

apríl 2019

novinky z radnice

život a kultúra trnavy

foto: Elena Ursinyová

mesto trnava ■ ročník XXX ■ číslo 3 ■ nepredajné!

Menej je niekedy viac

Dominujúce predstavy o šťastnom živote
bývajú často klamlivé. Potvrdzujú to aj paradoxy,
ktoré nám život vo svojej rozmanitosti prináša.

Po dlhšej absencii som sa v sobotu opäť vybral do obchodu
nakúpiť potraviny na víkend. Približujúc sa k obchodu ma už pohľad
na priľahlé parkovisko vytrhol z letného pozorovania okolia.

Nebolo beznádejne plné ako obvykle v takomto čase.

Pozrel som sa na hodiny. Nie, nejdem neskoro.

Ani o nákupný košík nebola núdza.

Tlačiac ho k dverám som si všimol vyvesený oznam:

Od zajtra bude kvôli rekonštrukcii zatvorené.

Vstup medzi porozoberané a vyprázdnené regály
umocnil realitu.

Zaváhal som. Obrátim sa a idem inde?

Našťastie, zvíťazila lenivosť.

Už dávno som tak rýchlo, lacno a pokojne nenakupoval.

Bez dlhého radu pri pokladni a nervozity kupujúcich.

Nákup vošiel do jednej tašky. Boli to iba nevyhnutné
potraviny bez ďalších špecialít a zbytočností.

Cestou späť som si spomenul na nákupy v detstve
a v malých podhorských dedinkách. Mlieko, maslo, chlieb a syr.

Úprimný úsmev predavačky a rozhovor pred obchodom.

Napadla mi kacírka myšlienka. Nebolo by lepšie
veľké obchody skôr zmenšovať?

Prirodzene, to by už bola iná téma na zamyslenie.

Teraz mi ide skôr o paralelu s našimi dnešnými
uponáhľanými životmi, ktorú asi netreba zoširoka rozvádzať.

Akoby sme v množstve ponúk boli čoraz viac dezorientovaní.

Nielen pri tovare, ale aj pri informáciách, politike či každodennom
živote. Nemali by sme však upadnúť do nostalgie za starými časmi.

Tadiaľ cesta k spokojnosti zrejme nevedie. Skôr by sme sa mali naučiť
zreálniť svoje predstavy o šťastí. Pred rokmi a ani dnes sa neopierali

o kvantitu, ale najmä o našu schopnosť zmysluplne naplniť
darovaný čas. O schopnosť nasmerovať k naplneniu

vlastné bytie i myslenie a nebáť sa pritom prijať aj radu
či pomocnú ruku od iných. V tom je život spravodlivý.

V darovanej chvíli.

Spokojnosť primárne nestojí na spoločenskom a politickom
zriadení či mocných tohto sveta. Ak nepodľahneme frustrácii z toho,

čo nemáme, ale naučíme sa dobre a ľudsky žiť s tým, čo máme
a vážiť si to, čo spolu s inými spoluvytvárame,

môžeme nájsť vnútorný pokoj.

Paradoxy nás učia neuzatvárať život, svet ani ľudí
len do utkvelých či individuálnych predstáv.

NOVINKY Z RADNICE

Život a kultúra Trnava

Vydavateľ: Mesto Trnava

IČO: 00313114

Evidenčné číslo: EV 2899/09

ISSN 1339-8989

Náklad 5 000 ks

Šéfredaktorka: Elena Ursinyová

Redaktorka: Miroslava Kuracinová Valová

Redakčná rada: Dušan Vančo, Martin Jurčo

Redakcia: Radnica, Hlavná 1,

917 71 Trnava

Číslo telefónu: 033/32 36 344

E-mail: elena.ursinyova@trnava.sk

Grafická úprava: Andrej Grossmann

Tlač: Bittner print, s. r. o.

Ivanská cesta 2C, 821 04 Bratislava

Periodicita vychádzania:

desaťkrát do roka, august / september

a december / január ako dvojčíslo

.....

Novinky z radnice nájdete

aj na nzs.trnava.sk

(red)

Poslanci schválili zmenu územného plánu na nutné rozšírenie skládky komunálneho odpadu ....

Na 1. mimoriadnom zasadnutí Mestského zastupiteľstva Mesta Trnava, ktoré sa uskutočnilo v utorok 19. marca 2019, schválili mestskí poslanci povolenie na spracovanie zmeny Územného plánu mesta Trnava. Zmena súvisí s riešením odpadového hospodárstva mesta a je reakciou na aktuálny stav skládky komunálneho odpadu, ktorá postupne naplní svoju kapacitu. Navrhované územie má rozlohu zhruba 50 hektárov, celú plochu však nezaberie iba skládka, ale aj izolačný pás zelene a najmä zariadenia, pomocou ktorých sa bude v zmysle nových nariadení Európskej únie i nových trendov odpad zhodnocovať.

Skládka na Zavarskej je v prevádzke od roku 1998 a jej životnosť je naplánovaná na 28 rokov, teda do roku 2026, závisí to však aj od množstva odpadu, ktoré sa na ňu uloží. „Životnosť skládky je veľmi obmedzená. Hlavným dôvodom, prečo chceme zmeniť územný plán, je zabezpečiť dostatočnú priestorovú rezervu na riešenie, ktoré by pomohlo skvalitniť naše odpadové hospodárstvo,“ povedal primátor Trnavy Peter Bročka. V ponuke sú pozemky severne od jestvujúcej skládky v majetku Slovenského pozemkového fondu, v prípade potreby budú oslovení aj ďalší majitelia priľahlých pozemkov.

Poslanci schválili aj predloženie žiadosti o nenávratný finančný príspevok vo výške 623 694 eur na realizáciu troch projektov humanizácie obytných priestorov na Hospodárskej ulici, pričom mesto sa bude podieľať na ich financovaní sumou 31 191 eur. Samospráva tak reaguje na otvorenú výzvu Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, v rámci ktorej môžu mestá a obce do 9. apríla 2019 žiadať finančné prostriedky na zlepšenie environmentálnych aspektov vo svojom katastri. Zámer samosprávy sa týka obnovy vnútorných priestorov obytných blokov, ktorú participatívne plánovala spolu s tamojšími obyvateľmi. Ich návrhy a požiadavky mestský úrad zapracoval do výsledného riešenia, ktoré zohľadňuje aj prijatú koncepciu adaptácie mesta na zmenu klímy.

Mestské zastupiteľstvo odsúhlasilo aj žiadosti mesta o nenávratný finančný príspevok na vybudovanie dvoch

nových cyklotrás – na Spartakovskej ulici a na Špačinskej ceste. Cyklotrasa na Spartakovskej ulici s dĺžkou 549,88 m bude nadväzovať na križovatke Hlbokej, Kollárovej, Sladovnickej a Spartakovskej na už jestvujúcu cyklotrasu pri futbalovom štadióne. Jestvujúce chodníky pre chodcov budú zrekonštruované a rozšírené o obojsmernú cyklistickú cestičku. Projekt zahŕňa i obnovu osvetlenia, sadové úpravy, presun autobusovej zastávky pred zimným štadiónom či prebudovanie kontajnerového stojiska na polopodzemné kontajnery. Oprávnené výdavky na realizáciu predstavujú 406 510,67 eur, povinné minimálne spolufinancovanie projektu zo strany mesta je 5%. Okrem toho projekt počítá aj s nákladmi vo výške 80 695,08 eur na sprievodné a dodatočné stavebné úpravy, na ktoré nemožno požadovať nenávratný finančný príspevok.

Vybudovanie cyklotrasy na Špačinskej ceste prepojí Rybníkovú ulicu s Kukučínovou. Celkové investičné výdavky na tento projekt predstavujú sumu 497 979,64 eur, oprávnené výdavky (investičné aj podporné aktivity) sú 512 919,03 eur s povinným minimálnym spolufinancovaním zo strany mesta vo výške 5%. Patrí k nim vybudovanie cyklotrasy vrátane doplnkovej cyklistickej infraštruktúry, vybavenie novej cyklistickej komunikácie a tiež výdavky na riadenie projektu v maximálnej výške 3% z celkových investičných výdavkov.

Mesto Trnava sa plánuje zapojiť aj do výzvy o nenávratný finančný príspevok na projekt Útulok pre

rodiny s deťmi na Ulici K. Čulena v Trnave. Samospráva chce vytvoriť novú sociálnu službu krízovej intervencie poskytovanej na komunitnej úrovni. Projekt je v súlade s Komunitným plánom sociálnych služieb Mesta Trnava v tejto oblasti kľúčový, pretože umožní vytvoriť pre rodiny, resp. pre osamelých rodičov s deťmi minimálnu záchranú sieť a vyplní existujúcu medzeru v dostupnosti týchto služieb.

„Projekt útulku je pre nás jednou z priorit v oblasti detí a mládeže, pretože bývanie patrí k základným predpokladom stability rodín,“ povedala vedúca sociálneho odboru mestského úradu Ingrid Huňavá. Projektový zámer vyčísľuje oprávnené výdavky na 485 043,67 eur. V zmysle podmienok výzvy ich možno navýšiť maximálne o 15% proti projektovému zámeru, preto bude v žiadosti o príspevok uvedená výška oprávnených výdavkov 557 799 €. Spolufinancovanie zo strany mesta predstavuje 27 890 €. Mesto je zároveň povinné zabezpečiť aj financovanie ďalších potrebných výdavkov. V zmysle výzvy to bude materiálno-technické vybavenie útulku v predpokladanej výške 50 000 €. Mesto Trnava bude povinné financovať aj výdavky na výstavbu novostavby útulku vo výške 125 000 €. Poslanci mestského zastupiteľstva na mimoriadnom zasadnutí zapojenie mesta do tejto výzvy schválili.

Okrem toho mestské zastupiteľstvo schválilo aj dodatok k Organizačnému zabezpečeniu Tradičného trnavského jarmoku a zníženie základného imania spoločnosti STEFE Trnava. ■

(lev)

Na štvrtom ročníku participatívneho rozpočtu je záujem hlavne o verejný priestor a zeleň

Od začiatku marca sa na radnici konajú stretnutia participatívnych komunit, na ktorých sa Trnavčania delia o svoje nápady na projekt či zadanie pre mesto či komunitu. Vybrať si mohli z komunit Kultúra, Sociálne témy, Verejný priestor a zeleň a Rôzne. Stretnutí v zasadačke primátora sa zúčastňujú aj odborní zamestnanci Mestského úradu v Trnave, aby občania dostali informáciu z prvej ruky o tom, či a za akých podmienok je možné ich návrh realizovať. Najväčší záujem bol v komunite Verejný priestor a zeleň, ktorej sa zúčastnilo približne dvadsať ľudí.

KULTÚRA:

Trnavská šifrovačka ŠCUL

– obľúbené jednodňové podujatie určené pre všetkých milovníkov hádaniek a šifrovačiek, ktoré prebieha na uliciach Trnavy. Peniaze z participatívneho rozpočtu by radi jeho organizátori použili na výrobu tričiek a tlač potrebných materiálov.

Klub umenia pre seniorov – za myšlienkou stojí Trnavčanom už známy ukrajinský výtvarník Mykola Biloshytsky. Chcel by nájsť priestor, v ktorom by sa mohli seniori pravidelne schádzať a kde by mohli tvoriť. Financie budú potrebné na zabezpečenie priestorov, jeho vybavenie a pomôcky.

Smart seniori – ide o pracovný názov iniciatívy mladých Trnavčanov, ktorí organizujú vzdelávanie seniorov v oblasti moderných technológií. Pomoc by potrebovali so zabezpečením priestoru a propagáciou, prípadne na honoráre pre lektorov.

Dokumentárny film o najstaršom klube na Slovensku

– film už vzniká, na jeho výrobe sa podieľa občianske združenie Godot. Prostredníctvom participatívneho rozpočtu by chceli získať prostriedky na strih, postprodukcii i distribučné práce. Zároveň by upriamili pozornosť na samotný fakt, že film vzniká, a to aj kvôli zbieraniu archívnych materiálov od verejnosti.

Remeslá U Zlatej priadky – ide o pokračovanie projektu Zaži trnavské remeslá, za ktorý hlasovala verejnosť v roku 2018. Opäť pôjde o vyplnenie voľného času prázdninujúcich detí rôznymi umeleckými workshopmi zameranými na tradičné remeslá.

Deň univerzít – podujatie by radi zorganizovali študenti vysokých škôl v Trnave s cieľom oboznámiť atraktívnou formou verejnosť o študijných odboroch. Prostredníctvom participatívneho rozpočtu by chceli zabezpečiť priebeh podujatia zahŕňajúci prenájom stánkov, tlač materiálov, elektrinu, pomôcky i propagáciu.

Umelecké workshopy zamerané na recykláciu skla – autorka tohto návrhu by rada upozornila na možnosť umeleckého využitia už použitých sklenených materiálov. Do kurzov by rada zapojila širokú verejnosť. Prostriedky z participatívneho rozpočtu by pokryli nájom priestorov a materiál.

Festival SCENA – ide o pokračovanie divadelného festivalu zameraného na moderné divadlo, ktorého prvý ročník sa konal vlani. Tento rok pripravili jeho pokračovanie a podľa vízie organizátorov by sa mal uskutočniť aj v roku 2020.

Organizátori žiadajú cez participatívny rozpočet o prostriedky na honoráre pre účinkujúcich.

Festival ZING – pokračovanie festivalu zameraného na rozvoj osobnosti, výchovu a vzdelávanie, ktorého prvý ročník sa uskutoční v apríli. Prostriedky z participatívneho rozpočtu by jeho organizátori využili na technické zabezpečenie podujatia a honoráre pre účinkujúcich.

SOCIÁLNE TÉMY:

Kancelária pre poradenstvo

– Organizácia Úsmev ako dar by potrebovala ďalšie priestory okrem tých, ktoré momentálne využívajú aj ako klub pre deti, kde by sa mohli venovať poradenským službám.

Montessori pre seniorov – Občianske združenie Slniečnica by rado pripravilo tvorivé dielne aj pre starších ľudí a rozvíjať tak ich pamäť či motoriku. Išlo by o mesačné alebo štvrtročné workshopy, peniaze z PR by združenie potrebovalo na nákup pomôcok.

Ekošatník – tento rok bol vďaka prostriedkom z participatívneho rozpočtu otvorený Detský ekošatník v priestoroch Centra pomoci pre rodiny. Radi by získali prostriedky aj na jeho rozšírenie, aby v Centre okrem detského oblečenia mohli prijímať aj oblečenie pre dospelých. Okrem toho plánujú z prostriedkov participatívneho rozpočtu pripravovať tvorivé dielne.

VEREJNÝ PRIESTOR A ZELEŇ:

Workoutové ihrisko ZŠ A. Kubinu – priestor školského dvora by združenie rodičov využilo na vybudovanie ihriska pre širokú verejnosť.

Ihrisko Boccia – návrh zadania, ktorého realizátorom by bolo Mesto Trnava. Zdravotne znevýhodneným občanom na vozíčkoch by malo slúžiť zrekonštruované ihrisko na Hospodárskej ulici, kde by mohli tráviť čas pri hre boccia.

Chodník v ZŠ Modranka – návrh zadania, ktoré by zrealizovalo Mesto Trnava. V rámci neho by sa zrekonštruoval chodník vo vnútri areálu školy.

Hravý chodník v MŠ Ľudová

– návrh, ktorý ráta s rekonštrukciou terajšieho chodníka a jeho prebudovania na dopravné ihrisko, sa už vlani uchádzal o podporu verejnosti. Ide o návrh zadania, ktorého realizátorom by bolo Mesto Trnava.

Revitalizácia oddychovej zóny na Peknom poli – ide o revitalizáciu ihriska v danej lokalite, kde by mohli pribudnúť stromy aj odpadkové koše.

Komunitná záhrada na Tamaškovičovej ulici – revitalizácia časti pozemku pri obytných domoch a jeho pretvorenie na komunitnú záhradu.

Ihrisko pri Trnavskom materskom centre – návrh zadania, ktorého realizátorom by bolo Mesto Trnava. Cieľom je výmena chodníka, vybudovanie pieskoviska, zabudovanie lavičiek.

Revitalizácia Hospodárskej ulice – revitalizáciu tejto lokality začína Mesto Trnava tento rok bez ohľadu na participatívny rozpočet.

Revitalizácia detského ihriska v Ružovom parku – trnavskí skauti by sa radi dobrovoľne podieľali na revitalizácii tamojšieho ihriska aj za pomoci odborných pracovníkov.

Fontána na Hospodárskej ulici – cieľom je sfunkčnenie miestnej fontány a vybudovanie poseďenia. Realizátorom zadania by bolo Mesto Trnava.

Obnova ihriska na Tehelnej ulici – cieľom by bola výmena povrchu

na ihrisku. Mesto Trnava plánuje celkovú revitalizáciu ihrísk vo vnútroblokoch v tejto časti mesta. Zadanie by sa dalo zrealizovať aj bez zásahu do budúceho projektu.

Mestské včely – ide o iniciatívu, ktorej cieľom je vybudovať úle v mestskom prostredí. Projekt by mohli využívať školy na vzdelávanie žiakov.

Kultúrny dom Modranka – cieľom je spevniť plochy okolo tamojšieho kultúrneho domu, ktoré by sa dali využívať pri organizovaní verejných podujatí. Realizátorom zadania by bolo Mesto Trnava.

Vyvýšené záhony A. Kubinu – rodičovská iniciatíva ráta s vybudovaním záhonov, o ktorých by starali žiaci s rodičmi.

Smetné koše Hospodárska – občanom prekáža neporiadok kopiaci sa v kríkoch popri Hospodárskej ulici, preto by privítali, keby sa prostriedky z participatívneho rozpočtu použili na kúpu a osadenie malých smetných košov.

RÔZNE:

Trnavská opravovňa – na dobrovoľníckej báze dva alebo trikrát do roka prebiehajú v trnavskom Malom Berlíne krátke podujatia zamerané na

opravu poškodených vecí za prítomnosti skúsených technikov či opravárov. Cieľom je pokračovať v tejto aktivite. V participatívnom rozpočte vidia organizátori príležitosť, ako získať financie na ďalšie fungovanie a podporu dobrovoľníkov.

Seniori online – v Trnave je v ôsmich denných centrách zoskupených okolo 1 800 dôchodcov. Radi by zlepšili komunikačnú infraštruktúru a do denných centier obstarali počítače s pripojením na internet, ktoré by mali slúžiť seniorom. Realizátorom zadania by bolo Mesto Trnava.

Druhé kolo stretnutí pokračuje aj v apríli, vždy o 17.30 h v zasadačke primátora na radnici. 16. 4. sa stretne komunita Kultúra, 18. 4. Sociálne témy, 2. 4. a 30. 4. Verejný priestor a zeleň, 4. 4. a 2. 5. Rôzne. Termíny sú zverejnené na webstránke pr.trnava.sk a facebookovej stránke Participatívny rozpočet pre Trnavu. Na to, aby mohli zúčastníci svoj projekt posunúť ďalej a uchádzať sa o podporu verejnosti v septembrovom hlasovaní, je potrebné zúčastniť sa aspoň na dvoch stretnutiach príslušnej participatívnej komunity. ■

(lev)

Rodičia môžu oblečenie pre svoje deti vymeniť v ekošatníku, projekt funguje od začiatku roka .....

Detský ekošatník je jedným z projektov, ktorý vlni získal podporu v Participatívnom rozpočte pre Trnavu. Nachádza sa v centre mesta na Štefánikovej 46 v sídle Centra pomoci pre rodinu a ľudia doň môžu priniesť šatstvo, ktoré už nepotrebnú, i odniesť si oblečenie pre svoje deti.

Ak nevíete, čo s oblečením po svojich deťoch, ekošatník je dobrá voľba. Rovnako však je dobrým miestom, ak hľadáte niečo pekné a zachovalé pre svojich najmenších.

„V Trnave chýbal priestor, ktorý by sa zameriaval na výmenu detského oblečenia. Keď sme rozmýšľali, ako ešte rozšíriť naše služby, javilo sa nám to ako vhodný nápad,“ vysvetľuje Kristína Königová, štatutárka Centra

pomoci pre rodinu, ktoré projekt ekošatníka zastrešuje. Funguje od začiatku roka a za ten čas si do jeho priestorov našlo cestu už veľa rodičov. „Zatiaľ máme takú štatistiku, že viac je tých ľudí, ktorí prinesú oblečenie a menej tých, ktorí si ho chodia brať. Mnohí akoby váhali, či si majú niečo vziať, lebo majú pocit, že to nepotrebnú. Presvedčame ich však, že ekošatník je najmä ekologická aktivita, nie sociálna, prostrední-

ctvom ktorej chceme ľudí naučiť, že veci môžu dostať druhú šancu, vďaka čomu šetríme prírodu,“ vysvetľuje Kristína Königová. Otváracie hodiny ekošatníka sú v utorok a vo štvrtok od 13.30 do 15.30 h, v piatok dopoludnia od 9.00 do 11.30 h. Priniesť oblečenie sa dá však kedykoľvek počas pracovnej doby Centra pomoci pre rodinu s výnimkou pondelka. „Malo by ísť o sezónne oblečenie, ktoré je hneď vhodné na použitie.

Teda v lete letné, v zime zimné, aby sme nemali problém s jeho uskladnením. Samozrejme, mali by to byť čisté a zachovalé kusy, také, ktoré by rodičia ešte obliekli vlastným deťom,“ opisuje štatutárka.

Veci, ktoré si nikto nevyberie, priebežne posielajú rodinám v sociálnej núdzi na východ Slovenska.

O ekošatník sa stará koordinátorka a sociálna pracovníčka Jarmila Kurbelová a pri triedení a uskladnení šatstva vypomáhajú aj dobrovoľníci. „Každá pomocná ruka je vítaná,“ odkazuje K. Königová ďalším dobrovoľníkom, ktorý by sa chceli do činnosti Ekošatníka zapojiť.

(lev)

Festival ZING prinesie do Trnavy nový vietor

Už čoskoro sa medzi osvedčenými trnavskými festivalmi ocitne nováčik – multizánrový ZING. Vďaka nemu sa návštevníci 27. apríla na radničnom nádvorí a Nádvorí na Trojičnom námestí dozvedia viac o sebe, výchove, medziľudských vzťahoch či vzťahoch k prírode. Podujatie je jedným z úspešných projektov Participatívneho rozpočtu pre Trnavu.

Za jeho myšlienkou stoja tri ambiciózne ženy z Ružindola. Po skúsenostiach s organizovaním menších podujatí pre miestnu materskú školu dostali chuť podniknúť aj niečo väčšie. „Máme radi festivaly a takýto formát nám chýbal. ZING je multizánrovým rodinným podujatím zameraným na oblasti zdravia, ekológie, výchovy či rozvoja osobnosti. Tieto témy aj nás veľmi oslovujú. Máme rady ľudí, prírodu, cvičenie Port de Bras, jogu, záleží nám na prostredí, v ktorom žijeme. Dbáme na svoje zdravie, výchovu svojich detí. Tak ako všetci v súčasnosti, aj my máme málo času, preto prinášame festival, kde v jeden deň môže každý nájsť inšpiratívne podnety, ktoré ho môžu posunúť v živote o kúsok ďalej,“ hovorí jedna z trojice organizátoriek Veronika Rubintová.

Z bohatého programu prednášok, workshopov, divadiel či koncertov si vyberú malí aj veľkí návštevníci. Medzi hosťami programu sú napríklad propagátorka života bez odpadu Petra Slezáková či módna

Okrem výmeny oblečenia tu plánujú robiť tvorivé dielne a workshopy, v ktorých sa malí aj veľkí naučia, ako ešte zužitkovať nepotrebné šatstvo napríklad aj na výrobu dekoračných či užitočných predmetov. Termíny uverejnia čoskoro.

Projekt Detského ekošatníka bol podporený z prostriedkov Participatívneho rozpočtu pre Trnavu, na jeho zriadenie získalo Centrum pomoci pre rodinu finančný príspevok 4 880 eur. Tieto peniaze im poslúžia na prenájom priestoru a zabezpečenie pracovníka.

O podporu v participatívnom roz-

počte sa uchádzajú aj tento rok so zámerom doplniť ekošatník aj o oblečenie pre dospelých.

Pravidlá Detského ekošatníka: Do Ekošatníka sa prijíma len čisto vypraté a vyžehlené šatstvo. Roztrhané alebo inak poškodené veci neprijímame. Prosíme nosiť vždy sezónne veci (v lete letné, v zime zimné).

Veci prijímame počas celej pracovnej doby v utorok, stredu, štvrtok a piatok. Navštíviť ekošatník a vybrať si veci na vlastné využitie môžete v utorok a štvrtok od 13.30 do 15.30 h, v piatok od 9.00 do 11.30 h. ■

revolucionárka Martina Mareková Kuipers, ktorá bude hovoriť o tom, ako môže vyzeráť etický šatník. Aleš Bednárík sa bude venovať téme dopadu digitálnych technológií na život detí. Pre rodičov sú určené aj témy ako motivácia detí či budovanie hraníc pri výchove. Trnavčan Ivan Pavlovič povedie prednášku o tom, ako na náš život vplývajú rodinné vzťahy. „Všetci účinkujúci sú osobnosti, ktoré si dokážu získať pozornosť návštevníkov,“ predpokladá Veronika Rubintová.

Návštevníci festivalu si budú môcť zacvičiť Port de Bras alebo Ashtanga jogu. Deti zabaví akrobatické vystúpenie pražského novocirkusu TeTy, pripravené sú divadielka, workshop Zeleninkové šialenstvo či celodenné Montessori dielničky. Dospelí diváci sa môžu tešiť na predstavenie divadla Teatro Colorato Ó, sláva Hviezd, ó, sláva, ktoré v netradičnom duchu poukáže na dielo známeho slovenského básnika, alebo na koncerty slovenských kapiel Nvmeri, Tolstoys a Diego.

Festival chce aj pomáhať, preto bude jeho súčasťou zbierka detského oblečenia pre rodiny v núdzi v spolupráci s Centrom pomoci pre rodinu Trnava.

„Dúfame, že sme pripravili podujatie, po ktorom si návštevník povie: Tak toto mi fakt dobre padlo,“ hovorí Veronika Rubintová. Organizátorky chcú na budúci rok Zing zopakovať, preto sa opäť uchádzajú o jeho podporu v rámci participatívneho rozpočtu. „Páčia sa nám Kremnické gagy, ich program prebieha na viacerých miestach a divadlom žije celé mesto. Toto je ideálna predstava, ako by mal vyzeráť ďalší ročník nášho festivalu: radi by sme viaceré pozoruhodné miesta v Trnave oživilí zaujímavým programom,“ dodáva Rubintová.

Lístky na prvý ročník festivalu, ktorý sa uskutoční 27. apríla 2019, budú v predpredaji v turistickom informačnom centre v mestskej veži v Trnave, viac informácií nájdete na stránke www.zingfestival.sk ■

(eu)

Nová kuchyňa bude aj v škole na Atómovej .....

Nová školská kuchyňa a jedáleň bude čoskoro nielen v Základnej škole na Bottovej ulici, ale aj v Základnej škole na Atómovej. Hlavným dôvodom na túto investičnú akciu mesta Trnavy je novela zákona o dotáciách, z ktorej vyplýva, že žiaci základných škôl budú mať od septembra 2019 obedy zadarmo. Počty stravníkov značne stúpnu a doterajšie stravovacie kapacity už nebudú stačiť na zabezpečenie obedov pre všetkých.

Obedy pre žiakov a učiteľov Základnej školy na Atómovej ulici sa od roku 2006 pripravovali v Základnej škole na Spartakovej ulici, kde mestská samospráva zrealizovala rekonštrukciu pôvodných priestorov kuchyne a za 24 miliónov korún postavila na tie časy najmodernejšiu veľkokapacitnú vývarovňu v Trnave. Mesto vtedy uvažovalo o výstavbe zariadení tohto typu aj v ďalších troch základných školách, ale oveľa naliehavejšie boli požiadavky na rekonštrukcie samotných školských budov.

V roku 2016 sa mestská samospráva k tejto myšlienke vrátila. Vzhľadom na to, že budova školy na Atómovej ulici nie je typizovaná a má veľkorysejšie priestory, javila sa ako najvhodnejšia na rekonštrukciu a umiestnenie novej

modernej školskej kuchyne pre päťsto stravníkov. Pôvodnú projektovú dokumentáciu však mesto teraz dalo upraviť, lebo plánovaná kapacita kuchyne a jedálne by už bola od septembra tohto roku nedostačujúca.

„Po zmene legislatívy už nemôžeme počítať s tým, že na Spartakovej navaria aj pre Atómovú a obedy sa tam len prevezú a vydajú, ako to bolo doteraz. Pri tom množstve jedál, s ktorým musíme počítať od septembra, kuchyňa na Spartakovej nebude mať kapacitu na stravovanie žiakov ďalšej školy. Preto chceme čo najskôr zabezpečiť rekonštrukciu bývalej kuchyne na Atómovej, aby sme tam mali podľa možnosti už od

začiatku školského roka 2019 / 2020 k dispozícii novú modernú kuchyňu a jedáleň. Našťastie, potrebné úpravy si nevyžadujú veľké zásahy do projektu. Napríklad, pridáme jeden konvektomat, zväčšíme objem panvíc a kotlov na varenie, v tejto súvislosti upravíme aj vzduchotechniku, zmení sa umiestnenie elektrických prípojok, kanalizačného odpadu a prívodu vody,“ povedal vedúci odboru investičnej výstavby mestského úradu Dušan Béreš. Na základe upravenej projektovej dokumentácie mesto hneď vypíše verejnú súťaž na dodávateľa stavby. Predpokladaná hodnota stavby po modifikáciách je približne 750 tisíc eur, skutočná cena však vzíde až z verejnej súťaže. ■

(vm)

O tohtoročných domácich majstrovských tituloch v cyklistike sa rozhodne v Trnave .....

Trnava sa od 27. do 30. júna 2019 stane dejiskom bojov o tituly majstrov Slovenskej i Českej republiky v cestnej cyklistike. Naživo budeme môcť vidieť a povzbudzovať víťazov etáp Tour de France a iných veľkých podujatí, očakáva sa aj príchod svetovo známeho cyklistu Petra Sagana.

Program pretekov je rozvrhnutý do viacerých dní. Vo štvrtok 27. júna sa jazdci všetkých kategórií postaví na boje proti chronometru. Trať časovky bude situovaná mimo územia Trnavy. V sobotných pretekoch s hromadným štartom sú o 9.00 h ako prví na programe juniory, poobede o 14.00 h nasleduje samostatná kategória U23. Okruhy vedúce mestom budú zaujímavé i divácky a zaujmú nielen milovníkov tohto športu.

Srdce pretekov bude situované na Hlbokej ulici, ktorou pôjdu jazdci každé kolo až dvakrát. Spolu s príslušnými plochami poskytnú dostatok miesta aj na zázemie pre tímy a organizátorov, priestor pre fanúšikov, tribúnu pre VIP hostí i občerstvenie.

Deti si svoje cyklistické zručnosti môžu otestovať v sobotu v promenáde počas Detskej Tour Petra Sagana. Hobby cyklisti budú môcť využiť cesty bez áut a vyskúšať si malý okruh počas charitatívnej cyklojazdy. Vrcholom podujatia budú súboje elitných mužov, ktoré sú na programe v nedeľu 30. júna od 11.00 h. Záštitu nad majstrovstvami prevzali primátor Trnavy Peter Bročka a predseda Trnavského samosprávneho kraja Jozef Viskupič.

„Som naozaj veľmi rád, že Trnava sa stane počas júna dejiskom majstrovstiev Čiech a Slovenska v cyklistike. Diváci sa budú môcť tešiť nielen na esá, ako je Peťo Sagan, ale aj na víťazov európske tímy. Súčasťou tohto

podujatia bude aj veľké množstvo aktivít a doplnkových akcií, kde si určite každý z divákov príde na svoje,“ hovorí primátor Trnavy Peter Bročka. Trnava prebrala štafetu organizovania spoločného šampionátu po úspešných majstrovstvách v Žiline, Dubnici či Žiari nad Hronom. Naposledy sme v historickom centre povzbudzovali profesionálov v roku 2017 počas dvoch etáp pretekov Okolo Slovenska. Pamätníci si určite spomenú aj na etapy pretekov Hlas ľudu, ktoré križovali okolie Trnavy. Také športové hviezdy, aké budú v rámci Spoločných majstrovstiev SR a ČR v cestnej cyklistike štartovať koncom júna v Trnave, však toto mesto doposiaľ neprívatilo. ■

Martin Jurčo, foto: archív a Luboš Houška

Hmyz nie je otravná háved', ale zaujímavá, dôležitá a krásna súčasť nášho sveta .....

S pribúdajúcimi slnečnými lúčmi to aj nás ťahá čoraz viac do prírody. A s oteplením zvyčajne súvisí aj väčší výskyt hmyzu.

Na prechádzke nám okolo uší občas niečo zabzučí, odháňame dotieravé muchy, utekáme pred osami, natierame sa repelentmi proti komárom a kliešťom, vytriasame mravce z nohavíc, pozorujeme, ako sa pod váhou čmeliaka ohýbajú nežné stonky kvetov, načúvame bzukotu včiel v korune kvitnúcej lipy a zažehláme šťastný let lienke, ktorá práve odštartovala z končeka nášho prsta k modrej oblohe. Málokomu zo skôr narodených by napadlo, že tieto malé a pre nás zvyčajné stretnutia so svetom hmyzu už možno naše vnúťatá nezažijú. Ved' tej hávede je všade dosť... Ale je to naozaj tak? Nielen o hmyze a príčinách jeho rapidného úbytku, ale aj o trávnych porostoch a kosení v meste sme sa porozprávali s entomológom Marekom Semelbauerom (nar. 31. marca 1984 v Trnave) z Ústavu Zoológie SAV v Bratislave.

Pripomeňme, že je absolventom Športového gymnázia v Trnave, absolvoval štúdium na Katedre zoológie Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave. Venuje sa systematike a ekológii dvojkrídlcov, biodiverzite a ochrane prírody.

■ Kde ste vyrastali a čo vás v detstve formovalo?

- Vyrastal som na sídlisku Družba, ako deti sme veľa pobehovali po sídlisku, v Jame, na Slávií a podobne. Ako starší som často pozoroval vodné vtáctvo na Trnavských rybníkoch. Z detstva mi utkvelo, že priamo na sídliskách poletovali vidlochvosty feniklové, dali sa chytiť aj jašterice. Veľmi ma potešilo, že len nedávno som uprostred nášho sídliska videl opakované

Marek Semelbauer na jednej z mnohých ciest do prírody.

zajaca aj škrečka. Na Športovom gymnázii na Bottovej sme mali biologický krúžok, ktorý viedla prof. Jana Duchoslavová, zúčastnil som sa aj biologickej olympiády, čo mi uľahčilo prechod na vysokú školu, na Katedru zoológie, neskôr na Ústav zoológie SAV.

■ Odborníci na prírodné vedy sa stále vyjadrujú aj latinskou terminológiou, takže je trochu ťažšie laickou rečou hovoriť o tematicke vašej odbornej práce.

- V dizertačnej práci som sa venoval systematike jednej mušej čela-de, čo je pre laika ťažko zrozumiteľná oblasť. V princípe ide o to, že sa snažíme nájsť také usporiadanie živého sveta, ktoré odráža jeho príbuzenské vzťahy. Začínam sa venovať aj opelovačom. V súvislosti s neuveriteľne rýchlym úbytkom hmyzu sa im teraz venuje zaslúžená veľká pozornosť. Konkrétne sa zaujímam o to, aké druhy opelovačov prežívajú v mestskom prostredí a ako reagujú na nekosené plochy v porovnaní s konvenčnými mestskými trávnikmi.

■ Aká je v tejto oblasti situácia v našom meste?

- Všimol som si, že v Trnave pribudli plochy osadené kvetmi, čo je veľmi pozitívne – mesto je tak omnoho priateľskejšie k opelo-

vačom. Zároveň treba dodať, že význam tohoto opatrenia je limitovaný. Predovšetkým, húsenice motýľov požierajú iba konkrétne druhy rastlín, ale z tých sa žiadna nevysádza. Vysádzajú sa druhy, ktoré v našej prírode voľne rásť vôbec nevidím. Domáce druhy bylín nie sú nahraditeľné výsadbami cudzokrajných kvetín.

■ Verejnosť zväčša pozitívne vníma hmyz len v kontexte včiel. No v prírode majú významnú úlohu aj ostatné druhy. Ako je na tom hmyz v súčasnosti?

- Treba mať na pamäti, že naše informácie sú obmedzené, avšak tam, kde máme k dispozícii solídne dáta, sa takmer vždy črtá katastrofa. Napríklad v Nemecku zaznamenali pokles početnosti hmyzu o 75 až 80 percent za 25 rokov, a to v prírodných rezerváciách. Mnohí kamaráti sú ochranári, a tí sú o probléme informovaní. Môj odhad je, že väčšina ľudí tento problém vôbec nevníma, s výnimkou včiel medonosných. Tým však na našom území prakticky nič nehrozí, za uplynulé desaťročie dokonca počet včelstiev vzrástol z 250 tisíc na 290 tisíc. Z divo žijúcich včiel je napríklad v Českej republike v červnom zozname zahrnutých až 60 percent a vyhynulo už 86 druhov.

■ Čo to znamená pre človeka a prírodu?

- Význam hmyzu v prírode je obrovský a prehliadaný. Na hmyze závisí priamo alebo nepriamo skoro každý väčší organizmus, vrátane ľudí. Ľudia sa obávajú úbytku včiel medonosných, pretože ich vnímajú ako dôležitých opelovačov. Nedávna štúdia však preukázala, že voľne žijúce opelovače sú dvakrát také efektívne, ako včely medonosné. Opeľovanie ovocia a zeleniny teda majú v skutočnosti v „rukách“ divé včely, muchy a motýle. Úbytok opelovačov preto zrejme pocítia záhradkári, ale aj bežní konzumenti prostredníctvom drahšieho ovocia a zeleniny. Zároveň však platí, že mestské prostredie je k opelovačom priateľskejšie ako priemyselná poľnohospodárska krajina.

■ To si zrejme málokto uvedomuje. Naozaj môžeme v mestách zmierniť úbytok hmyzu?

- V situácii, keď hmyz vymiera vo voľnej krajine aj v rezerváciách, musíme využiť každú príležitosť. Mestá majú v tomto smere obrovský a dosiaľ trestuhodne zanedbávaný potenciál. Sterilné trávniky okolo rôznych zábavno-nákupných a logistických centier, v parkoch a cintorínoch zaberajú obrovskú plochu. Čo keby sme ich premenili na lúky?

■ Aj v našom meste žije mnoho „odborníkov na kosenie“, ktorí sa s predstavou lúky v meste nevedia vyrovnáť. Trnavská mestská samospráva zožala za experimenty s lúčnymi porastmi od občanov nielen chválu, ale aj veľa kritiky. Vieme však, že už vo viacerých mestách vyčleňujú plochy pre opelovače. Ako sa na to pozeráte odborným okom?

- Ako na spasenie. Diverzita hmyzu v strednej Európe klesá, a to najmä v súvislosti so zmenou hospodárenia v krajine. V niektorých krajinách ako Nemecko či Anglicko, a dokonca už aj Česká republika, existujú takzvané motýlie záhradky alebo plochy pre opelovače. Sú to plochy zámerne osadené domácimi kvitnúcimi bylinami alebo plochy kosené iba dva-trikrát do roka. Sám sa o také pokúšam s niektorými kole-

Marek Semelbauer: „Samec modličky zelenej, chránený druh hmyzu, v súčasnosti však nie je ohrozený a v posledných rokoch dokonca expanduje do severnejších oblastí Slovenska. V Trnave som ju nevidel, ale azda by tu dokázala prežiť. Potrebuje vysokosteblové lúky, na ktorých chytá iný hmyz.“

gami v átriu nášho ústavu. Kosím ručne kosou a chceme tam dosadiť ďalšie kvitnúce rastliny. A veľmi sa teším, keď tam vidím poletovať čmeliaky a všelijaké včielky, počítam lúčne koníky... (smiech).

■ V mestách býva cyklus kosenia približne päťkrát za sezónu. Aký je dopad takéhoto ošetrovania trávnik na rozmanitosť hmyzu a v neposlednom rade aj rastlín?

- O hmyze môžeme povedať, že je to preň jednoznačne devastujúce, a to najmä z troch dôvodov: priama likvidácia jedincov, likvidácia kvetov a tvorba uniformného prostredia. Najviac na rane sú nepohyblivé štádiá žijúce vo vegetácii, ako húsenice, ktoré kontakt s kosačkou jednoducho neprežijú. To isté platí aj pre lúčne koníky, ktoré na „dokonalých“ trávnikoch úplne chýbajú. Prekvapivo silno sú však zasiahnuté aj lietajúce štádiá. Vo Švajčiarsku v rámci experimentu sledovali, koľko včiel medonosných zahynie pri kosení ďatelinového políčka v závislosti od použitej techniky. V prepočte na hektár to bolo dvetisíc až štrnásťtisíc včiel. Pre porovnanie: jedno včelstvo má asi desaťtisíc jedincov. Druhá vec je potom zdroj potravy. Časté kosenie pravidelne odstraňuje kvety, takže včely ani motýle tam nemajú čo jesť. Najhoršie je to počas letných prázdnin, keď kvôli nedostatku vlhky rastliny nedokážu rýchlo znovu zakvitnúť.

A do tretice, časté kosenie trávnik homogenizuje, je to jednotvárne prostredie, ktoré poskytuje veľmi obmedzené možnosti pre život hmyzu. Naproti tomu, pre rastliny je kosenie tri-štyrikrát za sezónu vhodné – takýto trávnik môže byť dokonca pomerne druhovo bohatý. Vyšší počet kosení však opäť vedie k ochudobňovaniu a prevahe tráv.

■ Vráťme sa ešte k hmyzu v mestskom prostredí z hľadiska opelovania.

- Spomínal som, že hmyz je dôležitý ako opelovač. Zdôrazním len, že veľmi podceňované sú „otravné“ muchy a nočné motýle, ktoré môžu byť porovnateľne alebo aj viac významné ako včely. V závislosti od konkrétnej situácie. Menej známa je kontrola škodcov. Škodcom je, samozrejme, veľmi často hmyz, napríklad vošky. Lenže je rozdiel, či máte v záhrade len vošky, alebo vošky aj ich predátorov. Najznámejšie sú lienky, ale aj larvy pestríc a zlatočky pozerajú vošky. Tieto druhy hmyzu však často potrebujú aj kvety. Takže rada záhradkárom znie: pestujte kvety. Ak máte v anglickom trávniku pápuvu či sedmokrásku, nechajte si ju. A pridajte si tam aj ďatelinu a materinu dúšku. Sú nízke a dobre znášajú kosenie. Buďte empatickí voči hmyzu. Je veľmi poučné dívať sa na svet nie z hľadiska našich záujmov, ale z hľadiska motýľa. Pomôže nám to pochopiť, čo hmyzu škodí, a čo máme robiť inak.

To sa nezaobíde bez konkrétnych znalostí. Odtrhnite oči od smartfónu a naučte sa, aké druhy motýľov žijú vo vašom okolí. Na internete nájdete kvantum pomoci.

■ **Nepredstavujú pre ľudí nekosené plochy a hmyzie hotely zvýšené riziko v súvislosti s alergiami na peľ a uštipnutia?**

- Pokiaľ ide o rastliny, záleží na tom, či sú alergénne, alebo nie, keďže nie všetky trávy sú rovnako nepríjemné. Kvitnúce byliny prakticky nie sú vôbec alergénne. K alergiám ešte jeden postreh: peľová sezóna tráv sa prekrýva so sezónou spór plesní. Pokosná hmota sa často ponechá na mieste, zrejme kvôli finančným úsporám. Lenže táto biomasa sa stáva substrátom pre plesne, takže je možné, že takto kosené trávniky sú viac alergénne ako tie nekosené, ale zakvitnuté. Rozhodne by si to zaslúžilo podrobnejší výskum, keďže počet alergikov má rásť.

Čo sa týka hmyzu, drvivá väčšina si ľudí nijak nevšíma. „Kofolové osy“ si robia hniezdo v zemných dutinách a s nekosením to nemá nič spoločné. Samotárske včely sú mierumilovné a ešte nikdy ma nebodli. A pochopiteľne tam môžu byť aj mravce, ktoré ale prežívajú aj na kosených plochách. Zrejme najväčšie riziko predstavujú kliešte, ktorým sa dá vyhnúť tak, že do vysokej trávy jednoducho nepôjdete.

■ **Pozrime sa na nekosené plochy. Aký majú prínos pre človeka žijúceho v meste? Mnohí by iste povedali, že divočina a hmyz patria za mesto...**

- S týmto nesúhlasím. Sám som vyrastal v meste a krátko po revolúcii, keď som bol ešte dieťa, asi nebolo dosť peňazí na kosenie a Trnava bola zakvitnutá rôznymi „burinami“. Ako decká sme „lovili“ lúčne koníky, jašterice, motýle a robili, samozrejme, všelijaké iné nehumánne veci. Priamy kontakt s prírodou je pre deti nenahraditeľný. Zároveň medzi činžiakmi poletovali babôčky, žltáčky, modráčiky aj vidlochvosty feniklové. Dnes na našom sídlisku vídam prakticky len mlynáriky. Motýle sú pritom krás-

ne, ich význam je teda napríklad aj estetický. Praktický význam má už spomínané opelenie a kontrola škodcov. Nám sa minulý rok na ríbezliach rozmnožili vošky, ale spolu s nimi tam boli také čudné červíky – to boli larvy peštríc, ktoré vošky „lovia“. Prechovávam v sebe depresívne presvedčenie, že drvivá väčšina záhradkárov netuší, ako pes-trice vyzerajú a akú funkciu v ich záhrade plnia a zavoškovaný strom normálne postriekajú insekticidom. A predstavte si svet bez opelovačov: je krásny jarný deň a záhradkári so štetcami v rukách usilovne prenášajú peľ z jedného kvetu na druhý. Ako včeličky. Znie to ako vtip, ale v Číne sa už také deje.

■ **Pre porovnanie: aká je druhová rozmanitosť a početnosť hmyzu v mestách v porovnaní s vidieckou krajinou?**

- Veľmi záleží na tom, ako presne tá vidiecka krajina vyzerá. Ak si predstavíme lazy, tak tam je veľmi bohatá. Ak je to dedina obliehaná poľami repky a kukurice, tak tam naopak nežije takmer nič. Paradoxne, intravilány miest a dedín sú v takejto situácii akosi rezerváciou hmyzu, vrátane opelovačov. Centrum mesta je obyčajne silne urbanizované, smerom k periférii urbanizácia slabne a prechádza do otvorenej krajiny. Z hľadiska hmyzu je zaujímavá práve tá periféria: pustnúce záhrady, staré vinice, okraje ciest, železničné násypy a depá, parky a cintoríny, spustnuté priemyselné budovy, plochy pod vedením vysokého napätia, také územia nikoho. Mestská periféria je extrémne mozaikovitá, a teda aj výrazne bohatšia ako dnešná poľnohospodárska krajina.

■ **Aké opatrenia na podporu prítomnosti nielen opelujúceho hmyzu by v mestách pomohli? Čo môžu ľudia a samosprávy robiť?**

- Vnímam dve stránky. Jedna je technická – ako a kedy kosíme, aké stromy vysádzame a ako sa o ne staráme. Druhá stránka je sociálno-psychologicko-hodnotová: čo ľudia očakávajú a kde sú ich priority. Z technických opatrení spomeniem mozaikovitú kosenie, lištové kosačky

a vhodný výber rastlinných druhov na dosádzanie. Omnoho dôležitejšie je však podľa mňa vzdelávanie ľudí. Väčšina si zrejme vôbec nevedomuje, čo sa s prírodou deje a aké dôsledky majú ich požiadavky napríklad na kvalitu trávnikov. Ako príklad uvediem sídlisko V Jame, ktorého časť bola pred niekoľkými rokmi rozostavaná a ponechaná tak. Zarastla bežnými kvitnúciami „burinami“ ako vlčie maky a komonice. Jedna pani sa v známom reklamnom regionálnom periodiku rozhorčovala, že aké je to neestetické a hrozné, a že to treba rýchlo napraviť. Ja som sa zase rozhorčoval, čo to tá pani vraví, pretože som tam po dlhom čase videl naozaj veľa motýľov, vrátane chránených vidlochvostov feniklových – a tie sú teda krajšie ako hocikáky trávnik. Samozrejme, medzičasom motýle zase zmizli. Smutné je, že takto pozitívne deviacie sa dejú skôr nedopatrením. Dobrá správa však je, že návrat života do miest môže byť prekvapivo ľahký. Motýle a včely „chcú“ žiť v meste, držia ich na uzde iba naše estetické preferencie. Takže dôležitá je osвета. Hmyz nie je otravný a štípajúce čosi, čo má žiť v lese za kopcami, ale je zaujímavou, dôležitou a krásnou súčasťou nášho sveta. Paralelne s úbytkom motýľov vznikajú napr. vo Viedni obrovské skleníky, kde sa prechádzate medzi desiatkami exotických motýľov. A nikomu ne- napadne, aké je to absurdné. Na motýle chodíme „do zoo“, a zároveň si ničíme tie naše. Kvôli hladko zastrihnutému trávniku.

■ **Pracujete v Bratislave, žijete v Malackách. Aké sú vaše návraty do Trnavy?**

- Trnavu navštevujem pravidelne, kvôli rodine. Samozrejme sa vraciam v spomienkach do školských a gymnaziálnych čias. Vnímam, že Trnava sa veľmi zmenila a vidím to ako zmenu k lepšiemu. Zároveň vnímam, že napriek viditeľnému zlepšeniu v starostlivosti o zeleň má Trnava stále veľký potenciál. Chcelo by to napríklad vysádzať viac domácich drevín a menej platanov. ■

Poďakovanie za pomoc

Zuzane Dovalovej z portálu Čierna labuť.

Martin Jurčo, foto: autor

Božena Pekárková: V gastroenterológii je na prvom mieste prevencia

Dnes sa pristavíme pri ochorení, ktoré by sme našli takmer v každej rodine. Sú to problémy s pažerákom, žalúdkom a črevom, jednoducho, celou tráviacou trubicou, ale aj pečeňou a podžalúdkovou žľazou. Medicínska disciplína, ktorá sa venuje tejto oblasti skúmania, sa súhrnne nazýva gastroenterológia. Jednou z významných odborníčok humánnej medicíny v tejto oblasti je Trnavčanka Božena Pekárková (nar. 17. mája 1953 v Trnave).

Božena Pekárková absolvovala v roku 1977 Lekársku fakultu UK v Bratislave, v rokoch 1971 – 86 pôsobila v trnavskej nemocnici ako sekundárna lekárka, od roku 1986 bola ordinárkou pre gastroenterológiu v špecializovanej gastroenterologickej ambulancii NsP Trnava. V rokoch 1995 – 2007 pracovala ako gastroenterologička – internistka v samostatnej ambulancii na Poliklinike Družba. Bola to vôbec prvá súkromná ambulancia takéhoto typu na Slovensku. V podobnej forme pracuje dodnes a zároveň je odborníčkou a členkou rôznych profesijných združení. V minulosti bola napríklad krajskou hepatologičkou, členkou výboru Slovenskej gastroenterologickej spoločnosti, členkou výboru Slovenskej hepatologickej spoločnosti či podpredsedníčkou Spolku lekárov Trnava. Od roku 2004 je napríklad aj predsedníčkou pracovnej skupiny pre celiakiu pri výbere Slovenskej gastroenterologickej spoločnosti, od roku 2000 aj krajskou gastroenterologičkou.

■ Aké bolo vaše rodinné prostredie, ktoré vás formovalo smerom k medicíne?

– Narodila som sa v Trnave, tak ako aj obaja moji rodičia, takže som Trnavčanka telom aj dušou. Mala som to šťastie, že som vyrastala aj s mojou staršou sestrou v harmonickej rodine. V Trnave žili aj moji štyria starí rodičia, také šťastie nemá každé dieťa. Do prvej triedy som chodila ešte na Tuli-páne, kde sme vtedy bývali. Bola

to jednotriedka pri kostole, preto sme aj boli I. E, ktorá patrila pod vtedajšiu ZDŠ Pod rádiom – tak ju vtedy v Trnave volali. Od druhej triedy sme už bývali na Špíglšáli, navštevovala som ZDŠ na Bottovej ulici. Bola to výborná škola, ktorá mi dala dobrý základ. Pokračovala som na Strednej všeobecnovzdelávacej škole na Hollého ulici, vtedy sa takýto typ školy ešte nevolal gymnázium. Môj triedny pán profesor bol Augustín Virth, na ktorého všetci s vďakou a láskou spomíname. Na gymnázium do tej istej budovy chodil kedysi môj otec a potom aj moje deti. V škole ma bavila hlavne biológia a chémia. Otec bol veterinárny lekár. Ísť s ním do jeho práce bolo veľmi lákavé. Po otvorení veterinárnej nemocnice som v Trnave mala možnosť sledovať operácie a iné odborné postupy a odtiaľ bolo už len na krok k humánnej medicíne. Moja mamička zomrela, keď som mala 17 rokov, a to posilnilo moju túžbu vedieť o chorobách a ich liečení viac. A tak som sa dala na dráhu lekárky.

■ Aké bolo vaše štúdium na lekárskej fakulte, akí pedagógovia a čo vás ovplyvnilo v rámci štúdia?

– Brala som ho s veľkým rešpektom, v odstupe rokov to vnímam tak, že som ani nežila typickým študentským životom. Mala som pocit, že stále niečo neviem a stále niečo nestíham, až to skončilo červeným diplomom. Uvedomujem si, že teraz to znie úsmevne, ale tak som to cítila. Na Lekárskej fakul-

te sme boli rozdelení do krúžkov a mojím krúžkovým vedúcim bol profesor Ivan Ďuriš. Vtedy bol ešte len asistentom na Internej klinike LF UK. Bol to človek skromný, múdry, nenápadný, slušný, veľmi empatický a mal ešte veľa dobrých vlastností, ktoré mi pomohli pri niektorých životných rozhodnutiach. Kontaktovali sme sa aj po ukončení LF, pretože život ma zaviedol do internej medicíny, od ktorej bol len krôčik ku gastroenterológii, v ktorej pôsobil vtedy už tento pán profesor. Z môjho ročníka vyrástlo veľa významných medicínskych osobností ako napríklad prof. Marián Bernadič – prodekan LFUK, prof. Bruno Rudinský – známy neurochirurg, doc. Jozef Mardiak – uznávaný onkológ, prof. Peter Turčány – neurológ a ďalší, a tak na stretnutí 40 rokov po promócií v Aule Univerzity Komenského v Bratislave sme mali znova ceremoniál, kde naši spolužiaci v talároch sedeli ako naši promótori.

■ Aké boli vaše kontakty s trnavskou nemocnicou? V tom období asi bola taká prax, že lekár sa po skončení univerzity vráti do svojho regiónu, a tam sa začlení medzi lekárov v nemocnici, v tomto prípade okresného typu.

– Pripadalo mi samozrejme zamestnať sa v Trnave, a to tým viac, že môj manžel je tiež Trnavčan. V tom čase sme išli robiť tam, kde bolo voľné miesto. Interné odde-

lenie nebola moja hlavná méta, ale interná medicína sa mi páčila, lebo som si nehľadala tú jednoduchšiu cestu. Kto sa dá cestou internej medicíny, musí si uvedomiť, že bude celý život tvrdo pracovať. No a pokiaľ ide o gastroenterológiu, na riaditeľstve nemocnice mi po internej atestácii povedali, že Trnava nemá atestovaného gastroenterológa. Tak bolo rozhodnuté. Musím ale povedať, že gastroenterológia sa mi veľmi páčila, takže bolo ľahké toto rozhodnutie prijať. V čase môjho príchodu na interné oddelenie NsP OÚNZ Trnava bol primárom MUDr. Koloman Prónay, vtedy vážena internistická osobnosť na Slovensku. Pôsobil v nemocnici od roku 1955 a keďže krátko po mojej atestácii z internej zomrel, som jednou z jeho najmladších odchovankýň. Je mi veľmi ľúto, že takéto významné meno je v Trnave zabudnuté. Existujú rôzne memoriály, a veru aj primár Prónay by si taký zaslúžil. Starší kolegovia, s ktorými strávil oveľa viac rokov ako ja, ho spomínajú s veľkým rešpektom a úctou. Asi tým, že aj oni majú vysoký vek, sa na neho zabudlo a nemá ho kto pripomínať.

■ **Pristavme sa pri gastroenterológii. Čo všetko zahŕňa tento odbor a ako je rozvinutý v trnavskom regióne? Kedy si zrejme bola v nemocnici ako špecializácia internej medicíny, až neskôr sa osamostatnila, najmä pokiaľ ide o špecializované gastroenterologické pracovisko. Dnes má váš odbor veľký význam aj pri prevencii častých onkologických ochorení, ako je rakovina žalúdka, hrubého čreva a konečníka.**

- Gastroenterológia je krásny a všestranný medicínsky odbor. Vyžaduje si nielen vedomosti, ale aj zručnosť a fyzickú kondíciu. A to je na neju krásne. Nelekári sa opakovane na našich kongresoch pýtali, prečo sú gastroenterológovia iní ako ostatní lekári. Nikdy som nad tým nerozmyšľala, ani som to tak necítila. Raz ale som spontánne odpovedala, že je to preto, že gastroenterológia si vyžaduje pokoru. Pri vyšetrení pacienta s ochorením

tráviaceho traktu, pri gastroskopických, kolonoskopiách, pri liečebných endoskopických výkonoch musí mať človek v sebe kus empatie, porozumenia, akejsi skromnosti a odovzdanosti, aby sa priblížil k pacientovi. Pri dnešnom prístrojovom vybavení a medicínskom pokroku gastroenterológia pacientom aj lekárom veľa dáva. Keď si predstavím, ako mi vtedajší pán primár MUDr. Tibor Tibenský ukazoval gastroskopiu semiflexibilným endoskopom, ktorý vyzeral ako tyč a len koniec sa čiastočne zohol a pacientovi sme videli len časť žalúdka, tak z pohľadu dnešných možností je to pre mladých lekárov len úsmevná rozprávka. Dnes má gastroenterológia obrovskú silu a potenciál v prevencii rakoviny. V tomto čase treba zdôrazniť, že všetci ľudia na Slovensku po 45. resp. 50. roku života majú možnosť bezplatne sa dať vyšetriť v rámci pátrania po rakovine hrubého čreva a konečníka, v ktorej máme prvenstvo na svete. Ľudia, ktorí sa do tohto projektu nezapoja, sú nezodpovední voči sebe a svojej rodine. Skrývajú sa za strach z vyšetrenia, rakoviny sa asi neboja. Včasne zistené prekancerózne, teda predrakovinové, ale aj malígne, teda zhubné lézie možno vyriešiť aj endoskopicky, a to je v modernej gastroenterológii veľký pokrok. Znamená to, že vieme odstrániť nádor aj bez toho, aby sme chirurgicky otvárali brušnú dutinu.

■ **Nielen onkologické ochorenia sú veľmi časté, ale aj celiakia, ktorá sa stáva akousi chorobou modernej doby.**

- A nie je to len celiakia, napríklad aj refluxová choroba pažeráka je nazývaná chorobou tretieho tisícročia. Je to výsledok permanentných stresov, nesprávneho životného štýlu a stravovania. Do popredia sa dostávajú aj nešpecifické črevné zápaly ako Crohnova choroba a ulcerózna kolitída. Vplyvom rôznych nesprávnych informácií sú v móde rôzne vymyslené diéty, proteínové nápoje, bezdôvodné stravovacie reštrikcie. A keďže sa celý profesionálny život venujem celiakii, považujem za potrebné povedať,

že pacient, ktorý má podozrenie na celiakiu, by mal ísť najprv k lekárovi a až po ukončení diagnostiky začať s bezlepkovou diétou, ak je potrebná. Treba odlíšiť celiakiu od iných podobných ochorení, kde nie je vhodné ani zdravé dodržiavať bezlepkovú diétu.

■ **Ste predsedníčkou pracovnej skupiny Slovenskej gastroenterologickej spoločnosti pre celiakiu, krajskou odborníčkou pre gastroenterológiu MZ SR a autorkou Metodického listu pre celiakiu. Čo hovoria štatistiky, je celiakia u nás poddiagnostikovaná?**

- Celiakia sa môže objaviť v každom veku, aj v starobe. Pre známu genetickú predispozíciu odporúčame novo diagnostikovanému celiatikovi vyšetrenie na celiakiu u všetkých prvostupňových príbuzných, teda rodičov, detí a súrodencov. Je definovaná ako chronické, celoživotné ochorenie a v neliečenej forme môže byť svojimi komplikáciami aj život ohrozujúcim ochorením. Ničí výstelku tenkého čreva, a to spôsobuje neschopnosť absorbovať živiny. Telo reaguje črevnými alebo mimočrevnými prejavmi. Ochorenie sa prejavuje, ak geneticky predisponovaný jedinec požíje glutén, ktorý sa nachádza v obilných zrnách pšenice, raže, jačmeňa a ovsa. Na Slovensku je prevalencia ochorenia približne rovnaká ako v iných krajinách. V EÚ aj v USA sa udáva, že len jeden z desiatich celiatikov je diagnostikovaný, no situácia v diagnostike ide veľmi dopredu, a úspešne. Napríklad, do roku 2016 sme diagnostikovali na Slovensku 17 746 ochorení, čo je prevalencia 1:305. Pre porovnanie: v roku 2004 sme mali prevalenciu 1:1792, v roku 2016 1:305, čo je obrovský úspech všetkých gastroenterológov a slovenských lekárov. Diagnóza ochorenia je stanovená na základe klinického vyšetrenia, základných a špeciálnych krvných vyšetrení a histologického zhodnotenia vzorky z tenkého čreva. Pre celiatikov je však dôležitá aj informácia, že 71 bezlepkových potravín a surovín je čiastočne hradených zo zdravotného poistenia. Najnovšie plánujeme

zaviesť skrining celiakie v širšej rizikovej skupine obyvateľstva. Ten sa síce robí, no zatiaľ len u niektorých rizikových pacientov. Ak máme dávať niekoho ako vzor, je to Škanďaví, kde je ale aj vysoká prevencia celiakie. Napríklad vo Fínsku každá prevádzka s potravinami, obchody aj reštaurácie, musia mať aj bezpečkové potraviny vo svojej ponuke.

■ Váš syn Boris ide vo vašich šľapajach. Viedli ste ho týmto smerom, prípadne sám chcel ísť cestou humánnej medicíny, prípadne aj špecializácie?

- Mám syna a dcéru. Syn sa dal mojou cestou. Často dostávam otázku, ako som to dosiahla. Ja na tom ale zásluhu nemám. Medicínu som vždy robila s plným nasadením. Veľa som bola v práci, veľa som študovala. Mala som, našťastie, podporu môjho manžela. Deťom sa nepáčilo, keď som išla

do služby, tak som sa považovala za odstrašujúci príklad a nikdy mi nenapadlo, že by išli mojou cestou. Keď sa syn rozhodol pre medicínu, dochádzalo medzi nami k nezhodám. Chcela som, aby si vybral ľahšiu cestu. Teraz už viem, že si vybral správne a som na jeho úspechy hrdá. Dcéra, keď videla naše večné diskusie, sa rozhodla pre manažment. Obe moje deti sa narodili v Trnave, aj z nich Trnavčania ostali. Mám štyri krásne vnúčatá a 97-ročného ocka (je to známy trnavský zverolekár Július Molnár – pozn. autora), a tak sme taká štvorgeneračná trnavská rodina.

■ Spomínali ste, že veľa času dodnes venujete medicíne. Máte čas aj na relax, prípadne na nejakú prechádzku v Trnave a okolí? Aká je dnes pre vás Trnava?

- Vekom som si uvedomila, že sa treba starať nielen o druhých, ale aj o seba. Aj to je prevencia.

Ako vzor je môj 97-ročný ocko. Tak chodíme s manželom na prechádzky do Kamenného mlyna, túlame sa často starým mestom a tešíme sa, ako sa rozvíja. Začali sme bicyklovať, dokonca v lete niekedy idem do práce na bicykli, keďže už v Trnave máme aj cyklistické chodníky. V zime lyžovanie, na jar turistika a v lete veľa plávam. V lete roky chodíme s manželom na 10 – 12 dní do Chorvátska na veľmi jednoduché a skromné miesto, kde surfujeme (windsurfing), plávame, preháňame sa na gumenom člne s malým motorom a veľmi nás to teší. A potom ďalší rok dúfame, že to o rok ešte zvládneme. Vždy sa ale radi vraciame do nášho rodného mesta, do našej Trnavy, ktorá má svoje čaro, svoju neopakovateľnú atmosféru. Som rada, že v nej ostali moje deti so svojimi rodinami, som rada, že v nej vyrastajú moje vnúčatá. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Za programom Nezhod' svoj život – urob si už dnes preventívny test, stoja aj Trnavčania .....

Viacerí Trnavčania sa stretli pri tvorbe a prezentácii nového projektu, ktorý má zmeniť situáciu na Slovensku v oblasti zníženia úmrtnosti na rakovinu hrubého čreva a konečníka. Spomeňme gastroenterológa Borisa Pekárka, novinárov Janu Pifflovú-Špankovú a Patrika Hermana, zástupcu firmy dodávajúcej testovacie sady Petra Krajčoviča a tiež aj otca myšlienky skriningu doktora Rudolfa Hrčku, ktorý v Trnave vyrastal. V oblasti karcinómu hrubého čreva a konečníka máme na Slovensku jeden z najvyšších výskytov na svete, hoci je možné zachytiť ho aj v počiatočnom štádiu ľahkou metódou – na základe skriningového testu, ktorý odhalí okultné krvácanie. Jedna z preventívnych akcií bude začiatkom mája aj v Trnave.

Test stolice na skryté krvácanie je bežne dostupný u všeobecného lekára, práve v tomto období je zasielaný aj dvadsiatim tisícom náhodne vybraných poistencov z rizikových skupín na domáce adresy. Pacientska aliancia Nie rakovine a organizácia Europacoln Slovensko s podporou Ministerstva zdravotníctva SR spúšťajú informačnú kampaň k Národnému skriningovému programu rakoviny hrubého čreva a konečníka Nezhod' svoj život – Urob si už dnes preventívny test. Ako povedala na jeho prezentácii prezidentka pacientskej aliancie Jana Pifflová-Španková, projekt by nebol úspešný, keby sa po dlhých rokoch

pravidelného prednášania, edukovania, vysvetľovania, rokovania až s deviatimi ministrami zdravotníctva a vo finále i nátlaku, konečne nepostavili k nemu pozitívne všetci zainteresovaní: lekári, poisťovne, ministerstvo, neziskové organizácie i novinári.

Napriek tomu, že skriningový test je veľmi efektívny a bezplatne dostupný u praktického lekára, len málo ľudí ho využíva. Najrizikovejší sú ľudia nad 50 rokov, 90 percent pacientov, ktorým diagnostikujú rakovinu hrubého čreva a konečníka, prekročilo päťdesiatku. Napriek tomu, že včasné odhalenie skrytého krvácania do stolice môže zabrániť vzniku ra-

koviny, na preventívnom vyšetrení sa zúčastňuje približne iba tridsať percent rizikových ľudí. Skryté krvácanie môže byť prvým, voľným okom neviditeľným príznakom, že sa polyp v hrubom čreve začína prebúdať. Podľa odborníkov väčšinou trvá aj desať rokov, kým sa z polypu vyvinie rakovina hrubého čreva. Pri dodržiavaní pravidelného skriningového testovania v dvojiročných intervaloch je preto možné polyp včas odhaliť a počas následnej kolonoskopie úplne odstrániť. Aj keď sa tohto vyšetrenia mnohí pacienti obávajú, gastroenterológ Boris Pekárek pripomína, že už majú bohaté skúsenosti, ako sa dá vyhnúť bolestivým pocitom.

„Asi 80 percent pacientov vieme vyšetriť nebolestivo. Ak sa pacient bojí, vieme podať správne lieky. Prejdeme celé hrubé črevo až do tenkého čreva a pri vychádzaní hľadáme lézie. Ak nájdeme polypy, tak ich odstraňujeme a posielame na histologické vyšetrenie, prípadne, ak nájdeme nejaký iný nález, odoberáme z neho vzorku. Komplikácie sú extrémne zriedkavé, takže sa netreba vyšetrenia báť. Ak máte prejavy, ktoré súvisia s hrubým črevom alebo ide o vekovú charakteristiku, takéto vyšetrenie z preventívnych dôvodov odporúčam,“ hovorí lekár Boris Pekárek (na fotografii). Súčasťou preventívnej akcie je aj názorná osvetová Črevotour 2019 s názvom Nezahod' svoj život. V rámci celoslovenského turné zavíta obrovská nafukovacia maketa hrubého čreva 3. a 4. mája aj do trnavského obchodného centra City Aréna. „V piatok popoludní a počas celej soboty budú môcť ľudia prejsť maketou hrubého čreva, ktorá im poskytne životne dôležité informácie o jednom z najrozšírenejších onkologických ochorení,“ vysvetľuje Trnavčan Patrik Herman, jeden z ambasádorov projektu a spolu s Trnavčankou Janou Pifflovou Špankovou aj spoluzakladateľ Aliancie Nie rakovine. Spolu s dobrovoľníkmi z radov bývalých onkologických pacientov, ktorí pomáhajú a poskytujú cenné rady

Jana Pifflová Španková a Patrik Herman predstavujú jednoduchý test na okultné krvácanie. Upozorňujú aj na to – nestačí si ho len prevziať, ale aj urobiť jednoduchý úkon. Použiť ho podľa inštrukcií a odovzdať praktickému lekárovi.

súčasným onkologickým pacientom a ich rodinným príslušníkom v poradni v Národnom onkologickom ústave v Bratislave, chcú aj touto interaktívnou formou prispieť k zníženiu zbytočných úmrtí na rakovinu hrubého čreva a konečníka. „Musíme vedieť, proti čomu bojujeme a proti čomu sa máme brániť. Aj táto maketa čreva je istou populárnou formou, ako informovať ľudí o nástrahách a príčinách, ale najmä o možnostiach, ako sa brániť. Prevedieme ich obrovským nafukovacím črevom, kde uvidia jednotlivé štádiá ochorenia, ako vyzerajú polypy, z ktorých rakovina vzniká a v priebehu piatich minút sa dozvedia všetko, čo treba vedieť, aby ochránili seba a svojich blízkych,“ hovorí Patrik Herman a zdôrazňuje: „Ak sa rakovina hrubého čreva zachytí včas, je liečiteľná. A stačí na to jeden jednoduchý test. Chceme ľuďom vysvetliť, že nejde len o nich, ale aj o ich blízkych, pretože ochorieť na rakovinu znamená veľkú bolesť a trápenie aj pre ich okolie. Ak si už test nechcú urobiť kvôli sebe, mali by si ho spraviť kvôli svojim blízkym. A zároveň by mali dohliadnuť na svojich rodičov alebo starých rodičov, aby si z rovnakých dôvodov robili test pravidelne aj oni.“

Ľudia, ktorí nedostanú test do schránky v rámci nedávno spusteneho národného skríningu, môžu si ho vypýtať v rámci preventívnej prehliadky alebo aj mimo nej u svojho všeobecného lekára. Netreba podliehať panike, ak je test pozitívny, lebo môže indikovať aj iné ochorenia, o ktorých by mal vedieť lekár. „Niekedy sa mi zdá, že poznám polovicu Trnavy, a keďže som stále Trnavčan, dúfam, že moje rady a skúsenosti si Trnavčania zoberú k srdcu a budú sa chcieť dozvedieť niečo viac. Ja som si svojho otca neochránil, vzala mi ho neinformativnosť. Nedopustíte, aby nám blízki zomierali zbytočne,“ hovorí Patrik Herman. Už sme spomínali Trnavčana, primára gastroenterológie Národného onkologického ústavu v Bratislave Borisa Pekárka (nar. 4. júna 1978 v Trnave). Venuje sa nielen diagnostike a liečbe, ale aktívne spolupracuje aj na viacerých preventívnych projektoch. Spolu s Janou Pifflovou Špankovou, Patrikom Hermanom, Bibianou Ondrejkovou a zachránenými pacientmi účinkuje aj vo videoklipe Pri šálke kávy hovorme o zdraví (autori Matej Vaník zo skupiny La Gioia a Bibiana Ondrejková). Neobyčajnú pesničku, ktorá zachraňuje životy,

nájdete na www.nierakovine.sk a www.salkakavy.net. Boris Pekárek je veľký lokálpatriot, a hoci pracuje v Bratislave, je stále Trnavčanom. Absolvoval Gymnázium Jána Hollého, potom študoval na LF UK v Bratislave (1996 – 2002). Nastúpil ako sekundárny lekár na Internú kliniku vo Fakultnej nemocnici Trnava, kde bol zaradený do špecializačného odboru gastroenterológia (špecializačné štúdium v odbore gastroenterológia skončil v roku 2008). Počas práce v Trnave bol zároveň študentom doktorandského štúdia

Trnavskej univerzity v odbore Verejné zdravotníctvo, pričom v práci sa venoval súboru pacientov s celiakiou. V marci 2010 začal pôsobiť na Gastroenterologickom oddelení Národného onkologického ústavu v Bratislave, kde sa venoval najmä rozvoju endoskopických resekcí v tráviacom trakte. Absolvoval viacero školení v zahraničí. V roku 2011 urobil historicky prvú endoskopickú submukóznú disekciu na Slovensku, pričom v súčasnosti je jediným lekárom na Slovensku, ktorý pravidelne odstraňuje touto metódou nádory aj v konečníku

a hrubom čreve. Od roku 2014 je lektorom pravidelných endoskopických školení v endoskopických metódach zástavy krvácania, odstraňovania polypov i riešení komplikácií endoskopických výkonov, ktoré sa pravidelne uskutočňujú v Národnom onkologickom ústave i na gastroenterologických kongresoch na Slovensku i v Čechách. V roku 2017 sa stal primárom Gastroenterologického oddelenia Národného onkologického ústavu a od roku 2018 je predsedom Onkologickej sekcie Slovenskej gastroenterologickej spoločnosti. ■

Lenka Fišerová, Univerzitná knižnica v Bratislave

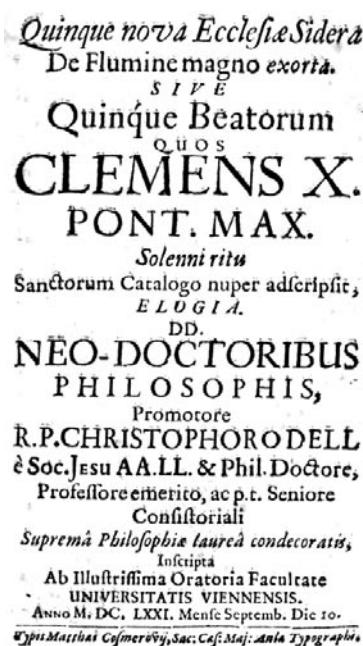
Známi i neznámi autori historickej Trnavskej univerzity XXXX

Ján Despotovič – profesor, ktorý cestoval po európskych univerzitách

Mobilita študentov a pedagógov do zahraničia sa v dnešnej dobe teší veľkej obľube v akademickom svete. Táto možnosť načerpania nových poznatkov a skúseností či zvýšenia si stupňa vzdelania je v plnej miere využívaná aj slovenskými univerzitami. Ak sa pozrieme do obdobia pred takmer štyrmi storočiami, zistíme, že ani pre študentov a profesorov historickej Trnavskej univerzity nebolo ničím nezvyčajným cestovať za štúdiom a pedagogickou kariérou po celej rakúsko-uhorskej monarchii a často aj za jej hranice.

Život Jána Despotoviča (Despotovich) je príkladom toho, ako sa profesori v druhej polovici 17. storočia presúvali z univerzity na univerzitu, budovali si pedagogické zázemie a boli činní i v mnohých iných sférach kultúrneho a duchovného života. Ján sa narodil v Čakovci v Chorvátsku 18. novembra 1638, do spoločnosti Ježišovej vstúpil tradične ako sedemnásťročný. Hoci priebeh jeho štúdia nemáme úplne presne zdokumentovaný, vieme, že sa stal riadnym profesorom a doktorom filozofie a teológie. Jeho pedagogické pôsobenie malo pomerne široký geografický záber. V rakúsko-uhorskom priestore pôsobil na troch univerzitách. Začal s vyučovaním rétoriky, potom rok vyučoval morálnu teológiu v Štajerskom Hradci, ďalší rok filozofiu vo Viedni a na univerzite v Trnave prednášal dva roky scholastiku. Kvôli nepokojom, ktoré zúrili na našom území v roku 1683 (protihabsburské stavovské povstanie Imricha Tököliho), bol

donútený opustiť Uhorsko. Odcestoval teda do Čiech a Talianska. Istý čas potom strávil aj Bavorsku, kde prednášal o spisoch sv. Tomáša Akvinského v Mnichove. Po upokojení pomerov sa Despotovič vrátil do rodného Chorvátska a pôsobil v Záhrebe. Významnú stopu zanechal aj po svojom návrate do Trnavy. Pôsobil tu ako dekan teologickej fakulty a v rokoch 1694 – 1696 zastával funkciu rektora Trnavskej univerzity. Na ďalšie štyri roky nasmeroval svoje kroky do Štajerského Hradca. Potom sa stal prokurátorom v Ríme a nakoniec aj provinciálom Rakúskej provincie. Počas návštevy kolegu v Klagenfurte vážne ochorel a chorobe podľahol 2. 1. 1711. Popri svojej bohatej pedagogickej a úradnej kariére sa venoval aj literárnej činnosti. Počas jeho viedenského obdobia mu vyšli štyri spisy. Medzi troma prácami, ktoré vydal v Štajerskom Hradci, bola aj oslava storočnice tamojšej univerzity. V Trnave boli vydané dva spisy bez

datovania – Chronographica pro singulis anni diebus (Časové zápisy pre jednotlivé dni v roku) a Duodena duodenarum (Dvanástoro). Dielo z jeho produkcie, ktorému

sa budeme venovať, nesie názov *Quinque nova ecclesiae sidera de flumine magno exorta: sive quinque beatorum quos Clemens X. Pont. Max. solenni ritu sanctorum catalogo nuper adscripsit elogia, Viennae 1671* (Päť nových hviezd z veľkého ohňa zrodených, alebo Sentencie o piatich blahoslavených, ktorých pápež Klement X. slávnostne pripísal do katalógu svätcov). Z titulného listu vieme, že je to gratulačná tlač a bola vydaná pri slávnostnej príležitosti promócie nových doktorov filozofie na Viedenskej univerzite, ktorá sa konala 10. septembra 1671. Ďalej zisťujeme, že promotórom tlače bol doktor slobodných umení a emeritný profesor Krištof Dell. Meno autora spisu sa v knižke nenachádza, čo je pri gratulačných tlačiach pomerne častým javom. Kto bol autorom diela, sa dozvedáme z bio-bibliografických spisov, v ktorých sa zostavovatelia venujú životom a dielam členov Spoločnosti Ježišovej (Ján Nepomuk Stöger, Ladislav Lukáč, Augustín de Backer, Jozsef Szinnyei). Hneď za titulným listom nasleduje venovanie podpísané horlivými viedenskými študentmi rétoriky. Práve triedu rétoriky v tom roku viedol Ján Despotovič.

Autor nám približuje životy piatich svätcov. Prvá sentencia je venovaná jednému z najvýznamnejších predstaviteľov Spoločnosti Ježišovej Františkovi Borgiovi. Tento španielsky šľachtic sa stal v poradí tretím generálnym predstaveným Spoločnosti Ježišovej. Z pochopiteľných dôvodov je mu preto v knihe venovaného najviac priestoru. Prvá sentencia je rozdelená na jednotlivé časti, ktorých je jedenásť, a má takmer legendistický charakter. Najprv je opísaný svätcov život predtým, ako sa obrátil k Bohu, následne obrátenie sa k viere, jeho zbožné skutky a zázraky, ktoré vykonal, alebo mu boli pripísané po smrti. Postupne nám teda predstavuje celý jeho život. Hovorí napríklad o smrti jeho ženy, ktorá ho primála k obráteniu sa na vieru. Týmito slovami sa začína časť, kto-

rej sa opisuje Borgiove odmietnutie všetkého svetského a vstúpenie do Spoločnosti Ježišovej: „Stoj, svet, ak stáť môžeš, lebo na novú cestu sa Borgia vybral. Žasni, ak nie si hlúpy a skamenený, alebo ak si skamenený, vzplaň novým ohňom. Hľaď na premenu, ktorú ani dávnovek nevymyslel, ani Ovídius neopísal. Nevysnívala ju žiadna poézia a aj báje mlčia, keď prevrávi pravda.“ Ďalej hovorí o tom, čo všetko pre svoj rád Borgia vykonal. Píše o jeho cestách aj o zvolení za generálneho predstaveného. Potom sa spomína jeho choroba ako dôsledok dlhej a namáhavej cesty i následný skon. Na záver pripája dôkazy o zázrakoch a proces vyhlásenia za svätého.

V druhej sentencii autor predstavuje člena rádu Kazateľov Ľudovíta Bertranda pôvodom z Valencie v Španielsku. Šesť rokov strávil na misiách v Južnej Amerike a jeho kristianizačné pôsobenie zanechalo takú silnú stopu, že pre kolumbijskú cirkev je jedným z hlavných patrónov. „A preto ustanovený na nebesiach, neprestane byť blahoslavený na zemi. Ved' 10. októbra 1581 Pavol V. blahorečil a Klement X. vyhlásil 12. apríla 1671 za svätého toho, kto bol úžasný v živote, obdivuhodný v smrti a zázračný i po nej. Dosť si sa ho naobdivoval, pútnik, odíď.“

Nasledujúca sentencia nám predstavuje talianskeho presbytera a spoluzakladateľa rádu Servitov alebo Služobníkov blahoslavenej Panny (Servi Beatae Virginis) Filipa Benicia. To prezrádzajú hneď prvé riadky textu: „Či vidíš túto skalu starú už svojou starobylosťou? Na nej čítaj vytesané na večnosť písmeňá PHILIPPUS BENITIUS, veľkej matky veľký syn, veľký otec služobníkov Panny.“

Vo štvrtej sentencii sa oboznamujeme s rodákom z talianskej Padovy Kajetánom de Thiene, ktorý stál pri zrode kongregácie rehoľných klerikov. K ich sľubom patrili život v chudobe a služba náboženskému vzdelávaniu kňazov a ľudu. Začína sa takto: „Ktokoľvek toto čítaš, chcem, aby si si všimol málo,

nie však primálo. Lebo nenájdeš tu krehkosť, ale sladkosť, ktorá by mohla uhasiť smäd v srdci.“ Posledným a zároveň aj najkratším svedectvom je život sv. Ruženy Limskej z Tretieho rádu sv. Dominika. Táto svätica pochádzala z Peru a bola vôbec prvou sväticou pochádzajúcou z Južnej Ameriky. Na konci spisu je ešte zaradený krátky prívesok o počtách, ktoré boli prejavované Františkovi Borgiovi na pôde Viedenskej univerzity. Hoci ide o nevelký spis, ved' dovedna má len štyridsať strán, ponúka okrem zaujímavého a poučného čítania o svätcoch i niekoľko myšlienok na zamyslenie, a preto nepochybne predstavoval vhodný promočný dar pre nových doktorov filozofie. A snáď po ňom niektorí z nich aj siahli, možno práve tí, ktorí cestovali na nové miesto svojho budúceho akademickeho pôsobenia. ■

Použitá literatúra:

Quinque nova ecclesiae sidera de flumine magno exorta: sive quinque beatorum quos Clemens X. Pontifex Maximus solenni ritu sanctorum catalogo nuper adscripsit elogia. Viennae 1671.

Bibliothèque de la Compagnie de Jésus. Nouvelle édition par Carlos Sommervogel. Tome III. Bruxelles – Paris 1892.

Kazy, Franciscus: *Historia universitatis Tyrnaviensis Societatis Jesu. Tyrnaviae 1738.*

Dejiny Trnavskej univerzity 1635–1777, 1992–2010. Jozef Šimončíč, Alžbeta Hološová (eds.). Bratislava: Veda 2010.

Súťažná otázka: Ktorého zo spomínaných svätcov považuje kolumbijská cirkev za jedného zo svojich hlavných patrónov?

Správne odpovede zasielajte do 20. apríla na adresu: Katedra klasických jazykov, Trnavská univerzita, Filozofická fakulta, Hornopotočná 23, 918 43 Trnava alebo elektronic-ky na klasjaz@truni.sk. Z účastníkov súťaže vyžrebujeme jedného, ktorý získa knižnú cenu.

Simona Jurčová

Evanjelický dom

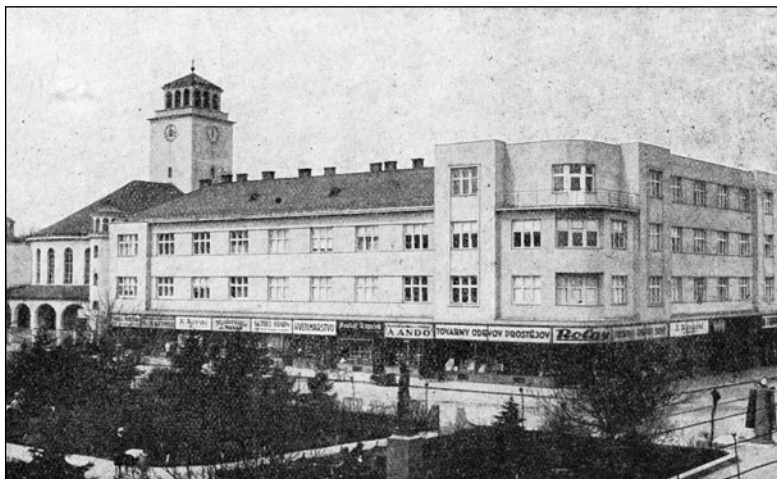
Pozemok za južnými hradbami patril v štyridsiatych rokoch 19. storočia rodine Singhofferovcov. Leopold Polnitzky si vzal za manželku Annu, rod. Singhofferovú v roku 1851.¹ Zájazdový hostinec v objektoch za niekdajšou Dolnou bránou s adresou Predmestie 16 viedla rodina Polnitzkých od polovice 19. storočia niekoľko desaťročí a rozširovala ho. Leopold Polnitzký a syn Eudovít ho prevádzkovali v roku 1890 pod názvom Hotel Polnitzky. Na začiatku 20. storočia sa krátko volal aj Alžbetin hotel. Evanjelická obec v Trnave kúpila pozemok v roku 1910 s úmyslom dať na ňom postaviť kostol a vyhlásila architektonický súbeh. No nepriaznivá situácia v nasledujúcom období a vypuknutie svetovej vojny odsunuli stavebné plány o zopár rokov. Stavbu kostola zrealizovali až po vzniku Československa. Nový evanjelický kostol sa stal podľa projektu architekta Josefa Mareka a vysvätený bol na jeseň 1924.

Vedľa kostola však ešte vtedy stáli staré objekty hostinca. Pozemok bol na veľmi dobrom mieste – na začiatku rušnej Masarykovej ulice, a tak sa oň začali zaujímať iní záujemcovia. Farár Arpád Janoviček píše v článku z roku 1928: „Krásny pozemok, na ktorom stál pôvodne chýrny hotel Polnický, ktorý cirkev trnavská r. 1910 kúpila za 150 000 korún, chceli kúpiť istí vynikajúci ľudia na svoje ciele. Cirkev na konvente, menovite na odporúčenie svojho dozorca Dr. Juraja Jánošku, uzavrela pozemok nepredať. Ale kupujúci apelovali na seniorát, a keď ten uzavretie cirkve schválil na dištrikt, ktorý prial kupovateľom. Cirkev sa odvolala na generálny konvent a ten (r. 1925) dal za pravdu cirkvi proti dištriktu. Vyslovil, že keby tento pozemok i nepatrilo trnavskému evanj. sboru a bol by na predaj, sbor by ho mal kúpiť, keď je bezprostredne pri kostole. Bolo by tedy ťažkým previnením, keby ho predal.“² Evanjelický cirkevný zbor v Trnave mohol teda začať využívať tento pozemok až po dlhých peripetiách a úradných ťahaniciach.

Rozhodlo sa, že staré objekty budú zbúrané a na ich mieste sa od základov postaví nová budova. Všetky v starých objektoch bývalo niekoľko rodín a bolo treba sa s nimi dohodnúť. Keďže vyjednávania nevedli k cieľu, cirkev sa rozhodla postaviť samostatný bytový dom ako náhradu bývania pre tieto rodiny. Poschodový dom na Závorskej

Objekty bývalého Polnitzkého hostinca, pohľadnica zo zbierky Jozefa Benku

Evanjelický dom po postavení, 1928, fotografia k článku Arpáda Janovička

ulici (dnes Evanjelický diakonický domov dôchodcov na Kalinčiakovej ulici v Trnave) vyriešil napokon

i túto komplikáciu a konečne nestálo nič v ceste k zbúraní starých objektov a začatí stavby. Na návrhy

¹ www.familysearch.org, matriky online, matrika sobášov z roku 1851, inv. č. 2436

² JANOVÍČEK, Arpád. 1928 alebo 1929. Evanjelický dom v Trnave. Článok z neznámeho periodika sa zachoval ako výstrižok. Bol uverejnený na s. 109 – 110

nového domu bol vypísaný súbeh, ktorý vyhral projekt architekta inžiniera Juraja Chorváta, vtedy profesora štátnej priemyselnej školy v Bratislave. Listom z apríla 1926 mu cirkev zadala vypracovať detailný projekt Obchodného a obytného domu v Trnave. Stavba bola zadaná trnavskej stavebnej firme Jozef Bilka a syn Jozef Bilka, staviteľ v Trnave a Vladimír Milan Daxner, staviteľ v Tisovci. Drevené vybavenie v celom Evanjelickom dome ako okná a dvere bytov či drevené súčasti vnútra výkladov dodala trnavská firma Mokráň a spol. Stavať sa začalo v septembri 1927 a do predpokladaného ukončenia 1. októbra 1928 boli všetky obchodné priestory a byty prenajaté.

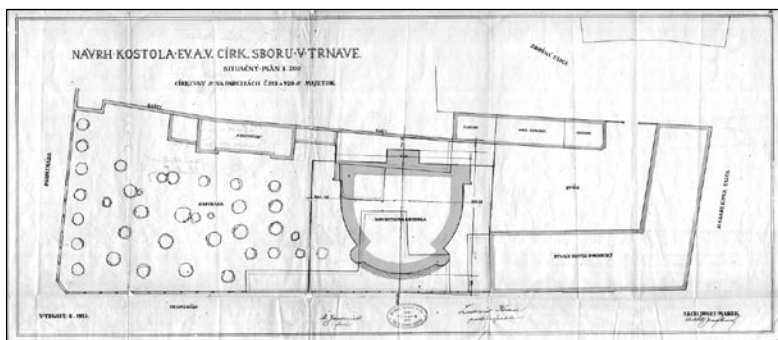
Z korešpondencie evanjelického zboru sa dozvedáme, že nastali problémy s nedotiahnutými detailmi, a podľa sťažností budúcich nájomníkov prevádzok boli mnohé priestory na začiatku októbra buď nedokončené, alebo mali veľa nedostatkov a nájomníci ich v takomto stave odmietli prevziať. Niektoré problémy pretrvali aj po 15. októbri 1928. Veľká kolaudácia v októbri 1929 predložila staviteľom niekoľkostranový súpis nedostatkov, ktoré mala firma Bilka a syn odstrániť na vlastné náklady. Týkali sa najmä bytov – zvlnených podláh, nedoliehajúcich a zatekajúcich okien, opadávanie obkladu v kúpeľniach, kvapkajúcich batérií, porúch sporákov v kuchyniach a pod. Superkolaudačná zápisnica z októbra 1930(!) konštatovala, že firma nedostatky neodstránila a po roku zaznamenali ešte zhoršený stav. To už si ale cirkev a firma písali cez právnikov a celá kauza skončila na súde kvôli poslednej nezaplatenej splátke. Spory boli urovnané až niekedy v roku 1931. Napriek nepríjemnostiam pokladník zboru Teodor Sadloň napokon skonštatoval, že celá stavba stála tri milióny a sedemstotisíc korún a postavili ju bez akéhokoľvek zaťaženia cirkevníkov. Dom postavili na veľmi dobrom mieste a tomu zodpovedalo i nájomné. Na obvo-

Lekáreň k Anjelovi, pohľadnica zo zbierky Jozefa Benku

Evanjelický dom koncom päťdesiatych rokov 20. storočia, pohľadnica zo zbierky Jozefa Benku

Pôdorys evanjelického kostola zakreslený na pláne s pôvodnou zástavbou Polnitzkého objektov pred zbúraním, 1923, archív Cirkevného zboru ECAV Trnava

de domu z troch strán (vtedy Malá promenáda, Masarykova ulica, Zbožná ulica) bolo po otvorení na prízemí oosemnásť obchodných

miestností. Na prvom poschodí bolo šesť pohodlných troj, štvor a päťizbových nájomných bytov, podobne i na druhom poschodí.

Na treťom poschodí bolo pätnásť kancelárskych miestností a na prízemí vo dvore bolo ďalších päť takýchto priestorov. Cirkev myslela na budúcnosť, pretože perspektívne plánovala dom ako zdroj pravidelného príjmu. Nový dom od projektu nazývali Evanjelický dom, tak bol označený počas ročnej stavby na reklamných tabuliach staviteľskej firmy. Názov sa hneď ujal a používa sa aj dnes. Po ukončení sporov napísal farár Arpád Janovíček: „S Božou pomocou prekonal cirkevný sbor trnavský postavením i tohto domu veľké dielo. Stavebný výbor mal viac ako 80 poradných schôdzok. A koľko bolo starostí, nepríjemností otázok a dopisovania!“

Kto boli prví nájomníci – podnikatelia v prevádzkach Evanjelického domu? Treba povedať, že spočiatku to boli prednostne nájomníci z radov evanjelickej obce. Od evanjelického kostola (Malá Promenáda) mal obchod a krajčírstvo pánsky krajčír Cyril Mazúr. Vedľa mal Mikuláš Kazimír Dámske a pánske kaderníctvo. Karol Kováč sa sem so svojím obchodom presťahoval až z Rožňavy. Susedná prevádzka s názvom Materiálne patrila J. Masárovi (dnes drogéria). Obchod so strižným tovarom založený v roku 1899 prevádzkoval Samuel Braun a ponúkal v ňom aj slovenské výšivky (dnes kaderníctvo), v susedstve bolo malé kvetinárstvo (dnes kvetinárstvo). Vedľa mal Rudolf Kupček filiálku svojho mäsiarstva (dnes obchod s potrebami pre rybárov). Dom s obchodom vlastnil na Štefánikovej ulici a Trnavčania rozprávali, že Kupček ovládol horný i dolný koniec mesta. Vedľa mäsiarstva mal obchod s elektrotechnikou Andrej Andó (dnes predajňa klobúkov). Obchod s cukrovinkami, ktorý predával produkciu značky Vera Jozef Mar-ko sídlil neskôr v jednej z týchto prevádzok.

Odevná firma Rolný mala na rohu Štefánikovho námestia (dnes Námestie SNP) obchod s konfekciou, predávali výrobky Továrny odevov Prostějov a Továrny odevov Brno.

M. U. Dr. J. GROSSMANN
 ODBORNÝ DETSKÝ LEKÁR
 SPEZIALIST FÜR KINDERKRANKHEITEN
 TRNAVA.

Reklama – lekár Grossmann, 1928, archív Cirkevného zboru ECAV Trnava

Samuel Braun, Trnava
 Obchod strižným tovarom Založeno 1899. Manufakturwaren-Handlung

Reklama – Samuel Braun, 1928, archív Cirkevného zboru ECAV Trnava

JULES GAUDNIK
 skúšaný zubný technik
Trnava, Masarykova čis. 49.
 Porcelánové mŕstky „JACKET-ové (porcelánové) korunky“
 Oceľové chrupy z nehrdzaviacej platinovej oceli v 2 A.
 Pečlivá obsluha, prvotriedne a odb. bezvadné prevedenie.

Reklama – zubný technik Gaudnik, 1932, reklamná publikácia Trnava

Do pozornosti športovým klubom, turistom a športovcom!
 Pri nákupe športových čláukov obráťte sa na jediného výrobcu športových potrieb
FRANTIŠEK HRBEK
 veľkovýroba koženého a športového tovaru
TRNAVA -- Evanjelický dom.
 Stále na sklade: Futbaly, ping-pong, box, luky, lyže, tenis a ošety potreby fažkej a ľahkej atletiky a úpiný výzbroj turistiky. — Kožené kufry, aktovky, dámske kabelky, peňaženky a kožený tovar každého druhu. — Hasičské výzbroje, sedlársky a remenársky tovar.

Reklama – František Hrbek, 1932, reklamná publikácia Trnava

MUDr. A. HORECKÝ
 odborný lekár pre choroby kožné a pohlavné
 TRNAVA, HVIEZDOSLAVOVA ULICA 20
 započal po viacročnej odbornej praxi na brat. univ.
 klinike ordinácie pre choroby nosné, krčné a ušné.

Reklama – lekár Horecký, 1926, Almanach mesta Trnava

OBCHOD S OBUVOU **ISIDOR SCHWARZ** SCHUHWAREN-HANDLUNG
 TRNAVA, WILSONOVO NÁMESTIE ČÍSLO 2.

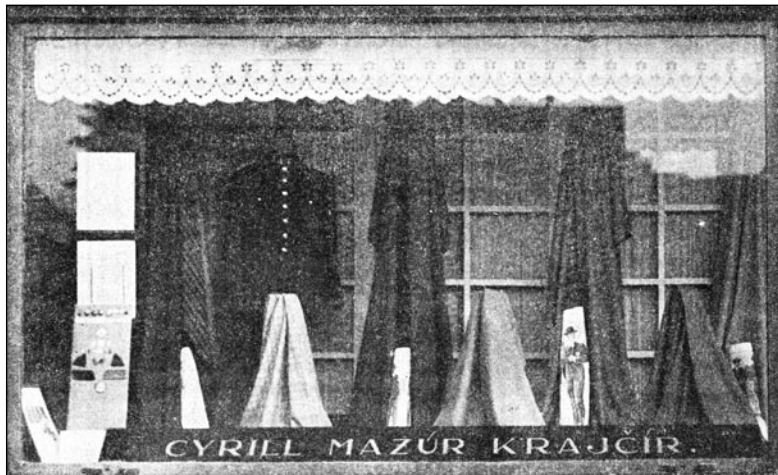
Reklama – Isidor Schwarz, 1928, archív Cirkevného zboru ECAV Trnava

Už nasledujúci rok (1929) sa obchod s odevmi zmenšil a uvoľnil tak priestory s vchodmi z Masarykovej ulice pre obchod s klobúkmi

a kaderníctvo American Beauty salón. „Amerikán“ František Fromberger priviezol z Kanady do Trnavy vybavenie kaderníctva a stroje

na trvalú onduláciu. Vedľa mal obchodnú miestnosť J. Kovačič (dnes bufet a lahôdky). Ďalej bol vchod do dvora Evanjelického domu a ku kanceláriám Skladištného družstva. Vedľa predával športové potreby a kožený tovar František Hrbek (dnes obchod Domáce potreby) a v malej trafike predávali tabakové výrobky (dnes realitná kancelária). Veľkorysý priestor na rohu Masarykovej a Vajanského ulice patrila lekárnikovi Kornelovi Vadovičovi a jeho Lekárni k Anjelovi (i dnes je tam lekáreň). Zo spomienok jeho potomkov vieme, že lekárnik spolupracoval na rozvrhnutí priestorov už pri stavbe, a teda lekáreň bola šitá na mieru podľa jeho predstáv. Okrem predajne tam bolo i zázemie s laboratóriom. Z Vajanského ulice boli vchody do piatich prevádzok, okrem iných tam bola cukráreň Solčány, veľký obchod so sklom a porcelánom GUPA a prevádzka puškára a mechanika Štefana Raymanna. Všetky obchodné prevádzky mali moderné presklené výklady s veľkorysým vnútorným priestorom, ktoré v lete zvonku zatieňovali vyťahovacie markízy. Nemenej zaujímaví boli prví nájomníci bytov v dome. Boli to advokáti Dr. Hugo Matzner, Dr. Aladár Feitl a Dr. Alexander Molnár, obchodník Samuel Braun, ktorý mal dolu svoju prevádzku so strižným tovarom, zubný technik Július Gaudnik (aj v dome ordinoval), obchodník s obuvou Izidor Schwarz (obchod vlastnil na námestí), veľkoobchodník s vínom Alexander Adler, lekár MUDr. P. Žarnovický, pán E. Fleischhacker, pani Tereza Jellinková, lekár MUDr. Alfréd Horecký – ušno-nosno-krčový špecialista. Detskí lekári MUDr. Adolf Grossmann a Ján Grossmann mali v dome aj ordináciu s čakárňou.

I napriek počiatocným komplikáciám boli byty v novo postavenom Evanjelickom dome na svoju dobu dobre vybavené a priestranné. Mali veľkorysý vstupný priestor, z ktorého sa vchádzalo do prechodných izieb a do kuchyne. Izby mali dvojkrídlové dvere a dvojité

Výklad obchodu Cyrila Mazúra v Evanjelickom dome, pohľadnica zo zbierky Jozefa Benku

CYRIL M. MAZUR

civilný a vojanský krajčír
Štefánikovo nám., pri ev. TRNAVA.
kostole   Telefon 230.

Účet pošt. spor. Praha č 400913. - Najjemnejšie krajčírstvo dľa vzorov londýnskych, parížskych a pražských najprednejších závodov. Veľký sklad anglických a tuzemských látok. Priamy dovoz anglických látok.

Reklama – Cyril Mazúr, 1930, Adresár trnavského a hlohoveckého okresu

Obchod s cukrovinkami Jozefa Marka v Evanjelickom dome viedla jeho sestra, archív Márie Markovej

okná, na podlahách boli položené parkety, v každej bolo vykurovanie. Kuchyne susedili s izbou pre slúžku a s komorou. Byty mali plne vybavené kúpeľne a toalety dokonca i s vetraním. Niektoré byty mali balkón alebo presklenú zimnú záhradu. Byty boli kon-

cepčne rozvrhnuté na technicko-komunikačnú zónu (vstup, toaleta, predsieň, kuchyňa, komory, slúžkovská izba) a rodinnú zónu (denné izby, pracovňa, spálne, kúpeľňa). Evanjelický dom slúžil ako zdroj príjmu evanjelickej cirkvi až do znárodnenia. ■

Martin Jurčo

Spomienky pamätníčky transportov do koncentračných táborov zo Športovej ulice .....

Tohtoročné okrúhle výročie vzniku vojnového Slovenského štátu (14. marec 1939) sme si pripomenuli rôznymi spôsobmi. Viacerými rozhlasovými a televíznymi reláciami o pozitívach a negatívach tohto štátneho útvaru, mnohé inštitúcie venujúce sa dejinám pripravili vlastné podujatia. Pripomínali si ho však aj priaznivci Slovenského štátu, najmä cez osobnosť vtedajšieho prezidenta Jozefa Tisa. S týmto obdobím vojnovnej republiky je spojená aj najtragickejšia kapitola v našich dejinách, a to transporty Židov a iných nepohodlných obyvateľov štátu do vyhladzovacích táborov. Motivácia nebola len rasová, náboženská, ale aj ekonomická, lebo s tým boli spojené arizácie – vyvlastnenia židovských podnikov a ich prevody na nežidov. Túto tému do podoby filmového príbehu spracovali podľa scenára Ladislava Grosmana režiséri Ján Kádár a Elmar Klos v nezabudnuteľnom oscarovom filme *Obchod na korze* s *Idou Kamiňskou* a *Jozefom Kronerom* v hlavných úlohách.

O holokauste vedeli vo svojej dobe aj Trnavčania, a napriek tomu sa aj u nás dodnes nájdu obdivovatelia režimu slovenského štátu a jeho predstaviteľov. S dejinami nášho mesta je spojený napríklad aj dátum 11. apríl 1942. Vtedy sa začali usku- točňovať tzv. rodinné deportácie do nacistických vyhladzovacích táborov a prvý rodinný transport židovských obyvateľov bol vyslaný práve zo stanice v Trnave. Zaujímavé je, že napriek veľkému časovému odstupu od týchto udalostí nemáme dodnes hlbšie spracovanú túto tematiku vo

vzťahu k nášmu mestu. Dlho nepotrvá a už to ani nebude možné, lebo mnohí priami pamätníci týchto udalostí si už svoje spomienky odniesli do hrobu.

Najviac Židov v tom čase žilo na Paulínskej a Športovej ulici, viacero rodín bolo transportovaných, no mnohým sa podarilo prežiť. Nie vďaka výnimkám, ale najmä vďaka obetavosti tých, ktorí sa nebáli riskovať a schovávali Židov na rôznych miestach. Potvrzuje to aj jedna z pamätní- čok toho obdobia Lýdia (Margita) Rexová, rod. Vaculíková, ktorá dnes žije v Košiciach. Ako sama pripomína, na duši ju ťaží niekoľko bolestí z tých čias, a keďže má dávno po osemdesiatke, nechce, aby jej skúsenosť a spomienky odišli do zabudnutia. Ešte pripomeňme, že napríklad brat Lýdie Rexovej Karol Vaculík (1921 – 1992) bol spoluzakladateľ a úradujúci – nevymenovaný riaditeľ Slovenskej národnej galérie v Bratislave a je autorom množstva publikácií najmä o dejinách slovenského výtvarného umenia.

■ Aké sú vaše spomienky na Športovú ulicu v čase, keď ste tam vyrastali?

– Športová ulica sa kedysi volala Paulínska. Prestaňovali sme sa tam, keď som mala rok, teda v roku 1933. Pamätám sa, že v tom čase boli dve Paulínske ulice. Stará a nová Paulínska. Stará bola tá časť, kde je dnešné obchodné centrum nazývané Balakovo smerom k OD Jednota. A nová Paulínska bola dnešná Športová ulica. My sme bývali na spomínanej novej Paulínskej.

Bola to prepojka od dnešnej Kollárovej až po roh futbalového štadióna a Balakova. Samozrejme, štadión tam bol aj vtedy, ale bol oveľa menší. Na starej Paulínskej boli trhy a bývali tam chudobnejší obyvatelia a ortodoxní Židia, bola tam aj židovská škola. Na našej novej Paulínskej žili lepšie situovaní Židia, a s tými sme sa veľmi dobre poznali. Ved' ich deti boli našimi kamarátmi.

■ Z akej rodiny ste pochádzali?

– Otec prišiel z Uherského Hradišťa a patrili k Sokolom, teda medzi dobrovoľníkov z armády, ktorí v roku 1918 boli pri vzniku ČSR. Otec pracoval neskôr za prvej republiky ako armádny úradník. Na vyššiu šaržu sa nedostal, chýbali mu nejaké centimetre do výšky. Bol nižšieho vzhľadu a trochu silnejší. Pri Buchlove sa schádzali utečenci z rakúskej a uhorskej armády, Sokoli a aktivisti, čo chceli Slovákom pomôcť. Neskôr sa spojili s Plukom slobody a prišli do Trnavy. Zoznámil sa s mojou mamou, jej rodičia prišli zo Szobu. Otvorili si v Trnave obchod, ktorý neskôr prevzal môj otec, teda Rudolf Vaculík. Predá-

vali bicykle, rádiá, šijacie stoje, lampy aj spotrebnú elektroniku. Mali aj vlastnú značku bicyklov RU-VA. To boli bicykle, vyrábané v českej továrni, myslím v Chebe, vylepšené ESKA a značka znamenala skratku mena Rudolf Vaculík. Bola na nej vyobrazená trnavská mestská veža. Mama mala päť detí, takže mala v domácnosti dosť starostí. V obchode napríklad sedávala v pokladni. Jedno obdobie, až niekoľko rokov, usporadúvali v Trnave kurzy šitia na šijacích strojoch. Mama všetko organizovala i zháňala učiteľov. Časť nášho rodinného príbehu nájdeme aj v knihe o mojom bratovi Karolovi Vaculíkovi, ktorý bol kunsthistorik. Brat Miroslav bol neskôr ako politický väzeň trinásť rokov v uránových baniach, sestra Kamila, vydatá Demusová, pôvodne chcela študovať architektúru, ale nechceli ju zobrať – tiež z politických dôvodov. A keďže vedela hrať na hudobnom nástroji, stala sa učiteľkou hudby, hrala aj na akordeóne, a neskôr sa jej podarilo stať sa aj riaditeľkou trnavskej hudobnej školy.

■ Predstavme si dnešnú Športovú ulicu, ak by sme šli z Paulínskej ulice, váš dom stál vľavo. A stojí tam dodnes – je v ňom predajňa so záhradkárskymi potrebami. Pamätáte si ešte, kto vtedy býval na vašej strane ulice?

- Keď ideme z Kollárovej po dnešnej Športovej, viem tie mená azda všetky: V prvom dome býval Golwitzer, potom dve rodiny Pecháňovcov, ich dve deti boli lekári, teda Magda a Anton. Potom boli Mahrovci, Matulayovci, Vaculíkovci – teda my a Petrášovci. Za nimi bývali Wertheimerovci, a potom Kollárikovci a Čavojskí. To je celá ľavá strana Športovej ulice. V dome u Čavojských bývalo viacero rodín, aj desať, čiže je to dlhý zoznam priezvisk. Wertheimerovci mali

k nám najbližšie. Mali dve dcéry: Verušku a Iniku. Boli odo mňa zhruba o dva roky mladšie. Ale keď sa ich rodičia dozvedeli, že bude transport, prekrstili ich na kresťanskú evanjelickú vieru a dali do opatery do evanjelického sirotinca v Modre. Tam ich niekto prezradil a museli ísť do transportu. Očitým svedkom bol Pavol Kama, ktorý teraz žije v Izraeli v Haife. Zachránil sa tým, že nebol z Trnavy, ale z Bratislavy. Tie trnavské deti totiž udal trnavský policajt, a hneď nato boli deportované.

Veruška Wertheimerová bola kučeravé dievčatko, veľmi milé, ktoré sa k nám chodilo takmer denne hrať. Po vojne sa deti z koncentračného tábora nevrátili, rodičia sa premenovali na Valentovcov a ich ďalšia dcérka prišla na svet za veľkej radosti celej ulice v roku 1946. Dali jej meno Sonička a neskôr sa stala úspešnou slovenskou herečkou.

■ A čo ďalší obyvatelia tejto ulice?

- Tak napríklad vedľa Wertheimerovcov bývali Kollárikovci. Ich dcéra Edita bola o dva roky odo mňa mladšia. Boli sme priateľky a vydala sa za skladateľa Jaroslava Laifera. A keď prejdeme na druhú stranu ulice, na rohu pri Paulínskej žil Kornel Brull s rodinou. Viem, že v niektorom z týchto domov býval napríklad herec Jozef Adamovič, bola tam dlho rozostavaná jedna stavba, kde sme sa chodili aj hrať. Keď sa to dostavalo, bývali tam aj Psotovci, Kopačkovci a ďalšie rodiny. Bývali tam aj Fandlovci, vdova s tromi deťmi – volali sa Hugo, Magduška a Mária. A tí tiež išli do transportu. Vedľa bývali Klingovci, potom Žákovci. Pán Žák bol gardista, ale jeho dcéra Eržika bola naša kamarátka, nemohla za svojho otca. Vedľa bývali učителиa, manželia Mehlovci, ktorí boli bezdetní.

Dve priateľky zo Športovej ulice Lydka Vaculíková (vľavo) a Editka Kolláriková

Lýdia Rexová v detskej besiedke ako princ.

■ Je to celý zoznam obyvateľov tamojšej ulice. Asi by sme žiadne z týchto mien už na spomínanej ulici nenašli. Súvisí to aj s holokaustom a židovskou otázkou počas slovenského štátu.

- Časť obyvateľov tejto ulice, žiaľ, skončila svoju životnú púť v koncentračných táboroch. A pokiaľ ide o Fandlovcov, pamätám sa, že to bolo vtedy, keď mali ísť transporty, chceli si u nás niečo schovať. No nemohli sme to prijať. Keďže môj otec pochádzal z Moravy, boli sme na čiernej

Škola strojového vyšívania manželov Vaculíkovcov, ktorí sa odľotili spolu s frekventantkami kurzu.

listine. Potvrdil mi to neskôr po rokoch aj historik Jozef Jablonický, ktorý sa venoval odboju a povstaniu. Do jednej z jeho kníh som mu poskytla aj fotografie o francúzskych partizánoch. Boli sme rovesníci a neraz sme sa stretli v Bratislave či v Luhačoviaciach. Dokonca som sa dozvedela, že sme boli aj na listine tzv. bielych Židov, teda rodín, ktoré mali ísť do transportu, no našťastie prišiel front a oslobodenie. Ale napríklad môjho brata Miroslava to ne-
 uchránilo a dostal sa do Dachau. Našťastie len nakrátko, lebo už aj tam prišlo oslobodenie.

■ Boli ste vtedy ešte len dieťaťom, ako ste vnímali vtedajšiu atmosféru a rodinné transporty židovských obyvateľov a kamarátov z Paulínskej ulice do koncentračných táborov?

- Pamätám sa, že sme išli na výlet a keď sme sa vrátili, niektorých našich kamarátov jednoducho už nebolo. Na našej ulici bol veľmi obávaný najmä Kornel Mahr. Bol antisemita a veľký zástanca režimu slovenského štátu. Dodnes mám pred očami jeho zelený hubertus a malý klobúčik. U nás sa holokaust dosť tajil, o niektorých veciach sa jednoducho nehovorilo, aby sme my, deti, z nevedomosti niečo neprezradili. Vieme, že sa vedelo, kto je aký, pred kým si treba dávať

pozor. Pamätám si, že okrem Kornela Mahra boli v meste veľmi obávaní Žák alebo Palánek. A práve Palánek mal v Trnave na svedomí dosť Židov. U Wertheimerovcov bývala noblesná pani Adlerová. Jej manžel bol Žid a ona nechtiac v rozhovore s Palánkom prezradila úkryt svojho manžela, ktorý potom šiel do transportu. Časť obyvateľov išla do transportu, časť sa schovávala na evanjelickom cintoríne. Viem, že manželia Wertheimerovci s dvomi manželskými pármí boli schovaní v hrobke na evanjelickom cintoríne. Vychádzali von len v noci a staral sa o nich hrobár. To viem z rozprávania pani Wertheimerovej, viem, že vďaka tomu všetci prežili a dožili svoj život počas desaťročí po vojne a mali ešte aj deti.

■ Spomínali ste Kornela Mahra. O tom, že bol antisemita, sa v Trnave nehovorí. Vnímam je len v pohľade na obdobie po roku 1945, keď sa venoval najmä svojej zelenej záľube.

- Kornel Mahr bol zamestnaný na železnici a bol členom Deutsche Partei. Občas chodil k nám. Mama mala plnú záhradu ruží a on ich ošetroval. Takže občas bol u nás, prišiel ich postríhať, ošetriť. Vždy nám rodičia hovorili, aby sme boli pred ním ticho a nič nehovorili. Keď bola

Ľudia a udalosti....

■ **1. 4. 1959** – V Trnave slávnostne odhalili Pomník oslobodenia, dielo akademického sochára Ladislava Snopka (60. výročie).

■ **2. 4. 1719** – Narodil sa rakúsky architekt a staviteľ FRANTIŠEK ANTON HILLEBRANDT, projektant budovy Lekárskej fakulty Trnavskej univerzity (300. výročie).

■ **2. 4. 1939** – Pred 70 rokmi v Chorvátskom Grobe sa narodil v Trnave pôsobiaci politik a publicista ARPÁD MATEJKA, prednosta Okresného úradu v Trnave a poslanec Národnej rady SR (80. narodeniny).

■ **4. 4. 2004** – V Trnave na Kalvárii sa uskutočnilo slávnostné odhalenie pamätnej tabule sestre ZDENKE SCHELINGOVEJ, ktorú pápež Ján Pavol II. vyhlásil roku 2003 počas jeho návštevy Slovenska za blahoslavenú (15. výročie).

■ **7. 4. 1919** – V Kaplnkej sa narodil spisovateľ, prekladateľ, predseda Spolku slovenských stenografov a generálny tajomník Svetovej organizácie stenografov RUDOLF TIBENSKÝ, absolvent Obchodnej školy v Trnave, kde neskôr pôsobil ako úradník a redaktor Spolku sv. Vojtecha (100. výročie).

■ **7. 4. 1944** – Z koncentračného tábora Osvienčim v Poľsku utiekli dvaja väzni, Rudolf Vrba a Trnavčan Alfréd Wetzler, ktorí ako prví podali pravdivú správu o hromadnom vyvražďovaní v koncentračných táboroch (75. výročie).

■ **8. 4. 1784** – Začalo sa sťahovanie Kráľovskej akadémie z Trnavy do Bratislavy (235. výročie).

■ **9. 4. 1949** – V Hrnčiarovciach sa narodil v Trnave žijúci

u nás Veruška Wertheimerová, rýchlo sme utekali na povalu a Veruške držali pusy. Bolo to nielen vtedy, keď bol u nás Mahr, ale vždy, keď niekto zazvonil. Bolo všeobecne známe, že bol antisemita a dodnes mám v pamäti obrázok už z obdobia po vojne. Boli sme všetci s rodičmi na prechádzke a stretli sme Mahrovcov. Reč padla aj na vznik republiky v roku 1918. Povedal, že si pamätá, keď prišiel ozbrojený vojenský vlak na trnavskú železničnú stanicu. Boli tam traja chlapi, dobrovoľníci Čechoslováci z Moravy, vtedy tam ešte riadna armáda nebola. Išli do čakárne, tam ich čakal Mahr a všetkých ich postrieľal. Dodnes si pamätám, ako sa Mahr v spomínanom rozhovore pochválil, že: „Týmito rukami som ich postrieľal, nech sa páči,

môžete ma ísť udať.“ Vedelo sa, že má najmä z čias druhej svetovej vojny na svedomí kopu obyvateľov mesta. Každý bol rád, že sa vojna skončila a skončili sa aj tieto jeho výčiny. Vtedy sa začala jeho éra ochrancu prírody, o ktorej sa hovorí dnes. A ešte jedna spomienka. Na konci vojny prišla k nám do Trnavy pre obchod vlakom celá zásielka písacích strojov. Keďže prechádzal front, vagón sa poškodil a stroje neboli vhodné do predaja. Mahr sa k týmto strojom nejako dostal a po Trnave ich rozpredával. Rodičia sa vtedy hnevali, že prišli o stroje a ešte im Mahr robí aj konkurenciu. Každý Trnavčan, ktorý zažil druhú svetovú vojnu, vie, kto bol Mahr, preto som pobúrená, že takýto človek má dnes v Trnave aj ulicu a nepriamo je po ňom pomenovaná aj škola. ■

Milan Ševčík, kurátor historickej knižnice Západoslovenského múzea

Ludwig Rabus a jeho Životopisy martýrov zo 16. storočia

Šestnásťte storočie bolo z duchovného hľadiska pestré. Objavilo sa niekoľko reformátorov, vznikla Spoločnosť Ježišova na obranu katolíckej viery, dochádzalo k protireformácii. Ludwig Rabus (tiež Rab alebo Günzer) bol nemecký luteránsky teológ a protestantský reformátor. Žil v rokoch 1523 až 1592.

Narodil sa v Memmingene v chudobnej rodine. Odišiel do Štrasburgu, kde ho podporoval kňaz Matthäus Zell s manželkou Katarínou. V roku 1538 začal študovať na univerzite v Tübingene a štúdium ukončil v roku 1543. V nasledujúcich rokoch sa Rabus stal Zellovým asistentom, získal reputáciu ako kňaz a v roku 1548 Zella nahradil. V roku 1552 sa stal vedúcim kolégia Wilhelmitana a učiteľom na strednej škole. O rok neskôr na univerzite v Tübingene získal doktorát. Časom začali Rabusa označovať za fanatika, preto opustil Štrasburg a stal sa ministrom a dekanom v meste Ulm, kde pracoval nasledujúcich

34 rokov. Tam štandardizoval učenie, vykonával inšpekcie a písal liturgické knihy. V druhej polovici 40. rokov Rabus začal pracovať na výbere protestantskej martyrológie. Latinská verzia vyšla tlačou

Ľudia a udalosti.....

novinár, básnik, dramatik a publicista BENJAMÍN ŠKREKO, nositeľ Ceny mesta Trnava (70. narodeniny).

■ **10. 4. 1469** – Bratislavská kapitula vydala listinu, ktorou potvrdila kúpu majetku Starý Linč mestom Trnava (550. výročie).

■ **11. 4. 1984** – Uskutočnila sa posledná jazda autobusu mestskej hromadnej dopravy cez dnešnú pešiu zónu v Trnave (35. výročie).

■ **12. 4. 1849** – Na Dobrej Vode umrel najvýznamnejší bernolákovský básnik, spisovateľ, prekladateľ a kňaz JÁN HOLLÝ, ktorý študoval na seminári v Trnave, kde jeho meno nesie gymnázium a jedna z ulíc (170. výročie).

■ **13. 4. 1939** – V obci Slatina sa narodila etnografka, odborná publicistka a autorka výstav DRAHOMÍRA PILLOVÁ, ktorá v rokoch 1961 – 1994 pôsobila v Zsl. múzeu v Trnave (80. narodeniny).

■ **15. 4. 1739** – V Rakúsku sa narodil lekár, prírodovedec a pedagóg JAKUB WINTERL, profesor lekárskej fakulty Trnavskej univerzity a jej dekan, zakladateľ prvej botanickej záhrady v Trnave (280. výročie).

■ **16. 4. 1749** – Za trnavského mešťana bol prijatý lekárnik MARTIN DÉVAY, ktorý sa neskôr stal aj richtárom mesta (270. výročie).

■ **16. 4. 2009** – V Ríme umrel profesor Pápežskej saleziánskej univerzity, bibliista a kňaz JOZEF HERIBAN, rodák zo Šelpíc, absolvent trnavského gymnázia a čestný občan mesta Trnava (10. výročie).

v roku 1552. Nemecká verzia Historien der Heyligen pozostávala zo šiestich zväzkov a dokončená bola v roku 1557. Vyšla tlačou v Štrasburgu u Samuela Emmela. Bola považovaná za univerzálnu históriu, pretože prvý zväzok začínal Ábelom a predkladal otázky o biblických príbehoch a martýroch raného kresťanstva. V ďalších piatich zväzkoch je predstavených približne sedemdesiat životopisov. Autor venoval svoju knihu štrasburskej mestskej rade a Christophovi, vojvodovi z Württembergu.

V historickej knižnici Západoslovenského múzea sa nachádza druhý zväzok (knihy tretia až piata) nemeckej verzie Rabovho diela Životopisy martýrov – Historien der Märtyrern. Kniha vyšla vo (v tom čase nemeckom) Štrasburgu v roku 1572. Veľké folio so 778 číslovanými listami (čiže 1 556 strán) obsahuje 111 životopisov martýrov. Niektoré životopisy sú doplnené drevorezovým portrétom alebo výjavom zo života martýra, prípadne jeho smrť. Predstavíme si tri najznámejšie osobnosti.

John Wycliffe / Viklef (asi 1320/1331 – 1384) bol anglický filozof, realista novoplatónskeho zamerania, doktor teológie na Balliol College v Oxforde a propagátor reforiem rímskokatolíckej cirkvi. Veľká časť jeho učenia bola oficiálne odsúdená ako herézia. Vo svojich spisoch Viklef horlil proti pápežskému zdaňovaniu a obsadzovaniu anglických benefícií. Ak mníšske rády prijali zásadu chudoby, vlastnia všetko svoje bohatstvo neprávo. Cirkev sa má vrátiť k chudobe, veľký majetok jej škodí, svetská moc má právo odňať kléru jeho statky... Wycliffe bol čoraz častejšie označovaný za heretika, no zomrel prirodzenou smrťou. Až neskôr, na kostnickom koncile v roku 1415, bolo zatratených 45 viet z jeho spisov. Viklef bol prehlásený za kacíra a koncil

nariadil, aby jeho kosti boli vyňaté z posvätej pôdy a spálené.

Došlo k tomu až na jar roku 1428, keď na výzvu pápeža Martina V. boli Wycliffove pozostatky vykopané, spálené a popol z nich vhoďený do rieky Swift.

Ján Hus (okolo 1370 – 1415) bol rímskokatolícky kňaz, český stredoveký náboženský mysliteľ, vysokoškolský pedagóg, rektor pražskej univerzity, reformátor a kazateľ. Majster Hus bol, po Johnovi Wycliffovi, ktorého myšlienkami a argumentáciou sa inšpiroval, jedným z prvých reformátorov cirkvi, ktorý takmer o jedno storočie predbehol svojich nasledovníkov – reformátorov Luthera, Kalvína a Zwingliho. Kritizoval mravný úpadok katolíckej cirkvi. Tá ho označila za kacíra, jeho učenie za heréziu a v roku 1411 ho exkomunikovala. Cisár Žigmund Luxemburský mu zaručil bezpečný príchod na kostnický koncil, kde bol odsúdený ako kacír a následne 6. júla 1415 upálený. K jeho odkazu sa hlásili husiti a neskôr aj ďalšie cirkvi a spoločnosti, ktoré vzišli z českej aj protestantskej reformácie.

Najznámejším reformátorom cirkvi 16. storočia bol Martin Luther (1483 – 1546), ktorý v roku 1517 vo Wittenbergu zverejnil 95 téz proti katolíckej cirkvi a jej praxi predávania odpustkov. Luther sa stal zakladateľom protestantizmu. Jeho najvýznamnejším dielom je preklad biblie do nemčiny.

Rabov Životopisy martýrov budú súčasťou novej výstavy v Západoslovenskom múzeu – Múzeu knižnej kultúry (Nám. sv. Mikuláša 10) Šestnásť storočie slovom a obrazom: Historické tlače z fondov Západoslovenského múzea. Výstava bude sprístupnená 2. apríla 2019 a potrvá do 30. marca 2020. Autorom je kurátor historickej knižnice Mgr. Milan Ševčík. ■

Ľudia a udalosti .....

■ **17. 4. 1939** – V Trnave sa narodila operná speváčka ALŽBETA MRÁZOVÁ, sólistka opery Štátneho divadla v Košiciach (80. narodeniny).

■ **20. 4. 1969** – V Trnave umrel cirkevný hodnostár, apoštolský administrátor a biskup AMBRÓZ LAZÍK, „otec“ slovenskej liturgie a podpredseda Spolku sv. Vojtecha (50. výročie).

■ **20. 4. 1989** – V Trnave bol založený Literárny klub Bernolák (30. výročie).

■ **23. 4. 1939** – V Trnave sa narodil herec, režisér a pedagóg JOZEF ADAMOVIČ, nositeľ Ceny Trnavského samosprávneho kraja za celoživotnú prácu (80. výročie).

■ **24. 4. 1969** – V Trnave sa uskutočnilo odvetné semifinále Pohára európskych majstrov vo futbale, v ktorom Spartak Trnava pred asi 30 tisíc divákmi zvíťazil nad holandským klubom Ajax Amsterdam v pomere 2:0 (50. výročie).

■ **26. 4. 1879** – V Kútoch umrel spisovateľ, jazykovedec, publicista, redaktor, vydavateľ, autor učebníc a kňaz ANDREJ RADLINSKÝ, zakladateľ Spolku sv. Vojtecha v Trnave, kde študoval na seminári. Jeho pamiatku v Trnave pripomína ulica a pamätná tabuľa na budove Spolku sv. Vojtecha (140. výročie).

■ **28. 4. 1974** – V Trnave umrel ľudový rezbár a konzervátor FRANTIŠEK HUČKO (45. výročie).

■ **30. 4. 1989** – Na sídlisku Družba v Trnave slávnostne odovzdali do užívania areál novej polikliniky (30. výročie). ■

P.R.

Martin Jurčo, foto: autor

Jozef Ábel chystá v Trnave múzeum magnetofónov aj expozíciu histórie IT technológií

Veľké tempo modernizácie a elektronizácie u mladšej generácie akosi podnecuje túžbu po všetkom, čo súvisí s tou dobou, keď každý prístroj v obchode bol veľkou novinkou, aj keď niekedy finančne nedostupnou. Viacero generácií zažilo vzrušenie a zvedavosť, keď sa objavili prvé kazetové magnetofóny, prvé mikropočítače, či CD prehrávače. Vtedajšie moderné výtvarné techniky sú dnes zaujímavými zberateľskými predmetmi. Napríklad kotúčový magnetofón bol v čase triumfálneho príchodu kazetových magnetofónov priam haraburdou. A dokonca ich pre vysokú cenu a nezáujem zákazníkov museli začiatkom 90. rokov sťahovať z obchodov späť k výrobcovi, ktorý ich likvidoval. Dnes sú práve takéto magnetofóny veľkou zberateľskou raritou. A zohnať ich je niekedy problém, ako aj pásku do takéhoto magnetofónu.

Hoci táto technika reprezentuje aj vtedajšie možnosti a limity výroby česko-slovenskej elektroniky, dnes je romantickým ponorom do minulosti. Vďaka zberateľovi, rodenému Trnavčanovi Jozefovi Ábelovi, budeme mať o niekoľko rokov malé múzeum tejto techniky aj v Trnave. Jozef Ábel je informatik, zaoberá sa najmä počítačmi a IT technológiami. Nie je len hocaký zberateľ, vie o všetkých technických parametroch i o historických súvislostiach. Roky zbiera aj magnetofóny vyrábané u nás a postupne si chystá celú zbierku na expozíciu. „Všetko okolo magnetofónov je môj koníček, keďže som informatik a elektrotechnikou som sa veľmi neživil, aj keď sa so mnou ťahá od detstva. Vyrastal som na Družbe a keď som mal osem rokov, presťahovali sme sa na Prednádražie. Svoj prvý elek-

trický obvod som postavil, keď som mal šesť rokov a chcel som navštevovať nejaký elektronický krúžok, ale nebolo to ľahké. Vo vtedajšom pionierskom dome ma nechceli, lebo podmienkou bol vek 12 rokov. Môj vlastný otec bol elektrikár, cez neho som sa dostal k silnoprúdu. Potom ma zachránil pán Vančo, ktorý robil súkromné elektro krúžky v starej unimobunke pri závode ŽOS na dnešnej Nobelovej ulici. Tam som prvýkrát pričuchol k vedomostiam, ktoré som nasával ako suchá špongia vodu. Potom som skončil na vtedajšom Strednom odbornom učilišti energetickom, kde vtedajší hlavný majster Jozef Komarňanský tiež organizoval elektro krúžky. Tam som sa dostal k počítačom. Nakoniec som sa po skončení základnej školy prihlásil na SOUE ako žiak. Síce som oficiálne stále študoval elektrotechniku, no omnoho viac ma to ťahalo do informatiky, čo sa stalo aj mojou profesiou,“ hovorí Jozef Ábel. No vrátme sa k magnetofónom, o ktorých sa hlavne chceme rozprávať. Kotúčový magnetofón je jeho detstvo. „Niekoľko mal autíčko,

niekoľko inú hračku, ja som mal magnetofón. Stával som nad ním od chvíle, čo som sa naučil chodiť. Môj celkom prvý bol ten B 100 z roku 1973. Je to v poradí druhý plnohodnotný stereo magnetofón z produkcie Tesly, ktorý sa držal medzi najviac vyrábanými magnetofónmi až do roku 1978. Toto je jeho prvá verzia, sú aj modernizovanejšie verzie. Môj, bohužiaľ, neprežil, ale paradoxne, tento, pri ktorom stojíme, stál ako prvý na začiatku môjho zberateľského úsilia. Pred mnohými rokmi som niečo opravoval v trnavskom divadle a tam som naň narazil. Mali ho nepoužívaný dakde zastrčený, a keďže mi vyvolal dávne spomienky, dal som návrh, či by boli v divadle ochotní sa ho vzdať. Urobili sme dohodu, že to bude odmena za odpracovanú prácu,“ spomína Jozef Ábel a predstavuje niekoľko typov magnetofónov, ktoré sú napohľad rovnaké, no pri detailnejšom pohľade zistíme nielen ich rozdielne typové čísla, ale aj drobnosti v dizajne. Všetky sú uložené v poličkách presne vytvorených podľa veľkosti magnetofónov, ako

keby sme boli niekde v múzeu. Spomínaný typ magnetofónu stál na začiatku jeho zberateľstva zameraného výlučne na „stroje“ vyrábané v niekdajšom Česko-Slovensku. Jeden z podobných magnetofónov z roku 1977 vyzerá celkom novo, no dozvedáme sa, že sa ho podarilo zachrániť v nepohľad neporušenom stave práve kvôli drobnej chybe, pre ktorú ho majiteľ dal späť do škatule a nepoužíval ho. Jozef Ábel však pripomína, že takáto technika sa nepoužívaním nešetří. Práve naopak, po elektronickej stránke ich treba vždy skontrolovať, nakalibrovať, lebo elektronika aj mechanické prevody nepoužívaním stráca časom svoje pôvodné vlastnosti a niektoré diely je potrebné vymeniť.

„Keďže moja československá zbierka je z veľkej časti už kompletná, momentálne pracujem na zbieraní švajčiarskych prístrojoch high-end triedy Revox od legendy magnetofónov Williho Studera. Tieto stroje predstavujú špičku, na ktorú sa Tesla nedostala napriek tomu, že sa k tomuto vrcholu československí konštruktéri snažili priblížiť, ale znemožňoval im to systém plánovaného hospodárstva,“ hovorí Jozef Ábel.

Postupným zbieraním sa mu podarilo zachytiť všetky etapy výroby kotúčových magnetofónov u nás. Mnohé z týchto magnetofónov boli len elektroodpadom, ale podarilo sa mu dostať ich do funkčného stavu. „Na iné raritné exempláre sa mi nepodarilo zohnať súčiastky, našťastie, dnes pomáhajú počítače a 3D tlačiarne v tom, že si súčiastku vieme vyrobiť aj novú. No to už nie je taká celkom autentická oprava,“ usmieva sa a prechádza k celkom najstaršiemu magnetofónu, ktorý vyzerá ako súčasť nejakého vojenského komunikačného zariadenia. „Volá sa Meopta Paratus z roku 1949 a je to prístroj, ktorý ako záznamové médium ešte nepoužíva pásku, ale tenký oceľový drôt. Paratus sa používal výlučne v štátnych službách, silových a justičných zložkách,“ ukazuje nám túto raritu, ktorá je skutočnou vzácnosťou. „Výroba kotúčových

Magnetofón Tesla B100, ktorý sa stal pred mnohými rokmi legendou

magnetofónov ako spotrebná elektronika sa u nás začala v roku 1954. Začala ju pražská firma Hrdlička a spol. svojím jediným typom Memoton. Firma však bola zakrátko znárodnená. Tento nesmierne vzácny exponát sa mi, žiaľ, dodnes nepodarilo získať do zbierky. Dnes nie je veľmi známe, že mať vtedy takýto magnetofón sa rovnalo páchaniu trestného činu. V spomínanom roku 1954 prvýkrát prišlo k zmene zákona, keď sa držanie záznamovej techniky povolilo, ale nie každý si mohol takéto zariadenie kúpiť. Na kúpu magnetofónu bolo nutné povolenie. Dávali ho tým obyvateľom, ktorí boli triedne spoľahliví. Definitívne uvoľnenie obmedzení prišlo v roku 1956, keď sa magnetofón stal bežnou spotrebnou elektronikou.“

Dozvedáme sa aj, že éra výroby kotúčových magnetofónov sa u nás vydeľuje rokmi 1954 – 1988. Najúspešnejšie boli roky 1958 – 1970, keď boli tieto stroje z Tesly Pardubice a Přelouč úspešné aj na západnom trhu a sledujeme na konkrétnych magnetofónoch úspešné i menej úspešné pokusy podnikov o rozširovanie sortimentu výroby o ďalšie typy. „Prvým prístrojom z produkcie Tesly v roku 1956 bol MGK 10 z Pardubíc. Mal veľmi veľa neuduhov, napríklad, výrobca preň nemal vyvinutý silný motorček, tak použili motorček z gramofónu.

Lenže tento motorček bol slabý a nevedel pretáčať pásky, uviedli to aj v návode, že majiteľ mu pri pretáčaní musí pomôcť,“ ukazuje Jozef Ábel túto raritu, a vzápätí ďalšiu: „Adaptor 2AN38000 nebol samostatný magnetofón, ale adaptér na tanier gramofónu, ktorý zabezpečoval jeho pohon.“

Oveľa úspešnejšia éra prišla v roku 1958 vytvorením modelu Sonet a neskôr Sonet Duo. Práve o týchto magnetofónoch sa hovorilo aj nedávno v kultúrnom centre Malý Berlín pri spomínaní na prvé diskotéky v Trnave. „Model Sonet pracuje s menšími cievkami i menšou rýchlosťou posunu pásky a dokáže urobiť kvalitnejší zvuk, dokonca sa začal exportovať na západ aj do zásielkového obchodu Quelle, a to najmä jeho modernizovaná verzia, ktorá sa volá Sonet Duo, čo je dvojrýchlostný prístroj. Začal sa vyrábať okolo roku 1960,“ Jozef Ábel je nielen zberateľom týchto magnetofónov, ale vie o každom aj jeho príbeh, technické detaily i podrobnosti. Samozrejme, chcel vidieť aj podrobnosti priamo u konštruktérov. „Jeden z týchto príbehov dokáže stvoriť len plánované hospodárstvo. Dostal som sa k nemu pri návšteve Petra Schejbala, ktorý priamo v Přelouči prevádzkuje múzeum Tesly Přelouč, ale aj jej predchodcov ako Telefunka, Radiotechna Přelouč, Zenit. Peter Schejbal sám v Tesle Přelouč pracoval a bol pri vzniku

magnetofónu B100. Jedného dňa vraj prišiel riaditeľ za konštruktérmi, že sa blíži veľká výstava a bolo by dobré tam niečo ukázať. A tak sa konštruktéri narychlo dali do práce. Narychlo spravili kus, o ktorom si mysleli že ho ukážu na výstave, a zapadne prachom ako prototyp. Po skončení výstavy sa však začali valiť objednávky, ale so sériovou výrobou sa nepočítalo. Napokon sa začala, no spôsobila mnohé komplikácie. Sériová výroba je totiž závislá na množstve komponentov, ktoré musia dodávať aj iné podniky. Ale nakoniec to vyšlo.“ Niektoré typy magnetofónov, ktoré má Jozef Ábel vyložené v policiach ako na výstave, slúžili najmä na školské účely, niektoré dokonca vedeli na diaľku ovládať diaprojektor. Bežné magnetofóny z predajní elektro boli rôznej kvality, od mono-fónnych až po stereo a triedy hifi. Základom bolo, že boli dosť drahé, ceny sa počítali na tisíce korún a muselo sa na ne šetriť. Jozef Ábel si ešte z detstva pamätá všetky trnavské elektroobchody, kde personál nie vždy poznal technické podrobnosti používania týchto prístrojov. Ešte by sme dlho mohli rozprávať o zaujímavých osudoch kotúčových, a neskôr aj kazetových magnetofónov (prvé sa začali vyrábať u nás v roku 1968), ale niečo si chceme nechať aj na ďalšiu návštevu. Zaujímala nás však aj ďalšia oblasť záujmu Jozefa Ábela, keď sa z trnavského nadšenca pre elektroniku stal napokon informatik. O štúdiu na trnavskom SOUE sme už hovorili. „Malo to v tej dobe jeden veľký problém, nemal som vlastný počítač, a potreboval som s ním pracovať a učiť sa aj stránku hardvéru a softvéru. V rodinnom rozpočte peniaze na takúto veľkú investíciu neboli. Jediné miesto, kde som sa k počítačom dostal, bola stredná škola a poobede dnes už dávno neexistujúca mestská stanica mladých technikov, prípadne moja bývalá základná škola. Tam som mal dobré vzťahy s vedením, dovolili mi používať ich jediný počítač na sekretariáte po konci pracovného času. Sedával som tam, až kým ma nevyhnal školník, že už zamyká

Adaptor nebol samostatný magnetofón, ale adaptér, ktorý sa dával na tanier gramofónu, a ten zabezpečoval jeho pohon.

celú školu. V mojich šestnástich rokoch však prišiel konečne zvrät, keď sa mi podarilo našetriť na prvý počítač. Postupne získavané vedomosti som začal premieňať na drobné finančné príjmy, ktoré, samozrejme, išli do môjho počítača. Už počas strednej školy som si založil živnosť, a s tou fungujem dodnes,“ rozvíja Jozef Ábel príbeh ako z filmového plátna. „Pri návrate k magnetofónom som si uvedomoval, že si musím zohnať a naštudovať starú literatúru o kotúčových magnetofónoch. Druhým dôležitým krokom bolo zabezpečiť rôznu techniku na opravu. Keďže dnes sa elektronika skôr vyhadzuje ako opravuje, mnohé v minulosti používané meracie prístroje sa dnes vyrábajú len v obmedzených množstvách,“ hovorí Jozef Ábel, zakladá do kotúčového magnetofónu pásku a predstavuje nám celý rituál jej prehrávania. „Je to podobné ako s gramofónom a platňou. Nejde len o prehrávanie samotnej hudby, ale aj o sledovanie procesu, ako sa z pásky prenáša zvuk do reproduktorov, nakrúcanie pásky na cievku a poskakujúce ručičky VU metrov, to je zážitok, ktorý sa pri nejakej MP3-jke zažiť nedá,“ hovorí a medzitým nám predstavuje druhú časť svojho pokladu – staré počítače. Nemajú síce toľko rokov, čo magnetofóny, ale dnes sú už tiež raritou. Od počítačov IBM

PC, ATARI, Commodore, Sinclair, AMIGA, česko-slovenských PMD, Didaktikov, IQ, Consul, Ondrasa dostávame sa až po počítače radu PP a SAPI, ktoré majú na dnešnú dobu nevšednú veľkosť a tvary. „V 80. rokoch bol nedostatok počítačov a mnohí ho chceli urobiť vlastnými silami. Myslím si, že tieto staré kusy budú aj zaujímavou učebnou pomôckou pre tých, čo ani nepočuli o programovacom jazyku basic, počítačových príkazoch, teda pre tých, čo poznajú už len obdobie jednoduchej inštalácie programu cez aplikáciu obchod. Dá sa tu vysvetliť princíp, ako funguje počítač, že vlastne pozná len jednotky a nuly, čo platí od praveku počítačov až po moderný smartfón, a čo všetko sa v počítači deje,“ vysvetľuje Jozef Ábel a pripomína, že vo väčšine týchto počítačov išlo o reinkarnáciu elektronického odpadu a mnohé vznikli z viacerých kusov. Nájde sa tu prenosné raritné počítače s obrazovkami, i kusy, ktoré vyzerajú ako z niektovej z častí Fantomasa. Má ich dnes desiatky, a tiež by mali v budúcnosti slúžiť ako nevšedná expozícia. Podľa jeho slov to však bude ešte dlhý proces, rovnako ako s magnetofónmi. Na výstave v tom pravom slova zmysle si ešte budeme musieť počkať, ale kto chce vidieť aspoň to, čo už je hotové, môže vraj prísť aj dnes. ■

Aneta Vlčková, etnologička Západoslovenského múzea v Trnave

Neobyčajné kraslice z tvorby Viery Harmatovej ...

Detstvo prežila v Borskom Mikuláši na Záhorí, kde ju k zdobeniu vajčiek priviedla jej starenka. Keď sa blížili veľkonočné sviatky, vždy ju volala hrúzit, čiže hrúžiť alebo ponárať vajčička. Šibačom vtedy dávali za vyšibanie vajčička varené, zdobené batikovaním. Handričkami popriväzovali k vajčičku rozličné rastliny a tie potom varili v odvare z cibulových šupiek.

Vzor rastlín a listov sa vyvarením v odvare na vajčičko odtlačil a ostatná plocha sa zafarbila od šupiek z cibule. Hotovú kraslicu potreli ešte kožkou zo slaniny, aby sa pekne leskla. Takto pripravené kraslice však nemali dlhé trvanie, pretože ich šibači hneď zjedli, alebo ich z roztopaše roztlkli o najbližší plot. „Bohužiaľ si niektorí chlapi viac cenili peňažnú odmenu, ako zdobené vajčičko,“ s ľútosťou spomína pani Harmatová na svoje prvé výtvy. Do Trnavy ju priviedlo vysokoškolské štúdium, na Pedagogickej fakulte UK vyštudovala matematicu a výtvarnú výchovu. Potom niekoľko rokov učila a od roku 1976 prešla do ŽOS-ky na oddelenie propagácie, kde sa naplno uplatnilo jej tvorivé nadanie. Na oddelení pripravovali výzdobu pre podniky, alegorické vozy, tribúny, ikebany. V podnetnom pracovnom prostredí sa vrátila i k zdobeniu kraslíc a od roku 1988 si vytvorila vlastnú originálnu techniku. Vychádzala pritom z tradičnej batikovanej techniky, ktorú sa naučila od svojej starenky, a ktorá sa používala i v niektorých obciach na okolí Trnavy. Jej inovácia spočívala vo zvýraznení odtlačených vzorov tenkým dámskym pierkom, domalovaní detailov akrylovou farbou a konečný efekt pri viacerých ešte docielila jemným vyškrabávaním. Výsledok je naozaj originálny.

Zdobenie kraslíc však nie je vôbec jednoduchá záležitosť. Dôležitá je už príprava samotných vajčiek, ktoré musia byť dobre

vyfúknuté, dôkladne umyté a usušené. Pani Harmatová si ich naraz nachystá okolo stovky. Potom prichádza na rad batikovanie. Vyfúknuté vajčička s rozličnými kvetmi a listami, omotané kúskami látok, šnúrok, či pásmi krepového papiera, pevne zviazané v silonových pančuchách vyvára spolu s cibulovými šupkami vo veľkom hrnci zaťažené pokrievkou. Počas varenia sa zafarbí a lupene kvetov, žilkovanie listov či vzor ovinutej šnúry sa na ne odtlačí. Pre stálosť farieb pridáva do odvaru trochu octu, ktorý farby zafixuje. Čím dlhšie vajčička varí, tým sú farebné odtiene tmavšie. Hotové vajčička nechá vychladnúť, vybalí ich z pančuchového zovretia, dobre vypláchnu a usuší.

Až po tomto náročnom prípravnom procese nastane čas samotného umeleckého dotvorenia, na ktorý sa pani Harmatová najviac teší. Vtedy môže najlepšie uplatniť fantáziu. Ako sama hovorí: „Nikdy dopredu neviem, ako kraslicu ozdobím. Každá je jedinečná.“ Zručne dokresľuje, maľuje, vyškrabuje drobné detaily, dopĺňa šrafovanie, zvýrazňuje kontúry. A pritom zároveň relaxuje, zabudne na bežné starosti a sústreď sa iba na tvorbu. Na záver zalepí dierky po vyfúknutí voskom, kraslicu jemne potrie slaninkou, sadlom alebo vazelinou a odloží do krabice k ostatným. Pani Harmatová ovláda aj množstvo iných techník zdobenia kraslíc od oblepovania slamou až po vrtnutie. Jej najobľúbenejšia je

Kraslice z tvorby V. Harmatovej, zbierka ZsM v Trnave, foto: T. Vlček

však tá, ktorú si sama vytvorila. Svoje kraslice najskôr predávala do ÚĽUV-u, kde mala s nimi veľký úspech. Odvtedy už vyzdobila nespočetné množstvo vajčiek. Pravidelne sa zúčastňovala mnohých remeselníckych trhov, festivalov i súťaží v zdobení kraslíc. Predovšetkým nikdy nevynechala remeselný dvor ÚĽUV-u a Dni majstrov v Bratislave, kde sa prezentujú remeselníci z celého Slovenska. Svoju tvorbu prezentovala dokonca i v talianskej Modene. S nostalgiou spomína na veľký remeselnícky festival ELRO (Európske ľudové remeslo – pozn. autorky) v Kežmarku, ktorý sa stále teší veľkej pozornosti domácich i zahraničných návštevníkov. Stretnúť ste ju mohli aj na trnavskom jarmoku. Pred niekoľkými rokmi však musela pre zdravotné problémy od účasti na týchto podujatiach upustiť. Naďalej sa však aktívne venuje zdobeniu kraslíc a príležitostne vedie i kreatívne kurzy, na ktorých rada odovzdáva svoje znalosti záujemcom. V priebehu apríla si budú môcť návštevníci Západoslovenského múzea v Trnave pozrieť súbor dvadsiatich kraslíc z tvorby Viery Harmatovej, ktorým minulý rok múzeum obohatilo svoje zbierky. Pani Harmatová bude v priestoroch múzea v sobotu 13. apríla od 14.00 h viesť kurz zdobenia kraslíc, kde si budú môcť návštevníci pozrieť i jej jedinečnú techniku. ■

Trnavský objektív 2019 v Západoslovenskom múzeu

Vernisáž výstavy 49. ročníka súťaže v neprofesionálnej fotografickej tvorbe autorov a autoriek z okresov Trnava, Piešťany a Hlohovec Trnavský objektív 2019 spojená s vyhlásením ocenení sa uskutočnila vo 21. marca v Západoslovenskom múzeu. Hostom výstavy je už tradične nestor trnavskej fotografie Blažej Vittek. Dvestopäťdesiat tri fotografií, ktoré vybrala do výstavnej kolekcie odborná porota, si môžete prezrieť v múzeu do 5. mája.

Celkovo sa tento rok do súťaže zapojilo tridsaťdeväť autorov s trisťpäťdesiatimi ôsmimi fotografiami a šiestimi multimediami prezentáciami. Sedem zo šestnásť najvyšších ocenení a päť z jedenásť čestných uznaní, ktoré najlepším autorom a autorkám udelili členovia odbornej poroty, umeleckí fotografi Pavel Pecha, Rudolf Lendel a Roman Pavlovič, poputovali do Trnavy. Štyri ceny a tri čestné uznanie z tohto počtu zožali členky a členovia trnavského fotoklubu Iris, ktorý je pokračovateľom dlhoročnej tradície trnavskej fotografickej tvorby. Silné zastúpenie mali Piešťanci, ktorí získali štyri ocenenia a dve čestné uznanie.

Podľa slov predsedu poroty Pavla Pechu bol Trnavský objektív 2019 chudobnejší na mladých autorov: „V tomto ročníku vidíme ústup v porovnaní s rokom 2017, takým bohatým na mladé talenty. Avšak, to je aj prirodzene spôsobené tým, že sa vtedajší autori posunuli do vyššej vekovej kategórie. Na nové talenty si budeme zrejme musieť počkať.“ Na druhej strane je tohto-

Dušan Rafaj – *Belaňa tundrová*

ročný Trnavský objektív bohatší o novú kategóriu Cykly a seriály. „Takéto rozčlenenie vyšlo v ústrety aj fotografom, ktorí sa zameriavajú na pôsobenie jednotlivých fotografií, ktoré môžu, ale nemusia spolu súvisieť, a tiež vyšla v ústrety autorom, ktorí preferujú vyjadrovanie prostredníctvom viacerých fotografií na jednu tému. Je fakt, že niektoré žánre to aj potrebujú,“ povedal Pavel Pecha. ■

Peter Orlický – *Moravské Toskánsko*

Ocenenia Trnavský objektív 2019

Autori do 16 rokov .....

Čiernobiela fotografia

2 ceny bez určenia poradia:
Lea Pestún, Hrnčiarovce nad Parnou, Sebastian Roy, Trnava

Farebná fotografia

Čestné uznanie: Lea Pestún, Hrnčiarovce nad Parnou

Cykly a seriály

Čestné uznanie: Sebastian Roy, Trnava

Autori od 16 do 21 rokov .....

Čiernobiela fotografia:

Ocenenie neudelené

Farebná fotografia

2 ceny bez určenia poradia:
Nikola Kunzová, Veľké Orvište, Viktória Suchánová, Trstín
Čestné uznanie: Rastislav Gablovič, Piešťany

Autori nad 21 rokov .....

Čiernobiela fotografia

3 ceny bez určenia poradia:
Veronika Bahnová, Smolenice, Karol Belas, Piešťany, Vladimír Chrenko, Trnava

Čestné uznanie: Ján Baracka, Rakovice Viliam Procházka, Trnava – Modranka

Farebná fotografia

1.cena: Veronika Bahnová, Smolenice

2.cena: Roman Tibenský, Piešťany

3.cena: Viliam Procházka, Trnava – Modranka

Čestné uznanie: Lenka Adamčíková Kostolanská, Trnava, Ján Baracka, Rakovice, Dušan Rafaj, Trnava

Cykly a seriály

4 ceny bez určenia poradia:
Karol Belas, Piešťany, Vladimír Chrenko, Trnava, Peter Orlický, Trnava, Jiří Svoboda, Trnava

Čestné uznanie: Lenka Adamčíková Kostolanská, Trnava, Veronika Bahnová, Smolenice, Roman Tibenský, Piešťany

Multimedialná prezentácia

1. cena: Karol Belas, Piešťany

2. cena: Milan Marónek, Trnava

Čestné uznanie: Peter Babka, Biely Kostol

Júlia Ragačová, Štátny archív v Trnave

Deň svätého Floriána s výstavou hasičskej techniky na námestí a podujatiami v archíve .....

„Nech kdekoľvek požiar planie, ja splním svoju povinnosť.

Životy spasíš, Pane, dajže mi sily dost.

*V náručí vyniesť dieťa, kým ešte nevyprší čas,
ale aj starca, matku, ktorá má sivý vlas.*

*Na stráži stojím stále, pretože povoláný som
pred ohňom ochrániť svojich, bližneho, jeho dom.*

*Ak z tvojej vôle má sa stať, že sám pritom život stratím,
požehnaj, Pane, mojej rodine a láskavou rukou vráť im,
čo pri plnení poslania som iným dal. Amen.“*

(Modlitba hasiča)

Začiatkom mája sa po celej Európe konajú oslavy a procesie k sv. Floriánovi. Svätý Florián je známy najmä ako patrón hasičov, ale je patrónom napríklad aj ďalších povolání – hrnčiarov, debnárov, peciarov, kominárov, kováčov, mydlárov, vinohradníkov a pivovarníkov. Taktiež je ochrancom pred neúrodou, búrkou aj suchom. To najdôležitejšie, prečo sa sv. Florián stal patrónom hasičov, je jeho charakter a odvaha. Svoj život obetoval preto, aby zachránil ďalších 40 spoločníkov – vojakov, ktorí sa stali kresťanmi. Jeho odvahu, vernosť svojmu presvedčeniu a altruizmus s nasadením a obetou vlastného života je to, čo robí sv. Floriána dôstojným patrónom hasičov a záchránárov.

Pri príležitosti 150. výročia vzniku Dobrovoľného hasičského zboru v Trnave, ktorý po Šoprone (1866) a Bratislave (1867) bol tretím najstarším zborom v Uhorsku, sa v tomto roku uskutočnia oslavy svätého Floriána aj v Trnave. Sú pokračovaním a završením osláv z konca novembra 2018. Profesionálni a dobrovoľní hasiči v spolupráci s mestom Trnava, Štátnym archívom v Trnave a Trnavským samosprávnym krajom spoločne pripravili pre verejnosť v piatok 3. mája 2019 Deň svätého Floriána v Trnave.

Deň svätého Floriána v Trnave sa začne o 9.00 h ďakovnou svätou omšou na počesť spomínaného

výročia a všetkých trnavských hasičov v Kostole sv. Jakuba (františkánsky) v Trnave. Na Trojičnom námestí od 9.00 do 13.00 h bude prezentácia historickej i súčasnej hasičskej techniky, ktorú vystavia dobrovoľné hasičské zbory (ďalej DHZ) z trnavského okresu: DHZ Trnava – centrum, DHZ Bohdanovce nad Trnavou, DHZ Špačince, DHZ Jaslovské Bohunice, DHZ Voderady a DHZ Trnava Pole a súkromní vlastníci p. Marek Šimko, p. Richard Januščák a p. Boris Janto. Z historickej techniky bude vystavená napríklad ručná striekačka Smékal z roku 1889 i z roku 1924, motorová striekačka Selve – R. Herold cca z roku 1930, hadicový navijak od neznámeho výrobcu cca z roku 1920, prenosná motorová striekačka Flader z roku 1933 alebo PS4 z roku 1965. Zo súčasnej techniky si záujemcovia budú môcť pozrieť napr. HUMMER H3, Polaris Ranger – štvorkolka, IVECO Trakker CAS 30 alebo sanitný automobil hasičskej služby MB Sprinter SAHS. Techniku verejnosti v krátkosti predstavia moderátor výstavy pplk. Ing. Marián Hruška.

K oslavám sv. Floriána v Trnave sa pripája aj Štátny archív v Trnave, ktorý verejnosti v piatok 3. aj v sobotu 4. mája 2019 otvorí svoje brány. Piatkový program bude zameraný predovšetkým na školy. Okrem komentovanej prehliadky samotnej budovy archívu – zrekonštruovaného historického

meštianskeho domu na Štefánikovej ulici č. 7 pripravili trnavskí archivári s dobrovoľnými a profesionálnymi hasičmi a ďalšími nadšencami výstavu Bohu na slávu, blížnemu na pomoc, ktorá mapuje formovanie, samotný vznik a fungovanie Dobrovoľného hasičského zboru v Trnave od 18. storočia až do súčasnosti. Vystavené sú všetko originály archívnych dokumentov, k najstarším patrí požiarny poriadok mesta Trnava písaný po nemecky z roku 1785, štatút mesta o zabránení a hasení požiaru (1788), hasičská príručka Jána Aldiniho (1834) alebo originál aj tlačaná verzia stanov Trnavského dobrovoľného hasičského zboru (1. 11. 1868) či matrika členov zboru (1873 – 1894). Vystavené sú aj reklamy a letáky, plagáty, pozvánky na plesy a hasičské oslavy, staré fotografie i najnovšie fotografie zo zásahov Okresného riaditeľstva HaZZ v Trnave. Výstavu dopĺňajú trojrozmerné predmety, ktoré dotvárajú kompletný obraz o živote – radoostiach i starostiach – trnav-

ských hasičov. Spomeňme aspoň po prvýkrát verejnosti vystavenú diorámu hasičskej stanice v Trnave v mierke 1:87 znázorňujúcu budovu na Rybníkovej ulici aj s vozidlami, ktorú zhotovil a na výstavu zapožičal p. Erik Radványi. Vystavený je aj originál zástavy zboru z roku 1922 s pôvodnou žrdou s ozdobnou hlavicou, ale i najnovšia zástava dobrovoľných trnavských hasičov, ktorá bola posvätená 30. novembra 2018. Svoje miesto na výstave majú aj slávnostné hasičské uniformy, moderná zásahová hasičská uniforma Mestského hasičského zboru Trnava, hasičské prilby napr. pre čatovodiča a hlavného trubača, hasičské strhávacie háky, hasičské medaily, modely hasičských áut a pod.

(mkv, ts djp) foto: J. Kovalík

Divadlo udelilo ceny Čierny orol za rok 2018

Čierny orol ako názov ocenenia pre najlepšieho herca, herečku či podujatie sa odvodzuje od názvu Hostinca u Čierneho orla, kde sídlilo prvé kamenné divadlo v Trnave. A múza Tália na tomto mieste prebýva vlastne dodnes. Galavečer spojený s odovzdávaním ocenení sa konal v sobotu 23. marca 2019 pri príležitosti Svetového dňa divadla, ktorý si divadelná verejnosť pripomína od roku 1962 vždy 27. marca.

Divadlo Jána Palárika v Trnave pripravilo pre svojich hostí a divákov brilantné podujatie, ktoré moderoval už ostrieľaný Michal Jánoš. Divácku anketu vyhlásilo divadlo prvý raz minulý rok, išlo o tzv. nultý ročník, keď anketa niesla názov PORTTÁL. V prvom ročníku ankety Čierny orol diváci hlasovali počas dvoch mesiacov online cez elektronický dotazník alebo vyplnením hlasovacích lístkov v priestoroch divadla. Nominované boli inscenácie aj podujatia z minuloročného repertoáru a programu divadla, diváci mohli hlasovať aj za výnimočný ženský a mužský herecký výkon. Svoj názor prejavil takmer každý desiaty návštevník divadla.

Galavečer však otvorilo udelenie dvoch špeciálnych ocenení, ktoré vybrali poroty zložené zo študentov stredných a vysokých škôl z Trnavského samosprávneho kraja a novinárov, resp. trnav-

Popri výstave už tradične nebudú v archíve chýbať ani tvorivé dielne pre malých i veľkých. Okrem ukážok pečatenia voskom, skladania puzzle z archívnych dokumentov, riešenia archívno-hasičského kvízu a tajničky si budú môcť záujemcovia vyskúšať rôzne typy písárskeho náčinia v minulosti – brkové a ocelové pero, mechanické písacie stroje. Pre deti a školskú mládež pripravil Štátny archív v Trnave v spolupráci s Okresným riaditeľstvom HaZZ v Trnave aj súťaž vo výtvarnom prejave na tému Hasiči budúcnosti, ktorá bude po skončení podujatia odbornou komisiou vyhodnotená v jednotlivých vekových kategóriách a oficiálne vyhlásenie výsledkov a odovzdanie cien víťazom sa uskutoční pod záštitou ria-

diteľa Okresného riaditeľstva HaZZ v Trnave pplk. Mgr. Zoltána Takácsa v máji 2019. Sobotný program Dňa otvorených dverí v Štátnom archíve v Trnave, ktorý sa v tomto roku nesie na hasičskú tému, bude rozšírený okrem piatkových aktivít o odbornú prednášku Mgr. Veroniky Paukovej Požiare v Trnave v 30. rokoch 20. storočia (12.00, 15.00 h). Verím, že sa nám – organizátorom – podarilo pripraviť pre všetkých Trnavčanov bohatú ponuku rôznych aktivít, vďaka ktorým spoznajú neľahkú prácu hasičov v minulosti i v súčasnosti. Zároveň je toto podujatie aj poctou generáciám trnavských dobrovoľných hasičov a hasičiek, pre ktorých sa hasičská prísaha stala pevnou súčasťou ich životov. ■

Mimoriadnu cenu udelil Trnavský samosprávny kraj za mimoriadny prínos a podiel na udalostiach novembra 1989 Vladimirovi Oktavovi, ktorý bol hlasom Novembrovej revolúcie v Trnave.

ských médií. Vyberali z novo uvedených inscenácií, ktoré mali premiéru v roku 2018. Študenti zastúpení Eliškou Bohunickou zvolili za najlepšiu inscenáciu Vládu tmy

v réžii Matúša Bachynca – ocenili spracovanie diela Leva Nikolajeviča Tolstého, scénografiu i vynikajúce herecké výkony. Cenu prebrala dramaturgická predstavenia

Lucia Mihálová. Cenu za médiá odovzdala publicistka Miroslava Kuracinová Valová do rúk Viktora Kollára za inscenáciu Kopanec. Novinárov zaujala vysoko aktuálna téma, zaujímavé spracovanie a náročné herecké stvárnenie vo viacerých dvojúlohách.

Pohodu večera dopĺňala kapela Gesamtkunst band. Niesol sa v príjemnej, takmer rodinnej atmosfére, talentovaný herec Michal Jánoš sa predviedol nielen ako moderátor, ale aj ako básnik a spevák, a na jeho prekvapenie aj ako držiteľ ocenenia Herec roka, ktoré si prebral síce so staršou ďakovnou rečou v taliančine a angličtine, ale o to srdečnejšie (a vtipnejšie pre divákov). Za Herečku roka verejnosť zvolila Silviu Soldanovú, ktorá v poslednom čase zaujala divákov v inscenáciách ako Veľký Gatsby, Sluha dvoch pánov, Tri letušky v Paríži či ako záporná postava Anisia z Tolského inscenácie Vláda tmy.

Medzitým sa divákovi predstavili počas krátkej módnej prehliadky panie uvádzačky v nových čiernych slušivých žakárových šatách so žabó, ktoré budú od tohto večera nosiť a dopĺňať predĺženými, od pásu rozšírenými kabátkami v príjemnej modrej farbe. Na uštie nových uniforiem sa vraj minulo 70 m² látky, ideou bolo vystihnúť nového ducha inštitúcie, podčiarknuť jej serióznosť a sviežosť zároveň. Ďalším prekvapením večera bol „sobáš“, keď sa diváci počas zvuku svadobného pochodu dozvedeli, že DJP „vydáva“ časopis. Ako povedala riaditeľka divadla a zároveň jeho šéfredaktorka Zuzana Šajgalíková, vziať si ho môže každý, kto len chce, zadarmo, hlavne v pokladni divadla, ale distribuovaný bude aj do rôznych kaviarní v meste a pre mimotrnavčanov aj do knižníc v celom kraji. „Nevesta“ sa volá DIVADLO a predstavuje DJP ako živý organizmus: napr. cez osobnosti, ktoré v ňom pôsobia, tiež približuje nové inscenácie Kopanec a Drahý špás, divadelné dielne a ich dvo-

Nositelia ocenenia Čierny orol 2018. Zľava: Vladimír Oktavec, Silvia Soldánová, Lucia Turňová, Lucia Mihálová, Viktor Kollár, Michal Jánoš a Juraj Bielik.

riových pracovníkov, pripomína i rekonštrukciu divadelnej fasády a mnoho iného.

Cenu za Podujatie si nakoniec odniesla Noc divadiel, ktorá sa konala 17. novembra 2018, hlavne za bohatý program pre všetky generácie – prevzala si ju marketingová riaditeľka divadla Lucia Turňová. Cena v kategórii Divadelný zážitok roka, čiže najobľúbenejšie predstavenie na doskách DJP (bez ohľadu na dátum premiéry), potvrdila výnimočný úspech inscenácie Sluha dvoch pánov v režii Juraja Bielika, ktorý prevzal ocenenie za celý tvorivý tím.

Mimoriadnu cenu udelil zriaďovateľ DJP – Trnavský samosprávny kraj a odovzdal ju župan Jozef Viskupič. Ako povedal, rozhodol tak za mimoriadny prínos a podiel na udalostiach novembra 1989, ktorého 30. výročie si tento rok pripomíname, a ocenil Vladimíra Oktavca, ktorý bol dlhoročným členom umeleckého súboru DJP a hlasom Novembrovej revolúcie v Trnave. Vizuál ocenenia vytvorila Mgr. art Anna Mihoková, sochárka, maliarka a kašíerka DJP, ktorá vychádzala z tradície divadla i genia loci, keď do nej vložila vzhľad škrabošky doplnený orlím zobákom. Samotná cena je vytvorená z bronzu a „zastoknutá“

v oceľovom podstavci, takže má „svoju váhu“ nielen v symbolickom význame (a zároveň sa bude pekne vynímať na poličkách všetkých ocenených). Umelkyňa tak pomohla založiť tradíciu, ktorá môže byť hnacím motorom pre tvorcov, a ponúknuť divákovi bližšie spojenie s Divadlom Jána Palárika. Škoda len, že ich na samotnom oceňovaní, kde mohli vidieť osobnosti DJP aj v inom svetle ako v hereckých či režisérskejších úlohách, nebolo okrem pozvaných hostí trochu viac. „Postupne, po malých krôčikoch, sa snažíme anketu doviestť k čo najväčšej dokonalosti a prestíži. Obzvlášť mám radosť z online hlasovania, ktoré poskytuje hlasujúcim väčší komfort a flexibilitu, čo naši diváci veľmi ocenili. Zároveň musím prejavovať veľkú vďaka porotám, novinárom aj študentom za to, že si našli čas na všetky nominované inscenácie a že nám dali nevyčísliteľnú spätnú odozvu. Za rok 2018 všetci v divadle odvodili kus skvelej roboty a nielen herci, ale aj ostatní umeleckí, administratívni a technickí zamestnanci. A verte tomu, že po tlesk a priazeň divákov je pre nás najväčšou cenou,“ povedala dramaturgička divadla Lucia Mihálová. ■

Martin Jurčo, foto: gjk

Priska Tokarčíková stála pri silných rokoch galérie

Už sme v rozhovore s kunsthistoričkou Janou Geržovou v prvom tohtoročnom čísle *Noviniek z radnice* hovorili o novej knihe *Pamäť miesta*. V nej sú zmapované tri cykly progresívnych typov výstav v 90. rokoch vo vtedy rodiacom sa Centre súčasného umenia v bývalej synagóge status quo ante, ktorá je súčasťou Galérie Jána Koniarka v Trnave. Pripomeňme, že galériu vtedy viedla Priska Štubňová, dnes Tokarčíková (nar. 23. septembra 1946 v Poprade). Za éry jej vedenia sa galéria stala významnou inštitúciou, o ktorú mali záujem aj zahraniční umelci.

Priska Tokarčíková vyštudovala slovenčinu a výtvarnú výchovu na Pedagogickej fakulte v Banskej Bystrici (v r. 1971). V Galérii Jána Koniarka pracovala od roku 1977, po poverení viesť galériu v roku 1993 sa 15. júla 1993 stala jej riaditeľkou a bola ňou až do roku 2002.

■ Aká bola vaša cesta k výtvarnému umeniu?

-Dostala som sa k nemu ako každé dieťa na základnej škole. Tam som mala v pláne aj pokračovať po skončení pedagogickej fakulty. So skutočným umením som sa stretla až na fakulte aj vďaka Stredoslovenskej galérii. Dokonca mám vlastnoručný podpis od Martina Benku. Tam som zažila pár slobodných rokov v umení, keď sa vystavovalo bez cenzúry. Bolo to v rokoch 1967 až 1969. Diplomovku som robila na tému divadelný plagát. Robila som analýzu plagátov, ktoré sa týkali hier Shakespeara.

■ Narodili ste sa v Poprade, študovali v Banskej Bystrici. Čo vás priviedlo do nášho mesta?

- Do Trnavy som prišla s manželom v čase, keď sa zamestnal v Atómových elektrárnach Jaslovské Bohunice. Nasledovali dve materské dovolenky a nakrátko aj práca vo vtedajšom Dome pionierov a mládeže v Trnave. Potom prišla práca vo vtedajšej okresnej galérii, ktorá vtedy, bolo to rok po jej vzniku, sídlila v meštianskom dome na Hviezdoslavovej ulici 7. Bola to pôvodne židovská budova, volali ju šachtírna. Galéria mala len kancelárie a sklad, slúžiaci ako depozit vznikajúceho zbierkového fondu. V malom kolektíve som prešla všetkými prácami od dokumentácie, cez grafickú prípravu

tlačových materiálov k výstavám, kurátorskú prípravu výstav až po nainštalovanie výstav alebo aj výklad pre žiakov.

■ Výstavy sa vtedy uskutočňovali na rôznych miestach, napríklad vo foyeri vtedajšieho Divadla pre deti a mládež, v Západoslovenskom múzeu alebo vo foyeri Kongresového centra EBO v Jaslovských Bohuniciach. Fungovali ste teda v akomsi provizóriu. Prvé skutočne galerijné výstavné priestory mala galéria až v Kopplovej vile.

- Žiaľ, galéria sa dva mesiace pred revolúciou presťahovala po nerozumnom rozhodnutí okresného národného výboru a vtedajšieho riaditeľa do nevhodných a zničenejších priestorov františkánskeho kláštora v Trnave. Po konkurze sa novým riaditeľom galérie stal Jaroslav Formanko. Ten však po poldruha roku odišiel a ja som bola poverená zastupovaním. V tom čase všetky galérie a múzeá prešli pod priame riadenie Ministerstva kultúry SR. Po necelom roku zastupovania som dostala menovacie dekrét.

■ Aká bola situácia v galérii na začiatku 90. rokov?

- Bolo to pomerne hektické obdobie. Dokončovala sa prestavba Kopplovej vily, začala sa v nej výstavná činnosť, opätovné sťahovanie zbierok. Pribudla zodpovednosť za rozpadajúcu sa synagógu. Výstavná činnosť galérie mala za cieľ predstaviť trnavskej verejnosti to najlepšie a najvýznamnejšie umenie z regiónu, Slovenska aj zahraničia. Po čisto slovenskej prehliadke plagátovej tvorby mi pribudla zodpovednosť spustiť prvý ročník medzinárodnej pre-

hliadky Trienále plagátu Trnava. Skúsenosti som nemala žiadne, ale pomohli grafickí dizajnéri, aj organizátori Bienále Brno. Všetci sme sa učili na vlastných chybách. Kopplova vila bola po rekonštrukcii otvorená v roku 1992, prvá výstava sa uskutočnila v máji 1994. Po roku 1993, teda po vzniku Slovenskej republiky, sa podarilo postupne získať peniaze aj na prvú rekonštrukciu synagógy. Šťastie vtedy prialo pripraveným, a tak za sa jeden rok podarilo z ruiny vybudovať prijateľný výstavný priestor, ktorý sa stal domovom súčasného výtvarného umenia.

■ Čo vás viedlo k zámeru realizovať v synagóge výstavy korešpondujúce s dušou a historickou pamäťou tohto miesta?

- O výstavách v synagóge som mala od začiatku špecifickú predstavu, nevedela som si tam predstaviť obligátnu výstavu obrazov a sôch. Prvá výstava v roku 1994

bola toho dôkazom. Pomohol mi ju sprostredkovať bývalý kolega Peter Krivda. Janu Geržovú som poznala len z jej publikačnej činnosti a sama som sa rozhodla ju osloviť. Bola som pripravená, že mi aspoň poradí, ale rozhodla sa dobre. Od roku 1995 do roku 2000 v synagóge kúratorsky pripravila v rámci projektu Pamäť miesta tri cykly výstav Umenie aury, Pamäť miesta a Vymedzovanie priestoru, na ktorých sa predstavilo dvadsaťosem umelcov zo Slovenska aj zahraničia. Ja som absolútne dôverovala jej výberu a snažila som zabezpečiť všetko, čo bolo v silách nielen mojich, ale celého kolektívu pracovníkov GJK, niekedy aj proti ich vôli.

■ **V 90. rokoch sa dostali do popredia aj autori, ktorí boli**

dovtedy zaznávaní, otvorili sme sa zahraničiu – ale aj zahraniční výtvarníci prichádzali k nám. Ako sa tento váš prístup odrazil na záujme o Galériu Jána Koniarka?

- Naša galéria si veľmi rýchlo získala významné postavenie medzi galériami, na vernisáže sa organizoval autobus pre študentov a výtvarníkov. Výstavy v Kopplovej vile z roka na rok predstavovali to najlepšie z výtvarnej scény a prichádzali aj prehliadky zahraničných umelcov, napríklad z Rakúska, Česka, Francúzska. Pre súčasného umelca bola česť vystavovať v Trnave. Lepšie by to vedel zhodnotiť niekto nezainteresovaný. Potvrďuje to však aj katalóg vydaný k 20. výročiu ga-

lérie v roku 1996. Od druhej polovice 90. rokov, keď sa rozbehla aj Katedra teórie a dejín výtvarného umenia na Trnavskej univerzite, sa galéria obklopila študentmi univerzity, ktorí sa neskôr stali kunsthistorikmi, čo bola aj pre galériu dobrá perspektíva.

■ **Dnes žijete v Lopeji, a začasť ste žili aj v rodnom podtatranskom kraji. Z galérie ste odišli v roku 2002.**

- Ale mala som výbornú nástupkyňu Vieru Kuracinovú, ktorú som si vlastne vychovala a ktorá vzišla práve z úspešných absolventov Trnavskej univerzity. Posledný môj budovateľský počin bola prístavba Kopplovej vily a otvorenie expozície diel Jána Koniarka. ■

(kvet)

Najväčšia audiovizuálna šou, akú Slovensko zažilo, bude v Trnave

Na hlavné námestie v Trnave si ľudia prídu po nezabudnuteľný zážitok. Nasadenie obrovského množstva technológií a jedinečné vystúpenia, ktoré sú často na hrane ľudských síl, pripravuje už v týchto dňoch tím multimediálneho festivalu Lovely Experience, ktorý sa uskutoční v sobotu 25. mája.

Laser, zvuk, osvetlenie, video-mapping a na milisekundu presne načasované špeciálne efekty. To všetko patrí k festivalu, ktorý si za posledné roky získal množstvo fanúšikov. Počas jedného dňa si budú podávať ruky moderné technológie a úžasný ľudský talent.

■ Zážitok pre všetky zmysly

Na festivale vystupujú hudobníci, dídžeji, tanečníci aj akrobati. Návštevníci si vychutnávajú svetelné inštalácie vo verejnom priestore a čakajú na hlavný klinec programu, audiovizuálnu šou. Minulý rok v nej predviedla dvojica akrobatov tanec na stenách mestskej veže. Tento rok sľubujú organizátori ešte mrazivejšie vystúpenie. „Pôjde vôbec o najväčšiu audiovizuálnu šou, ktorá kedy na Slovensku bola,“ hovorí riaditeľ festivalu Lovely Ex-

perience Matúš Izakovič. „Prezradím, že tento zážitok bude potešením pre všetky ľudské zmysly a že niečo skutočne dych vyrážajúce sa bude odohrávať priamo nad hlavami ľudí,“ opisuje.

■ Pestrý program

Festival ponúkne celkovo takmer 50 umeleckých vystúpení a audiovizuálnych inštalácií. Uskutočnia sa na Trojičnom námestí a v jeho okolí, pre návštevníkov budú voľne dostupné. Vstupenky sú však potrebné na jedinečné vystúpenie v trnavskom divadle, na interiérové inštalácie a silent festival – teda hudobné vystúpenia, pri ktorých dostanú návštevníci špeciálne slúchadlá. Organizátori už spustili predpredaj vstupeniek na webe: http://bit.ly/lovely_experience_listky, informácie dostanú ľudia aj v mestskej veži.

Ľudia sa aj tento rok môžu tešiť na dych berúce akrobatické vystúpenia.

■ Tristo podôb divadla podľa detskej fantázie

Organizátori festivalu Lovely Experience chcú do programu zapojiť aj trnavskú mládež, a to veľmi výnimočne. Na základné školy distribuovali skelety divadla, ktoré školáci vymalujú podľa vlastnej fantázie. Môžu do nich namaľovať to, čo sa im páči, stvárniť napríklad hrdinu, výnimočné miesto alebo použiť mix obľúbených farieb. Tristo vybraných diel zobrazia vďaka moderným technológiám na budove trnavského divadla. Na chvíľu tak dostane podobu podľa fantázie každého z týchto školákov. Najzaujímavejšie diela budú ocenené hodnotnými cenami. ■

Martin Jurčo

Čoraz viac mladých ľudí je inšpirovaných spiritualitou bez cirkevného ukotvenia .....

Bohoslužby či iné náboženské rituály ich oslovujú len málo. To však neznamená, že sa stávajú ateistami. Mladí ľudia si hľadajú vlastnú cestu viery v Boha, vlastnú osobnú spiritualitu, ktorá je vždy jedinečná. Necítia potrebu identifikovať sa s náboženskými inštitúciami tradičného typu, ale viac sa otvárajú pre alternatívy v náboženskej a duchovnej oblasti. Práve tento fenomén alternatívnej religiozity bol témou nedávneho medzinárodného kolokvia s názvom Alternatívna religiozita v stredoeurópskom priestore, ktoré sa uskutočnilo na pôde Trnavskej univerzity v Trnave v spolupráci s Univerzitou Karlovou v Prahe a cirkevným odborom Ministerstva kultúry SR. Svojimi poznatkami sa prezentovali aj trnavskí vedci.

Susedné Česko patrí k štátom s najväčším počtom ateistov. Taký je výsledok rôznych sociologických zisťovaní. Tamojší vedci z Karlovej univerzity sa však na vieru mladých ľudí rozhodli pozrieť hlbšie. Podľa Zdeňka Vojtíška, popredného európskeho odborníka na alternatívnu religiozitu, zistili, že u mladých ľudí nejde tak ani o ne-vieru, ako skôr o zosobnený prístup k náboženstvu. „Keď s týmito tzv. ateistami hovoríte, tak zistíte, že sú veľmi veriaci, ale veria po svojom. Veria v niečo iné ako cirkev a s cirkvou nechcú mať nič spoločné,“ hovorí Zdeněk Vojtíšek z Katedry religionistiky Husitskej teologickej fakulty UK v Prahe. Pripomína však, že vôbec nejde len o výsledok výskumu správania sa mladých Čechov, ale o všeobecnú tendenciu mladých ľudí v celej západnej Európe. Podobné skúsenosti má aj Blanka Kudláčová z Katedry pedagogických štúdií Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave: „Vnímanie viery, ale aj vnútorné prežívanie viery súvisí s viacerými skutočnosťami, napríklad s globalizáciou a zblížovaním sa náboženstiev. Ešte moja generácia poznala menej náboženstiev ako tá súčasná. Mladá generácia dnes cestuje po celom svete. Keď je študent, povedzme, na vysokoškolskom pobyte, a je v tom prostredí dva či tri roky, musí sa konfrontovať nielen s inou kultú-

rou, ale aj s inými náboženstvami. Toto sú nové situácie, ktoré naša generácia nemala možnosť zažiť, napríklad aj vzhľadom k železnej opone, ktorá tu v minulosti bola,“ hovorí. „Na druhej strane sú to neustále voľby mladých ľudí pre niečo sa rozhodovať a následne to predchádzajúce zanechať, príp. korigovať. Nekonfrontujú sa totiž len s jedným kultúrnym a náboženským prostredím, ale aj viacerými. Z tohto dôvodu by ma zaujímal skutkový stav alebo podrobnejšia sonda v tejto oblasti aj medzi mladými ľuďmi u nás. Bude to však ťažké komplexnejšie uchopiť a realizovať. Ale myslím si, že je to porovnateľné s mladými ľuďmi vo vyspelých krajinách,“ pripomína Blanka Kudláčová. Kamila Klingorová z Katedry sociálnej geografie a sociálneho rozvoja Prírodovedeckej fakulty UK v Prahe hovorila o alternatívnych prúdoch, osobnej spiritualite i náboženskom miš-maši. Venovala sa výskumu v teréne, ktorý priniesol zaujímavé zistenia: „Mladí ľudia si náboženstvo vytvárajú individuálne, subjektívne a selektívne, vyberajú si medzi viacerými prístupmi, inšpirujú sa na západe, východe, v kresťanstve, ale aj v budhizme a hinduizme. Pomocou rôznych prístupov vytvárajú svoje vlastné osobné náboženstvo.“ Tento trend podľa odborníkov možno sledovať už asi dvesto rokov na celom svete, nesúvisí to len s dňami v posledných desať-

ročiach, napríklad s kontroverznými situáciami vyplývajúcimi z nešťastných vyjadrení cirkevných hodnostárov alebo s ich sexuálnymi škandálmi po celom svete. Tie totiž spôsobujú výrazný odliv veriacich z najväčších cirkví. Na kolokviu sa diskutovalo aj o vzťahu takýchto alternatívnych náboženstiev a morálky. „Rozlišovala by som spiritualitu a morálku, ktorá sa postupne preniesla do legislatívy. Pretože, keď si zoberieme pravidlá desatora, body, tak 4. až 10. príkázania sa postupne preniesli aj do legislatívy. Legislatíva vytvára prostredie istého rámca, že napríklad nie je možné len tak niekoho zabiť, prípadne mu niečo zobrať. Kedysi to bolo náboženské príkázanie, dnes je to súčasť legislatívy. Nemyslím si však, že týmito skutočnosťami sa mení smerovanie spoločnosti – je to len vec zmeny myslenia mladej generácie. Táto zmena je taká veľká, že niekedy si nevedia porozumieť ani generácie medzi sebou. V tomto mladú generáciu obdivujem, pretože sa musí oveľa viac rozhodovať, byť autonómnejšia. Žiť dobrý život s morálnym imperatívom v takomto akomsi 'nechránenom' prostredí je pre nich oveľa ťažšie, ako to bolo v minulosti pre predchádzajúce generácie, ktoré boli usadené v tradičnom náboženskom myslení nášho prostredia,“ hovorí Blanka Kudláčová. Podobne uvažuje aj Martin Dojčár z rovnakého pracoviska Tr-

navskej univerzity. „Pozeráme sa na to, čo je tradičné, aká je tradičná religiozita, a tiež, aká je tá netradičná. Nazývame ju alternatívnou religiozitou alebo novými náboženskými hnutiami. Trend, ktorý sociológovia opisujú, indikuje, že ľudia majú dištanc od inštitúcie náboženstva v nejakej podobe, napríklad od cirkvi. Ale na druhej strane sa cítia duchovne orientovaní, vyberajú si z rôznych spiritualít rôzne prvky, s ktorými sú nejakým spôsobom v súlade. Vytvárajú si vlastnú osobnú spiritualitu. Sociologickým problémom je, ako metodologicky korektne postihnúť náboženskú príslušnosť jednotlivcov, ktorí sa nehlásia k presne

vymenovaným a zisťovaným podobám tradičnej religiozity: kategórie „bez vyznania“, prípadne „bez náboženskej príslušnosti“ nepostačujú. To je prípad Česka, kde je síce najväčšia populácia „ateistov“, z nich sú však mnohí veriaci, ktorí nevedia dať svojej viere nejaké jasné kontúry,“ hovorí Martin Dojčár.

Ako na stretnutí odznelo, v minulosti sa alternatívne podoby religiozity paušálne klasifikovali ako sekty či kultu. Ide však o dva odlišné fenomény: nové podoby náboženského života v prípade alternatívnej religiozity a deštruktívne, resp. extrémistické podoby náboženstva v prípade siekt a kultov. Záujem

o sekty zo strany mladých ľudí nie je veľký, ide skôr o výnimky. Mladá generácia totiž vníma náboženstvo už nie v nevyhnutnej spätosti s inštitúciou, ale ako cestu hľadania Boha, osobnú spiritualitu, ktorá nie je nevyhnutne viazaná na náboženské inštitúcie.

Z niektorých ďalších príspevkov spomeňme tému Supermarketizácia religiozity a jej úskalia v modernej spoločnosti od Daniela Slivku z Gréckokatolíckej teologickej fakulty Prešovskej univerzity, či tému Legislatíva a jej vplyv na premenu a dynamiku religiozity od Lucie Greškovej a Radovana Čikeša z Cirkevného odboru Ministerstva kultúry SR. ■

(red)

Malý Berlín v apríli

■ Sci-fi filozofia: Technická kontrola lásky

Prednáška sa bude venovať analýze etických problémov biotechnologického vylepšovania lásky. Takmer polovica manželstiev končí rozvodom. Problémy ľudského párového spoluzitia neunikli ani neurovedeckému výskumu. Rastúci počet publikácií naznačuje spojitosť medzi láskou a biochemickými reakciami mozgu. Mali by sme sa obávať biotechnologickej kontroly lásky? Prednášku povedie Mgr. Juraj Odorčák, PhD., z Centra pre bioetiku na Katedre filozofie a aplikovanej filozofie FF UCM v Trnave. Prednáška sa uskutoční v utorok 9. apríla o 18.00 h v kultúrnom centre Malý Berlín. Vstup zdarma.

■ Katarína Koščová a Daniel Špiner

Speváčka Katarína Koščová spolu s klaviristom Danielom Špinerom tvoria zohranú autorskú a interpretačnú dvojicu. Ich spoločná tvorba inklinuje k hudobným

štýlom ako je jazz, folk, šansón. Katarína píše svoje texty v slovenčine, vychádza tiež zo slovenskej ľudovej tradície.

Svojím originálnym a intímny podaním autorskej hudby doplnenej o niekoľko prevzatých jazzových štandardov vytvárajú príjemnú komornú atmosféru. Koncert sa uskutoční v piatok 12. apríla o 19.00 h v kultúrnom centre Malý Berlín. Vstupné 10 € .

■ Nové divadlo: Slovensko v obrazoch

Nitrianske divadlo prichádza do Trnavy s adaptáciou Slovensko v obrazoch. Inscenácia na motívy štyroch Švantnerových poviedok o tom, ktorá suka je dobrá, ako sedliak až k smrti rodnú hruď miluje, prečo je ľudská hra vždy taká nebezpečná a čo sa stane s Piargami, keď sa v nich diabol narodí. To všetko je Nové divadlo o Švantnerovom obraze Slovenska, a nielen o ňom. Divadelné predstavenie sa uskutoční v utorok 16. apríla o 19.00 h v kultúrnom centre Malý Berlín. Lístky

v predpredaji za 5 € je možné zakúpiť na www.maxiticket.sk. Vstupné na mieste bude 7 €.

■ Tradičné jarné zvykoslovie v Trnave a okolí

Na prednáške s Katarínou Nádaskou sa dozvieme, prečo sa v minulosti muž a žena milovali na prvej jarnej brázde, ako sa vyrábali metly a ako súvisela krása ženského pozadia s blchou. Dozvieme sa aj to, prečo sa vynášala Morena a prinášalo Letečko, no aj o množstve ďalších zvykov a rituálov.

Katarína Nádaska je jednou z najvýznamnejších etnologičiek na Slovensku. Venuje sa slovenskej ľudovej kultúre, náboženskej etnológii, etnomedicíne, ľudovej mágii, výročným zvykom, vizuálnej antropológii, muzeológii a kultúrnemu dedičstvu, dejinám kresťanstva na území Slovenska. Podujatie sa uskutoční v stredu 17. apríla o 18.00 h v Malom Berlíne. Vstupenky v hodnote 2 € sa budú dať kúpiť na mieste pred začiatkom podujatia. ■

Stanislav Šurin

Sedem koncertov v atraktívnych priestoroch a špičkoví interpreti, to je Trnavská hudobná jar

Medzinárodný festival klasickej hudby Trnavská hudobná jar, ktorý sa začne vo štvrtok 4. apríla v koncertnej sále Marianum, opäť prináša Trnavčanom i návštevníkom mesta žánrovo pestrý program v atraktívnych chrámových a koncertných historických priestoroch. Na 51. ročníku tohto najstaršieho a najvýznamnejšieho festivalu klasickej hudby v Trnave odznie dovedna sedem koncertov v Bazilike sv. Mikuláša, v Evanjelickom kostole, v historickej sále Marianum a v Synagóge – Centre súčasného umenia Galérie Jána Koniarka. Novinkou bude koncert v plenéri Nádvorí – priestoru súčasnej kultúry.

Na otváracom koncerte zaznie jedinečné vokálno-symfonické dielo Gustáva Mahlera s názvom Pieseň o zemi v úprave orchestrálneho partu pre klavír. Účinkovať budú Trnavčania Lucia Duchoňová (alt), Kamil Mikulčík (recitácia), ako aj Jing Xing Tan z Číny a slovenský klavirista Maroš Klátik.

Festival pokračuje opäť v sále Marianum koncertom dvoch poľských umelkyní vo štvrtok 25. apríla.

Sólové klavírne skladby v podaní sólistky s medzinárodným renomé Barbary Karaškievicz sa budú striedať s husľovými sólamí s klavírnym sprievodom mladej poľskej umelkyne Magdaleny Ziarkowskej. Na programe budú diela poľských skladateľov ako F. Chopin, S. Moniuszko, R. Twardowski, K. Szymanowski a iní.

Organový recitál zaznie na historických organoch Baziliky sv. Mikuláša v podaní umelca, ktorý celý život venoval výskumu, interpretácii a nahrávaniu organovej hudby Baskicka. Esteban Elizondo Iriarte predstaví tento unikátny repertoár vo štvrtok 9. mája.

V Synagóge – Centre súčasného umenia Galérie Jána Koniarka sa predstaví akordeonista Tibor Iván. Umelec, ktorý pochádza zo Slovenska, vyštudoval na Kráľovskej hudobnej akadémii v Helsinkách a tam aj pôsobí ako vysokoškolský pedagóg. Okrem toho patrí k interpretačnej špičke svojej generácie. V pôsobivom programe zaznejú skladby autorov od obdobia baroka až po súčasnosť, a to ako transkripcie, tak aj originálne kompozície pre akordeón.

Cieľom koncertu pre panovu flautu (Helmut Hauskeller) a organ

(Stanislav Šurin) s titulom Anima mundi je uviesť tradičnú chrámovú a organovú hudbu v prostredí pre ňu netradičnom a osloviť tak nových poslucháčov. Návštevníci koncertu si môžu posediať pri drinku v prostredí záhradnej reštaurácie na Nádvorí. Vstup na tento koncert je voľný.

Vokálny koncert bude na 51. ročníku THJ patriť súboru Moravský madrigalisti. V ich podaní si pod taktovkou Michala Dvořáka 8. júna v Evanjelickom kostole vypočujeme jedinečnú duchovnú hudbu českej a moravskej proveniencie autorov z obdobia baroka (J. D. Zelenka, B. M. Černožský), ale aj 19. a 20. storočia (J. B. Foerster, A. Tučapský, J. Olejník). Výťažok z dobrovoľného vstupného bude venovaný na charitatívne účely Dennému stacionáru Evanjelickej diakonie v Trnave.

K Trnavskej hudobnej jari v posledných rokoch patrí neoddeliteľne aj veľký vokálno-inštrumentálny koncert. Tentokrát bude venovaný dielu veľkého barokového skladateľa Georga Friedricha Händla, a to z príležitosti spomienky na 260. výročie úmrtia tohto génia. Ako inak, táto hudba zaznie na dobových nástrojoch v podaní nášho najmladšieho súboru starej hudby Cuore Barocco pod vedením Tomáša Kardoša. Na programe sú dve vokálno-inštrumentálne skladby, tzv. anthemy a jeden zo slávnych organových koncertov. Händlove organové koncerty boli prvé skladby svojho druhu, kde organ znel ako sólový nástroj s orchestrom. Originalitu tomuto koncertu iste dodá aj to, že sólový sopránový

part bude spievať rodená Angličanka Emily Bradley (na fotografii) a sólový organový part Američan David di Fiore.

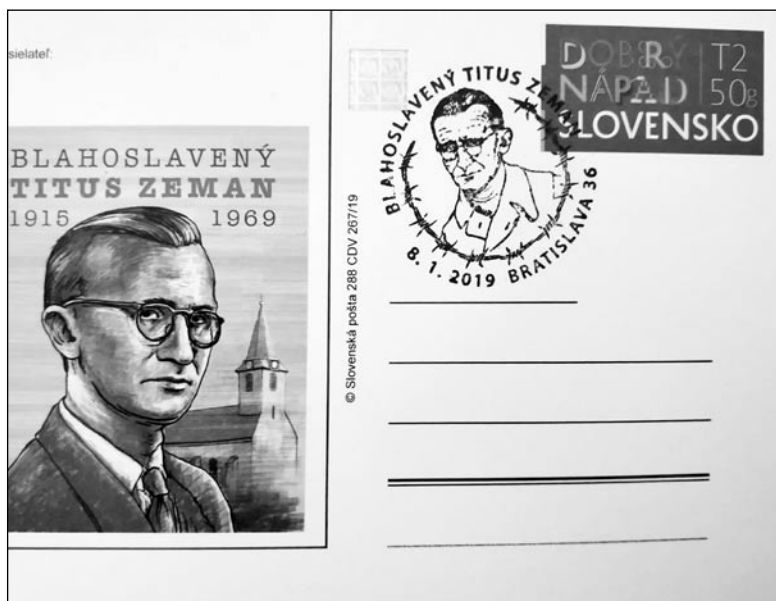
Medzinárodný festival klasickej hudby Trnavská hudobná jar vznikol v roku 1969, v čase politického odmäku v bývalom Československu. Za 50 rokov sa na ňom predstavilo množstvo významných hudobných telies (Slovenská filharmónia, Belehradská filharmónia, Komorný orchester B. Warchala, Musica aeterna, Solamente naturali, The Cathedral Choir Sheffield atď.) a sólistov (Svjatoslav Richter, Eugen Indjic, David Oistrach, Stephen Stubbs, Eva Blahová, Peter Michalica, David di Fiore atď.). Od roku 2012 festival organizuje mesto Trnava v spolupráci s Bachovou spoločnosťou na Slovensku. Festival finančne podporil Fond pre podporu umenia – hlavný partner festivalu. ■

Poštový lístok k výročiu úmrtia Titusa Zemana .....

Na trnavskom gymnáziu pôsobil v rokoch 1943 – 1947 ako profesor chémie a fyziky saleziánsky kňaz Titus Zeman († 8. 1. 1969). K 50. výročiu úmrtia Titusa Zemana vydala Slovenská pošta, a. s., poštový lístok s prítláčou jeho portrétu s kostolom vo Vajnoroch, kde sa 4. januára 1915 narodil.

Pošta Bratislava 36 v mestskej časti Vajnory pri tejto príležitosti používala príležitostnú poštovú pečiatku. Mesto Trnava od septembra minulého roku používalo v podateľni úradu štočok s informáciou o blahorečení, ktorý vypracoval Mgr. Š. Zachar. Zberatelia „tirnavík“ teda majú možnosť obohatiť svoju zbierku o ďalší doklad k dokumentácii náboženstva, školstva alebo osobností Trnavy. Je na škodu, že pošta v Trnave tieto poštové lístky nemala, dali sa kúpiť v Bratislave.

Titus Zeman bol v roku 1947 bol katechétom na trnavskom konvikte, potom dva roky v Šenkviaciach. Na začiatku päťdesiatych rokov, v období prenasledovania cirkvi a rušenia kláštorov, dvakrát úspešne previedol skupiny bhoslovcov cez hranice, aby v Taliansku pokračovali v teologických štúdiách. Ďalší pokus o ilegálny prechod hraníc bol však neúspešný. Titus Zeman bol zatknu-

tý a odsúdený 22. 2. 1952 na 25-ročné väzenie za velezradu. Po trinástich rokoch žalára bol podmienčne prepustený. Následkom útrap vo väzení zomrel 8. januára 1969 v Bratislave. Na budove Ar-

cibiskupského gymnázia biskupa P. Jantauscha na Hollého ulici v Trnave je pamätná doska s jeho bustou.

Pápež František Titusa Zemana blahorečil 30. septembra 2018. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: Jana Anettová

Výnimočný rok trnavskej cyklistiky .....

Pestrá nádielka vrcholového, výkonnostného a masového športu na dvoch kolesách sa začína aprílovými podujatiami

Úzke galusky dosýta pohladia srdiečka svojich trnavských ctiteľov. Do obsiahlej kroniky populárneho olympijského odvetvia totiž pribudne ďalšia výnimočná sezóna. Jej vrchol príde koncom júna, keď naše starobylé kráľovské mesto sa stane centrom 20. spoločných majstrovstiev SR a ČR v cestnej cyklistike. Do Trnavy zavíta toto excelentné podujatie prvý raz. Predtým ho na Slovensku už organizovali napríklad v Dubnici nad Váhom, Žiline alebo Žiari nad Hronom. Obhajcom lanského prvenstva

v elitnej kategórii mužov zo západočeskeho zápolenia bude v Trnave, s centrom na Hlbokej ulici, hviezdny Žilinčan Peter Sagan. Popri trojnásobnom majstrovi sveta uvidia diváci kompletnú slovenskú a českú elitu. Z pretekov s hromadným štartom, v nedeľu 30. júna, chystá RTVS priamy televízny prenos. Atraktívny šampionát oboch bratských republík však otvorí už vo štvrtok 27. júna časovka všetkých kategórií pri Voderadoch. Tiež Novinky z radnice budú v najbližších vydaniach držať ruku

na tepne júnových cyklistických udalostí zo skupiny výnimočných.

Lenže počas viacmesačnej ponuky dostanú priestor aj ďalšie súťažné podoby, vrátane masovej. Hneď skraja apríla sa pedále rozkrúčia pri otvorení dvadsiateho piateho seriálu Trnavskej cyklistickej ligy. Ide o celoslovenskú originalitu. Projekt s takýmto rozsahom nemá páru v celej krajine pod Tatrami. Jazdiť sa bude od apríla do septembra po cestách v Trnave a jej regióne. Tento rok obohatí itinerár zaujímavá

novinka, kritérium na motokárovej dráhe v Dlhej. Všetky podstatné informácie o 25. TCL-ke nájdú záujemcovia na jej webovej stránke, graficky i obsahovo veľmi pestréj.

Obísť nemožno ani úvodné kolá Slovenského pohára 2019. Technickí realizátori z CK Olympik sa totiž rozhodli zreprízovať cez prvý aprílový víkend (6. a 7. 4.) dvojdielne otvorenie sezóny vyskúšanou formou, sobotným kritériom od 12.00 h na Študentskej ulici v Trnave a nedeľnými pretekmi od 10.00 h v susednej Suchej nad Parnou. Na prelome mája a júna (31. 5. – 2. 6.) zasa príde k slovu etapová Trnava Tour. Jej minuloročná ouvertúra položila pevné základy. Malý Rím sa teda má na čo tešiť. ■

Trio zo širokého štábu zanietých organizátorov trnavskej cyklistiky, zľava: Adam Peciar, Katarína Ďurková a Vladimír Ekhardt mladší.

Jaroslav Lieskovský, foto Ivan Kopčáni

Veľká cena Trnavy bola opäť veľká .....

Vrcholné preteky v dvadsaťpäťmetrovom krytom bazéne vysokoškolského areálu na Prednádraží sa plávali 45. raz

Medzi pýchky telesnej kultúry sa v slovenskom Ríme radí plavecký šport. O jeho bohatej histórii v organizovanej podobe, ktorá zapustila korene do úrodnej pôdy ŠK Jánošík Trnava počas sezóny 1932, sme v našom mesačníku písali už neraz. Obísť nemožno ani úspešné obdobie 1953 – 1965, keď spartakovskí plavci dávali o sebe vedieť v priestoroch letného kúpaliska pri Kovosmalte. Prelomový okamih sa udial v prvý októbrový deň šesťdesiateho ôsmeho roku. Zásluhou nadšencov okolo odborného asistenta Ladislava Hlavatého vypísali rodný list nového subjektu od vody.

Živo si spomínam na zrod tohto oddielu v trnavskej Telovýchovnej jednote Vysoké školy, veď krátko predtým sa začalo moje štvorročné štúdium v tamojšej pedagogickej fakulte.

Apríl sedemdesiateho štvrtého roku žilil prvej edícii masových pretekov na počesť oslobodenia

mesta Trnavy. V sezóne 1986 premenovali dovtedajší Plavecký oddiel TJ VŠ na Plavecký klub STU. Súdržná partia hýri aktivitou doteraz. Potvrďuje to aj tradícia mokrého mítingu, hoci v jednom prípade, pri rozsiahlej rekonštrukcii tohto krytého objektu MTF STU, sa podujatie nekonalo.

Aktuálne je za nami Veľká cena Trnavy 2019. Plaváreň materiálovotechnologickej fakulty znova patrila zaujímavým súbojom kvalifikačného štartového poľa. Zišlo sa v ňom 380 súťažiacich zo všetkých častí Slovenska, ale aj z Česka, Holandska a Poľska. Opäť raz všetko klapalo ako v dobre naolejovanom stroji.

Usporiadateľský štáb Veľkej ceny Trnavy 2019 kormidlovala z riaditeľského postu Tatiana Bergmannová, bývalá reprezentantka ČSSR ešte pod dievčenským priezviskom Vachtová. Po skončení pretekárskej činnosti presedlala na trénerskú a neskôr aj funkcionársku pozíciu.

Tejto obdivuhodnej práci sa venuje už vyše štyri desaťročia.

V pestrom dvojdielnom programe vrcholných pretekov pod strechou 25-metrového bazéna na Ulici Jána Bottu už tradične pasovali za hlavnú disciplínu motýľkarských 200 metrov. Medzi ženami v nej kraľovala najlepšia česká plavkyňa predošlej sezóny, iba 18-ročná Barbora Seemanová z SK Motorlet Praha (2:14.62 min). Druhý stupienok si vyárendovala Zora Ripková (Orca Bratislava, 2:14.72) a tretie miesto obsadila Alena Benešová (Klub plaveckých športů policie Kometa Brno, 2:17,02).

Seemanová, okrem iného olympionička z Ria 2016, triumfovala v Trnave štyri razy a k tomu pridala dva nové rekordy nášho medzinárodného mítingu. Juniorská majsterka Európy 2017 si priniesla z minuloročných Letných olympijských hier mládeže v Buenos Aires dve zlaté a jednu bronzovú medailu.

Plavecký klub STU Trnava, víťaz Slovenského pohára družstiev 2017, 2018.

Aj súperenie na motýľkarskej dvojstovke mužov ovládol člen reprezentácie ČR. Bol ním Ondřej Gemov (rok narodenia 1999) z PK Slávia VŠ Plzeň časom 1:58,81. Pri pódiovom dekorovaní mal spoločníkov v striebornom Adamovi Halasovi, dlhoročnej opore domáceho

PK STU (2:04,46) a v bronzovom Jurajovi Hlávekovi (Vysokoškolský klub FTVŠ UK Bratislava, 2:05,99). Pre úplnosť dodajme, že Halas sa v domácej vode tešil z dvoch prvenstiev (100m motýlik, 100m znak). Po jednom zlatom zásahu pridali jeho klubové kolegyne Nina

Vadovičová (100m prsia) a Miroslava Záborská (200m prsia). Tento rok v predjarí teda znova prišla do vysokoškolského areálu na Prednádraží široká plavecká komunita. Stalo sa tak už štyridsiaty piaty raz. Vskutku úctyhodná séria. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: Peter Kolárik

V osemnástich debutoval na Okolo Slovenska .....

Vladimír Selčan bol najstarší cyklistický pretekár v SR, súťaže jazdil ešte s ôsmimi krížikmi na pleciah

Práve v sezóne, keď Trnavu čaká koncom júna cestný festival najvyššieho rangu, postihla širokú cyklistickú partiu v našom starobyľom meste smutná udalosť. Vo veku 83 rokov odišiel na večnosť Ing. Vladimír Selčan (* 20. 8. 1935, Zavar – † 17. 2. 2019, Trnava). Svojho dvojkoľosového spoločníka sedlal do samého konca aktívneho života. V ostatných sezónach bol na Slovensku vôbec najstarším účastníkom veteránskych kategórií masters. Takýto prívlastok mu patril aj vlani, pri septembrovej jarmočnej časovke jednotlivcov na Malženickej ceste za Trnavou.

Systematickej záľube sa začal venovať už v mladosti. To keď ho rodičia potešili kúpou nového

bicykla. Talentovaného mládenca čoskoro prijali za člena cyklistického oddielu Lokomotívy Trnava. Vtedy sa z rodnej obce presťahoval do slovenského Ríma natrvalo. Už ako osemnásťročný absolvoval v päťdesiatom štvrtom historickú premiéru dodnes populárnych pretekov Okolo Slovenska. V sezóne 1955 si zapísal reprízu. Tiež ďalšie úseky jeho plodného telovýchovného života boli naplnené obdivuhodnou aktivitou. Vedno so starším bratom Alfrédom vyorali hlbokú brázdnu na trnavskom cyklistickom poli. Ako pretekári, funkcionári, tréneri a organizátori. O svojej pestrej cyklistickej kariére sa skromne pôsobiaci V. Selčan príliš nezmieňoval. A tak mi napadlo napísať k osemdesia-

Vladimír Selčan v začiatkoch svojej úspešnej cyklistickej kariéry.

tinám jeho profil. Pri novinárskej návšteve v byte Na hlinách sa hosťiteľ ochotne rozhovoral. Po publikovaní niekoľkých materiálov o mladšom z bratov Selčanovcov zareagoval Piešťanec Milan Tupý slovami: „Ja som ho bral ako staršieho pána, ktorého baví cyklistika. O jeho športovej minulosti som nevedel. Klobúk dolu.“ Vladimír Selčan, ikona trnavskej cyklistiky. Pod týmto titulkom priniesol v apríli 2016 jeden z príspevkov aj náš mestský časopis. A tak záujemcovia si prostredníctvom internetu môžu prečítať s odstupom času podrobnú faktografiu o živote nezabudnuteľného športovca. ■

(jls)

Šport v skratke

■ **TENIS** – Slovenská extraliga družstiev sa hrá od sezóny 1995. Tohtoročnú konfrontáciu ôsmich najlepších tímov otvoria v pondelok 29. apríla. Opäť dostane priestor vylučovací systém. Druhé kolo bude v stredu 1. mája a na záverečné kolo pôjdu diváci v piatok 3. mája. Pred rokom si majstrovské trofeje odniesli bratislavské kluby, u mužov TK Slávia STU a u žien TK Slovan. V oboch extraligových súťažiach bude mať zastúpenie aj TC Empire Trnava. Náš ženský kolektív, vlni strieborný, získal majstrovský titul štyri razy (2014, 2015, 2016, 2017), kým mužská zostava TC Empire, pred rokom finišujúca na štvrtej pozícii, sa z extraligového primátu tešila trikrát (2014, 2015, 2016).

■ VYTRVALOSTNÉ BEHY

– Tohtoročnú vidiecku sezónu na 10 km otvorili medzinárodné preteky v uliciach Majcichova. Čestným štartérom bol prvý československý kozmonaut Vladimír Remek. Hlavný pelotón Majcichovskej desiatky vytvorilo rekordných 424 vytrvalcov a vy-

Vladimír Selčan na víťaznom stupni veterárskych pretekov.

trvákyn. Absolútne primáty si odniesli najlepší slovenskí desiatkari, Tibor Sahajda (BMSC Bratislava, 30:24 min) a Veronika Zrastáková (ŠK ŠOG Nitra, 36:12). Z Trnavčanov sa najviac darilo Lukášovi Záhorcovi (24. miesto, 34:37 min). Desaťkilometrovú dištanciu absolvovali aj juniorské kategórie do 19 rokov. Z dievčat boli najrýchlejšie mladé atlétky Slávie Trnava. Zvíťazila Nina Sedgwick (47:16) a strieborný stupienok obsadila jej sestra Carin Lara Sedgwick (53:35). Ďalším tradičným bežeckým podujatím na vidieku trnavského regiónu bude už 34. ročník Behu oslobodenia Chtelnice. V sobotu 27. 4. ho otvorí o 9.00 h súťažou škôlkarov. Preteky mužov a žien na 10,3 km (cesta + lesný terén) sa pobežia od 10.00 h.

■ **ŠACH** – Zo športového archívu sme vybrali spomienku na prvú edíciu veľmajstrovského turnaja Tírnavia. Na jar 1979 išlo zároveň o Memoriál Richarda Rétiho. V A-skupine sa Trnavčanom predstavilo 14 popredných šachistov zo

siedmich krajín, vrátane troch veľmajstrov (Plachetka, Lengyel, Vadász). Štrnásťdňový festival kráľovskej hry sa stal korisťou Jána Plachetku (VSŽ Košice, 9,5 boda). Druhú a tretiu priečku obsadil osembodový tandem Mark Cejtlín (ZSSR) a Jindřich Trapl (Teplice v Čechách). Usporiadateľský štáb viedol poslanec Slovenskej národnej rady Imrich Hlad'.

■ **ŽENSKÝ FUTBAL** – Ešte návrat k inému významnému turnaju spred štyridsiatich rokov. Pohár oslobodenia mesta Trnavy 1979 vo futbale žien vyhrala Sparta Praha. Trojnásobné víťazky českej národnej ligy oskalpovali v aprílovom finále na štadióne Spartaka TAZ Trnava kolektív usporiadajúceho Skloplastu (2:0). Domáce zverienky hrajúcej trénerky Anny Belkovej predtým vyradili poľský celok Czarni Sosnowiec (7:0, góly: Blanka Paukovičová 4, Katarína Pénzešová 3). Hostky z Poľska napokon skončili na štvrtom mieste, keď v súboji o bronzový stupienok podľahli Holíčankám 0:10. ■

GK

Hrajte kráľovskú hru s Novinkami z radnice .....

Záver šachovej partie: Ján Plachetka – Ľubomír Ftáčnik, Tirnavia (A) – 1979, oostavenie po ťahu 42.Vb8 (5 – 4)

História trnavských šachových turnajov sa začala písať asi koncom roka 1923 v kaviarni U Diamanta zásluhou Josefa Heřmánka z Tábora, ktorý krátky čas pôsobil v Trnave. Existuje o tejto šachovej udalosti trvajúcej dva mesiace aj fotografia, na ktorej sú „zvečnení“ účastníci tohto historického turnaja aj s dvoma šachovými stolíkmi. Napočítali sme ich tam dvadsaťpäť. O 56 rokov neskôr sa uskutočnila v slobodnom kráľovskom meste ďalšia historická šachová udalosť, od ktorej uplynulo už 40 rokov: 1. ročník Medzinárodného šachového festivalu s názvom Tirnavia ako Memoriál Richarda Rétiho. Z jej organizátorov spomenieme aspoň štyroch hlavných: Ladislav Dubravský, Miroslav Puškáš, František Jablonický, Milan Szitkey. Do dvojtýždňového marcového súperenia r. 1979 sa zapojilo štrnásť šachistov. Za šachovými stolíkmi sedeli štyria veľmajstri a šiesti medzinárodní majstri. Celkový priemer Elo bodov bol 2435. Po trinástich kolách (každý s každým) prvú priečku v turnajovej tabuľke obsadil Ján Plachetka (vtedy ešte člen VSŽ Košice) so ziskom 9,5 bodu s jeden a pol bodovým náskokom pred M. Cejtinom (ZSSR) a J. Traplom (Teplice v Čechách). Ako ukážku z prvej Tirnavie našim čitateľom predkladáme na prehratie a domácu analýzu víťaznú partiu jej víťaza s bratislavským veľmajstrom zo siedmeho kola. V bojovnej sicílskej obrane (B90) nakoniec čierny nezvládol vežovú koncovku, v ktorej ešte mohol bojovať o remízu. Ako mal správne hrať v 42. ťahu?

Otázku kladieme našim čitateľom – riešiteľom.
 1.e4 c5 2.Jf3 d6 3.d4 Jf6 4.Jc3 c:d4 5.J:d4 a6 6.Se3 e5 7.Jf3 [7.Jb3 Se6 8.Dd2 Jbd7 9.f3 b5 10.a4 b4 11.Jd5 S:d5 12.e:d5 Jb6 13.S:b6 D:b6 14.a5 Db7 15.Sc4 (15.0-0-0 g6 16.Kb1 Sg7 17.f4 0-0 18.f:e5 d:e5 19.d6 Je4 20.De3 Vfd8 21.Sc4 J:d6

22.Sd5 Da7 23.Dc5 D:c5 24.J:c5 Va7 25.Vhe1 Vb8 26.Sb3 Jf5 27.Vd5 Jd4 28.Jd7 Ve8 29.Jb6 Vb8 30.Jd7 Vc8 31.Jb6 Vb8 remíza, Sax vs. Ftáčnik, ŠO Luzern 1982) 15. - Se7 16.Va4 Vb8 17.Jc1 Sd8 18.Ja2 Jd7 19.Jc1 0-0 20.Jb3 h6 21.0-0 Sg5 22.De2 Va8 23.De1 Vfb8 =] 7. - Dc7 (7. - Se7 8.Sc4 0-0 9.0-0 Se6 10.S:e6 f:e6 11.Ja4 Jg4 12.Dd3 J:e3 13.D:e3 b5 14.Jb6 Va7 15.Jd5 Vb7 16.Dd2 Jc6 17.Vad1 Vd7 18.Dc3 Jb8 19.J:e7+ D:e7 20.Vd3 +/- Ivančuk vs. Topalov, Linares 2007) 8.Jd2 (8.Sg5 Jbd7 9.a4 h6 10.Sh4 g5 11.Sg3 Jc5 12.Jd2 Se6 13.Df3 Sg7 14.Sc4 0-0 15.a5 Vad8 16.S:e6 f:e6 17.De2 Df7 18.Jc4 Jh5 19.0-0 Jf4 20.S:f4 e:f4 21.Vfd1 d5, Makaryčev vs. Sekej, Frunze 1979; 8.a4 Se7 9.a5 0-0 10.Se2 Se6 11.0-0 Jbd7 12.Jg5 Sc4 13.S:c4 D:c4 14.Jd5 J:d5 15.D:d5 D:c2?! 16.Vfc1 D:b2 17.Vab1 De2 18.Ve1 De2 19.Vec1 Da4 20.V:b7 Sf6 21.J:f7 V:f7 22.V:d7 D:d7 23.D:a8+ Vf8 24.D:a6 d5 25.e:

d5 D:d5 +/-) 8. - Se6 9.Se2 Se7 10.0-0 0-0 11.a4 Jbd7 12.a5 Vad8 13.Sf3 Jc5 14.De2 d5 (14. - Dc6 15.Vfd1 Vc8 16.Sg5 Jcd7 17.Se3 Vfe8 18.Jf1 Sc4 19.De1 Jf8 20.Jg3 Se6 21.De2 =) 15.e:d5 J:d5 16.S:d5 S:d5 17.J:d5 V:d5 18.Jc4 Je6 19.c3 Jf4 20.S:f4 e:f4 21.Jb6 Vg5 22.Df3 Sd8 23.Vfe1 Sf6 (23. - Vg6 24.Vad1 Ve6 25.V:e6 f:e6 26.De4 Sg5 27.D:e6+ Df7 28.D:f7+ V:f7 29.Kf1 Vf5 30.b4 +/-) 24.Jd5 Dc6 25.Vad1 Kh8 26.Vd3 Ve5 27.V:e5 S:e5 28.J:f4 Db5 [28. - Da4!? 29.g3 S:f4 30.D:f4 D:f4! (30. - D:a5?! 31.Vd7 Da1+ 32.Kg2 D:b2 33.D:f7 Vg8 34.Dd5 Vf8 35.Vf7 Vb8 36.V:g7 K:g7 37.De5+ Kf7 38.Dc7+ Ke6 39.D:b8 Kd7 40.c4 Db1 41.De5 Dc2 42.Dd5+ Kc7 +/-) 31.g:f4 Kg8 32.Vd7 Vb8 33.f5 g5 34.f:g6 h:g6 35.b4 Kg7 36.Kg2 Kf6 37.c4 Ke6 38.Vc7 g5 39.f4 g:f4 40.Kf3 f5 41.K:f4 Vh8 42.V:b7 Vh4+ 43.Kg5 Vg4+ 44.Kh5 V:c4 45.Vb6+ Ke5 46.b5 a:b5 47.V:b5+ Ke4 48.h4 f4 =] 29.Je6 S:h2+ 30.K:h2 De5+

31. Jf4 g5 32.Vd5 D:f4+ 33.D:f4 g:f4
34.Vd7 Vb8 35.V:f7 b6 36.a:b6 V:b6
37.b4 Vc6 38.Va7 V:c3 39.V:a6 Vc2
40.f3 Vb2 41.Va8+ Kg7 42.Vb8 (Pozri
diagram!) 42. - Kg6? 43.b5 Kg5?
44.Kh3 Ve2 45.b6 Kh5 46.Vh8 Ve7
47.Vc8 Vb7 48.Vc5+ Kg6 49.Vb5 h5
50.Kh4 Vd7 51.b7 Vd1 52.Vb6+ Kf5
53. g4+ 1:0
Stredná hra v šachovej partii Ob-
držáľková vs. Vrbová: 6.d:c5 S:
c5 7.a3 a5 8.Se2 0-0 9.0-0 d:c4
10.Dc2 e5 11.S:c4 Sg4 12.Jg5 Sh5
13.Sd3 h6 14.Jge4 J:e4 15.S:e4
Sa7 Reshevsky vs. Euwe, Bergen
1948, 6.a3 Sd6 7.d:c5 S:c5 8.b4
Sd6 9.Sb2 0-0 10.Vc1 a5 11.b5 Je5
12.c:d5 e:d5 13.Se2 Se6 14.0-0
De7 15.a4 Vac8 Lasker vs. Tarasch,
Nemecko 1908, 6.a3 a6 7.Sd3 d:
c4 8.S:c4 Se7 9.d:c5 D:d1+ 10.K:
d1 S:c5 11.Ke2 Ke7 12.Vd1 Sd7
13.Sd2 Vhd8 14.Se1 Se8 15.V:d8

V:d8 16.Vd1 V:d1 17.J:d1 Sd6 =
Geller vs. Polugajevskij, Dudweiler
1975, 6.a3 Je4 7.Dc2 J:c3 8.b:c3
Se7 9.Sb2 0-0 10.Sd3 h6 11.0-0 Ja5
12.Jd2 d:c4 13.J:c4 J:c4 14.S:c4 b6
15.e4 Sb7 16.De2 Vc8 17.Sb3 b5!
18.f4 Db6 Petrosian vs. Fischer,
Buenos Aires 1971, 6.a3 d:c4 7.S:c4
c:d4 8.e:d4 Se7 9.0-0 0-0 10.Ve1
a6 11.Sa2 Sd7 12.Sf4 Vc8 13.Vc1
Da5 14.Je5 Vfd8 15.Jc4 Df5 Gulko
vs. El Taher, Manila 1990, 6.a3
a6 7.d:c5 S:c5 8.b4 Sd6 9.Sb2 0-
0 10.Dc2 De7 11.Vd1 Vd8 12.Se2
d:c4 13.S:c4 b5 14.Sd3 Je5 15.J:
e5 S:e5 Ibragimov vs. Filipov, USA
2002 alebo 6.c:d5 e:d5 (6. - J:
d5 7.Sc4 c:d4 8.e:d4 Se7 9.0-0 0-
0 10.Ve1 a6 11.a3 b5 12.S:d5! e:
d5 13.Dd3 Sf6 14.Sf4 Sg4? 15.Je5!
S:e5 16.d:e5 d4 17.Je4 Sf5 18.Va1
Ja5 19.e6! Va7 20.Dg3 Ve7 21.Sc7
Da8 22.S:a5 S:e4 23.Sb4 1:0 Tal'

vs. Psachis, Soči 1983) 7.Se2 (7.Sb5
Sd6 8.d:c5 S:c5 9.0-0 0-0 10.b3
Sg4 11.Sb2 Vc8 12.Vc1 Sd6 13.Se2
Sb8! Sunye vs. Kasparov, Št. Hra-
dec 1981) 7. - Sf5 (7. - c:d4 8.J:d4
Sc5 9.0-0 0-0 10.J:c6 b:c6 11.b3
Sb7 12.Sb2 Vc8 13.Sd3 Sd6 14.Df3
Ve8 15.Vfd1 Se5 16.Ja4 S:b2 17.J:b2
c5 -/+ 8.0-0 c4 9.b3 Sb4 10.Sd2
S:c3 11.S:c3 Je4 12.Se1 b5 13.a4 a6
14.a:b5 a:b5 15.Je5 V:a1 16.D:a1 J:
e5 17.d:e5 0-0 18.Sb4 Ve8 19.Dd4
f6 20.e:f6 J:f6 21.Va1 Sc2 22.b:c4 b:
c4 23.Sc3 Dd7 24.Db6 De6 25.Db5
Dd7 26.D:d7 J:d7 27.Sf3 Se4 28.S:
e4 d:e4 29.Va7 Vb8 30.f3 Jf6 31.Kf2
Vc8. Mladá Anita prehrala, lebo
nezvládla šachovú stratégiu i tak-
tiku v široko rozvetvenej pseudo-
-Taraschovej (oneskorenej) obrane
prijatého dámskeho gambitu
(D40), kde záležalo na presnom
poradí i výbere ťahov. ■

ZÁPADOSLOVENSKÉ MÚZEUM

BUDOVA NA MÚZEJNOM NÁM. 3
tel.033/5512913, 033/5512 911, zsmu-
zeum@zupa-tt.sk, www.zsmuzeum.sk
OTVÁRACIE HODINY:
Ut – pia 8.30 – 17.00 h
Víkend 11.00 – 17.00 h
V pondelok zatvorené

EXPOZÍCIE .....
Príroda Malých Karpát, Sakrálné
pamiatky, Ľudová hrnčína, Kam-
panologická expozícia, Oratórium,
Štefan Cyril Parrák – pocta kráľovi
zberateľov, Osobnosti športu TTSK,
Klarisky v Trnave, Krása zašlých
čias, Archeologická expozícia,
Ľudový textil trnavského regiónu,
História a súčasnosť dobrovoľného
hasičstva v TTSK, Dotkní sa hlíny
– z dejín tehly a tehliarstva trnav-
ského regiónu

VÝSTAVY.....

■ **SKAMENELINY SVETA**
geologická výstava doplnená foto-
grafiami
sprístupnenie od 12. marca 2019
do konca februára 2020

■ TRNAVSKÝ OBJEKTÍV

49. ročník súťaže neprofesionál-
nych fotografov okresov Trnava,
Piešťany a Hlohovec
do 6. mája 2019

■ CE ZA AR 2018

Výstava nominácií Ceny Slovenskej
komory architektov
Vernisáž 28. marca o 16.00 h
Výstava do 1. mája 2019

ZBIERKOVÝ PREDMET MESIACA

Veľkonočné kraslice

SPOLUPRÁCA S NÁVŠTEVNÍKMI

■ CYKLUS PREDNÁŠOK

NA OBJEDNANIE

SKAMENELINY SVETA – komento-
vaná prehliadka novej prírodoved-
nej výstavy oboznámi návštevníkov
s vývojom života na zemi, s tým,
čo sú to skameneliny, ako vznikajú
a kde sa dajú na Slovensku nájsť.
V marci a apríli na objednanie

■ KVÍZ O MÚZEU

Vedomostný kvíz pre žiakov II.
stupňa ZŠ na objednanie

■ VÝTVARNÉ DIELNE

Papierové náramky, Záložky do
knihy, Vývoj živočíchov, Pravek?
To bol vek! Komunikácia off line,

Maľba na papierové tanierne, Maľba
na kamene
Výtvarné dielne sú do decembra
2019 na objednanie 033/ 5512913

DOM HUDBY M. SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO

Ul. M. Schneidera Trnavského 5,
Trnava

LETNÁ SEZÓNA 1. 3. – 31. 10.

V pondelok zatvorené
Ut – pia: 8.30 – 12.30 h na objed-
nanie
13.00 – 14.30 h je prítomný lektor
Víkend: 11.00 – 17.00 h pre vopred
objednané skupiny nad 10 náv-
števníkov. Návštevy prosíme ohla-
sovať cez pracovné dni u lektorov
v hlavnej budove na tel. č. 033/
55 12 913

EXPOZÍCIE .....

Pamätná izba Mikuláša Schneidera
Trnavského, Dvorana slávy dobra,
S láskou za pravdu, expozícia z cir-
kevných dejín Trnavy

■ EUGEN SUCHOŇ – TVORCA NÁRODNEJ OPERY

Dokumentárna výstava o živote
s diele hudobného skladateľa

V spolupráci s Hudobným múzeom SNM

Výstava sprístupnená od 10. apríla 2019 potrvá do 10. 1. 2020

■ AKO POČÚVALI HUDBU NAŠI STARÍ RODIČIA

Zvuková technika zo zbierok múzea
Výstava sprístupnená od 10. apríla 2019 potrvá do 10. 1. 2020

PODUJATIA .....

■ PROGRAM SPOLUPRÁCE SO ŠKOLOU

Mikuláš Schneider Trnavský – vedomostný kvíz pre žiakov II. stupňa ZŠ, VI. – IX. ročník, sprievodný program k expozícii o živote a diele hudobného skladateľa. Kvíz nasleduje po absolvovaní sprievodného slova v expozícii

MÚZEUM KNIŽNEJ KULTÚRY

Námestie sv. Mikuláša 10, tel. č. 033/5514421

V pondelok zatvorené

Ut – pia: 8.30 – 12.30 h na objednanie

13.00 – 14.30 h je prítomný lektor
Víkend: 11.00 – 17.00 h pre vopred objednané skupiny nad 10 návštevníkov. Návštevy prosíme ohlasovať cez pracovné dni u lektorov v hlavnej budove na tel. č. 033/55 12 913

EXPOZÍCIA

WILLIAM SCHIFFER

život a dielo sochára a medailéra

VÝSTAVY.....

ŠESTNÁSTE STOROČIE SLOVOM A OBRAZOM

Historické tlače z fondov Západoslovenského múzea
2. 4. 2019 – 31. 3. 2020

SLOVÁCI, PÍŠTE PO SLOVENSKY!

Výstava k 250. výročiu narodenia A. Bernoláka
do 31. 12. 2019

PODUJATIA .....

■ PROGRAM SPOLUPRÁCE SO ŠKOLOU

Papierové náramky – výtvarná dielňa pre deti z MŠ a hendikepované deti

Záložky do knihy – výtvarná dielňa pre žiakov I. stupňa ZŠ podľa výberu témy a techniky: Knižná iniciála – vyfarbovanie, rohová záložka – kombinovaná technika, prepletaná záložka – na motoriku
Vývoj živočíchov – výtvarná dielňa pre žiakov I. stupňa ZŠ (3. a 4. ročník): výroba školskej pomôcky (vývojové štádiá motýľa alebo vývojové štádiá žaby)

Pravek? To bol vek! – výtvarná dielňa pre žiakov II. stupňa ZŠ: Práca zameraná na praveké nástenné maľby alebo na alternatívne hudobné nástroje z recyklovaných materiálov

Komunikácia off line – výtvarná dielňa pre žiakov II. stupňa ZŠ (8. a 9. ročník): Písanie listu na klasický spôsob alebo výroba pečatidla
Maľba na papierové taniere

– výtvarná dielňa pre deti z MŠ a žiakov I. stupňa ZŠ, téma: Bolo u nás more – maľba, alebo masky – kombinovaná technika

Maľba na kamene – výtvarná dielňa pre žiakov I. stupňa ZŠ: maľovanie na riečne kamene – ťažidlo s folklórnymi motívmi

GALÉRIA J. KONIARKA

tel.: +421 33 55 11 659
imfobjk., www.gjk.sk

■ 4. apríla o 18.00 h v Kopplovej vile

Jiří Černický: ObrazOBOREC
Vernisáž výstavy výrazného predstaviteľa českého intermediálneho umenia s preferovaním práce s obrazovým poľom maľby
Kurátor: PhDr. Vladimír Beskid
do 2. 6. 2019

■ 4. apríla o 18.00 h v Kopplovej vile

Diana Cencer Garafová, Nikola Šušovicová: JEDNO BEZ DRUHÉHO
Vernisáž výstavy dvoch maliarok – absolventky doktorandského štúdia a študentky magisterského štúdia na VŠVU v Bratislave
Kurátorka: MgA. Marianna Brinzová
do 2. 6. 2019

■ 11. apríla o 18.00 h v Synagóge – Centre súčasného umenia Jozef Pilát: ŠuňaWood

Výstava vizuálneho umelca Jozefa Piláta je prierezom jeho tvorby posledných rokov. Prezентuje maľby, kresby, priestorové objekty, inštalácie a videoinštalácie
Kurátorka: Dominika Chrzanová
do 26. 5. 2019

■ GALÉRIA PORTRÉTOV – výber diel z kolekcie portrétneho žánru reprezentujúcich vývoj portrétneho maliarstva od konca 18. storočia po súčasnosť zo zbierok GJK v Kopplove vile

AKCIE / AKTIVITY

■ ART Laboratórium 2019

Tvorivé dielne a výtvarná tvorba k aktuálnym výstavám pre MŠ, ZŠ, SŠ podľa záujmu škôl

KNIŽNICA J. FÁNDLYHO

Rázusova 1

Zákaznícka linka: 033/5513896

Mobil: 0911 098664 (do 14.30 h)

kniznica@kniznicatrnava.sk

www.kniznicatrnava.sk

■ 3. apríla o 9.30 h v oddelení pre deti SLOVENSKO – KRAJINA PLNÁ TAJOMSTIEV

Stretnutie detí s Lenkou Šingovskou spestrené výstavou ilustrácií

■ 6. apríla o 9.30 h v oddelení pre deti LES UKRYTÝ V KNIHE

Stretnutie detí s lesníkom Michalom Slávikom

■ 9. apríla o 9.30 h v Divadle Jána Palárika

DNI DETSKEJ KNIHY

Slávnostné otvorenie 36. ročníka celoslovenského podujatia pre deti a mládež. Gestor: BIBIANA, medzinárodný dom umenia pre deti a Slovenská sekcia IBBY

14.00 – 15.00 h v oddelení pre deti Knižnice JF STRETNUTIA S TVORCAMI DETSKÝCH KNÍH

■ 10. apríla od 8.00 do 15.00 h v oddelení pre deti, v ZÁPADOSLOVENSKOM MÚZEU, základných

a materských školách v Trnave a blízkom okolí

**STRETNUTIA S TVORCAMI
DETSKÝCH KNÍH**

■ **10. apríla od 9.00 do 15.00 h**
v aule Trnavskej univerzity Paz-
maneum a v hudobnom oddelení
knížnice na Ul. M. Schneidera
Trnavského 5

**DNI DETSKEJ KNIHY
– FANTÁZIA ČÍTANIA**

Odborný seminár a workshopy pre učiteľov MŠ, ZŠ a knihovníkov

■ **11. apríla od 8.00 do 15.00 h**
v oddelení pre deti, v základných
a materských školách v Trnave
a blízkom okolí

**STRETNUTIA S TVORCAMI
DETSKÝCH KNÍH**

.....
■ **10. apríla o 17.00 h v čitárni**
APRÍLOVÉ ČÍTANIE

Komentované čítanie členov Fóra
humoristov. Moderuje: Eva Ja-
rábková. Hudba: Pavol Opatovský
a Jozef Laci Pagáč

■ **15. apríla o 9.00**
v oddelení pre deti

12.30 h v pobočke Tulipán, ZŠ
na Ul. M. Gorkého 21

13.30 h v pobočke Prednádražie,
Mozartova 10

ZÁHADY A ZVLÁŠTNE JAVY
– SOCHY NA VEĽKONOČNOM

OSTROVE – stretnutie detí s ve-
deckým publicistom Dušanom
Valentom. Podujatia v rámci cyklu
Učenie bez školských lavíc

■ **18. apríla o 10.00 h**
v oddelení pre deti

VEĽKONOČNÉ PRÁZDNINY
V KNIŽNICI

Tvorivá dielňa pre deti – Veľká noc
prichádza

■ **23. apríla o 10.00 h**
v oddelení pre deti

VEĽKONOČNÉ PRÁZDNINY
V KNIŽNICI

Zábavná súťaž pre deti – Litera-
vedko

■ **24. apríla o 10.00 h v učebni**
STARÝ VČELÁR

Kino pre nevidiacich a slabozra-
kých. Premietanie filmu s audio
komentárom a obrazom

■ **25. apríla o 10.00 h v hudob-**
nom oddelení na Ul. M. Schnei-
dera Trnavského 5

SÚŤAŽ V SPEVE žiakov Špeciál-
nej základnej školy na Lomonoso-
vovej ulici v Trnave

■ **GEORG FRIEDRICH HÄNDEL**
Hudobno-slovné pásmo pri príleži-
tosti 260. výročia úmrtia nemecké-
ho hudobného skladateľa, predsta-
viteľa vrcholného baroka. Určené
pre žiakov 2. stupňa ZŠ a študen-
tov SŠ v hudobnom oddelení na Ul.
M. Schneidera Trnavského 5.

Záujemcovia o kolektívnu návštevu
si môžu dohodnúť termín osobne
v hudobnom oddelení, telefonicky
(033/55 11 590) alebo emailom
(hudobne_oddelenie@kniznicatr-
nava.sk)

■ **HLAVOLAMY, ČO ZVLÁDNE-**
ME HRAVO SAMI

Zábavná literárna písomná súťaž
pre deti podľa kníh Jozefa Pavlo-
viča, ktorá vás naučí riešiť rôzne
hlavolamy a rébusy. Súťaž prebie-
ha od marca do mája.

Súťažné otázky nájdete v pobočke
Prednádražie, Mozartova 10, v po-
bočke Tulipán, ZŠ, Ul. M. Gorkého
21 a v oddelení pre deti Knížnice JF
v Trnave, Rázusova 1

■ **SCRABBLE V KNIŽNICI**

Stretnutia (nielen) seniorov pri
súbojoch v slovnej hre Scrabble
v čitárni každú stredu o 14.00 h

DIVADLO JÁNA PALÁRIKA

Tel.: 033/551 11 25

email: pokladnadjp.sk, www.djp.sk

■ 3. streda 10.00 OSTROV
POKLADOV

■ 4. štvrtok 19.00 HELLO, DOLLY!
– Štátna opera Banská Bystrica

■ 5. piatok 17.00, 19.00 KONCERT
DALIBORA KARVAYA

■ 6. sobota 19.00 VEĽKÝ GATSBY

■ 7. nedeľa 16.00 DREVENÝ TATO
– Bratislavské bábkové divadlo

■ 8. pondelok 19.00 DRAHÝ ŠPÁS

■ 9. utorok 10.00 MALÝ PRINC
19.00 NEPREBUDENÝ

■ 10. streda 10.00 NEPREBUDENÝ

■ 12. piatok 19.00 SLUHA DVOCH
PÁNOV

■ 13. sobota 19.00 TRI LETUŠKY
V PARÍŽI – 100.repríza

■ 15. pondelok 19.00 DRAHÝ ŠPÁS

■ 16. utorok 10.00 MLYNÁRKIN

PYTAČ

■ 25. štvrtok 10.00 Jess Borgeson,
Adam Long, Daniel Songer:
KOMPLETNÝ SHAKESPEARE
ZHLTNUTÝ ZA 120 MINÚT
– verejná generálka

■ 26. piatok 19.00 Jess Borgeson,
Adam Long, Daniel Songer:
KOMPLETNÝ SHAKESPEARE
ZHLTNUTÝ ZA 120 MINÚT
– premiéra

■ 27. sobota 19.00 KOMPLETNÝ
SHAKESPEARE ZHLTNUTÝ ZA 120
MINÚT

■ 29. pondelok 10.00 ZMIERENIE
ALEBO DOBRODRUŽSTVO PRI
OBŽINKOCH

■ 30. utorok 19.00 ACH TIE ŽENY,
ACH TÍ MUŽI
Iné

■ 28. nedeľa 10.00, 14.00
DIVADELNÝ ATELIÉR

Tvorivé dielne pre deti a rodičov

Štúdio .....

■ 5. piatok 10.00 KOPANEC

8. pondelok 10.00 [NA GUT]

ZAČÍNAME!

■ 11. štvrtok 10.00 PALÁRIK ALEBO

BESKYDOV

■ 17. streda 19.00 LETNÉ OSY,
KTORÉ NÁS ŠTÍPU EŠTE AJ
V NOVEMBRI – derniéra

SAKRÁLNE PAMIAJKY

■ **KATEDRÁLA
SV. JÁNA KRSTITEĽA**

apríl – október 2019
pondelok – piatok: 10.00 – 12.30h,
14.00 – 17.00 h
sobota: 11.00 – 16.00 h
november 2019
sobota: 11.00 – 16.00 h

■ **BAZILIKA SV. MIKULÁŠA**

apríl, máj, jún, september – 15.
december
pondelok – piatok: 10.00 – 12.30
h, 14.00 – 16.00 h
nedeľa: 14.00 – 17.00 h
júl, august:
pondelok – piatok: 10.00 – 12.30
h, 14.00 – 17.00 h
nedeľa: 14.00 – 17.00 h

■ **KOSTOL SV. JAKUBA**

apríl – október 2019
štvrtok – piatok: 10.00 – 12.30 h,
14.00 – 17.00 h
sobota, nedeľa: 14.00 – 17.00 h

KINO HVIEZDA

■ 1. 4. / 18.00 NESKORO VEČER
-- talkshow Petra Marcina
■ 2. 4. / 16.00 ZRANENÉ SRDCIA
18.00 LETO (FK NAOKO)
20.00 SÚMRAK (FK NAOKO)
■ 3. 4. / 16.00 DUMBO
18.00 ARCTIC
20.00 KING SKATE (dokument)
■ 4. 4. / 18.00 Koncert Lenky Filipovej a hostí
■ 5. 4. / 16.00 TERORISTKA 17.40 LOVEnie
20.00 Sama pešo z Mexika do Kanady (cestovateľská prednáška)
■ 6. 4. / 16.00 HANIČKA A MURKO
– koncertné turné jar 2019
19.00 LOVEnie
21.00 SHAZAM!
■ 7. 4. / 13.30 DUMBO
15.30 DUMBO
17.30 TERORISTKA
19.30 SHAZAM!
■ 8. 4. / 17.00 SHAZAM! 3D
20.00 Michael Szatmary: PROFESIONÁLNY ŽID (stand up comedy)
■ 9. 4. / 16.00 TERORISTKA
18.00 SVIATKY POKOJA A MIERU (FK NAOKO)
20.00 JE MI JEDNO,
ŽE SA DO DEJÍN ZAPIŠEME AKO BARBARI (FK NAOKO)
■ 10. 4. / 19.00 Talkshow Také zo života
■ 11. 4. / 16.00 PRINC KRASOŇ
17.40 AFTER: BOZK
20.00 Krajina vychádzajúceho slnka: Príručka gajjina (prednáška)
■ 12. 4. / 16.00 PRINC KRASOŇ
18.00 HELLBOYČD
20.10 SHAZAM!
■ 13. 4. / 19.15 HELLBOYST
21.30 SHAZAM!
■ 14. 4. / 13.30 PRINC KRASOŇ
15.00 PRINC KRASOŇ
16.30 TERORISTKA
18.15 AFTER. BOZK
20.15 HELLBOYST
■ 15. 4. / 20.30 AFTER: BOZK
■ 16. 4. / 16.00 AFTER: BOZK
18.00 AMATÉRI (FK NAOKO)

20.00 TRABANTEM TAM A ZASE ZPÁTKY (FK NAOKO)
■ 17. 4. / 16.00 TERORISTKA
17.40 AFTER: BOZK
20.00 Cestovateľské kino: Černobyl'
■ 18. 4. / 16.30 HĽADÁ SA YETI
18.30 GLORIA BELL
20.30 HELLBOY ST
19. 4. / 16.00 HĽADÁ SA YETI
18.00 HELLBOY ČD
20.10 SHAZAM!
■ 20. 4. / 15.30 HĽADÁ SA YETI
17.30 GLORIA BELL
19.20 HELLBOY ST
21.30 KLIATBA KVÍLIACEJ ŽENY
■ 21. 4. / 13.30 HĽADÁ SA YETI
15.30 HĽADÁ SA YETI
17.30 TRABANTEM TAM A ZASE ZPÁTKY
19.30 GLORIA BELL
■ 22. 4. / 16.00 HĽADÁ SA YETI
18.00 TRABANTEM TAM A ZASE ZPÁTKY
20.30 KLIATBA KVÍLIACEJ ŽENY
■ 23. 4. / 16.00 HĽADÁ SA YETI
18.00 LÁSKA MEDZI REGÁLMI (FK NAOKO)
20.00 MODLITBA (FK NAOKO)
■ 24. 4. / 16.30 GLORIA BELL
18.30 KLIATBA KVÍLIACEJ ŽENY
20.30 TRABANTEM TAM A ZASE ZPÁTKY
■ 25. 4. / 16.00 VODA, ČO MA DRŽÍ NAD VODOU
Štvrtok 17.30 AVENGERS. ENDGAME3D
20.40 AVENGERS. ENDGAME
■ 26. 4. / 16.00 VODA, ČO MA DRŽÍ NAD VODOU
17.20 AVENGERS: ENDGAME
20.30 AVENGERS: ENDGAME
■ 27. 4. / 15.00 PRINC KRASOŇ
16.45 VODA, ČO MA DRŽÍ NAD VODOU
18.15 NIKDY NEODVRACAJ ZRAK
21.30 AVENGERS: ENDGAME
■ 28. 4. / 13.30 PRINC KRASOŇ
15.00 PRINC KRASOŇ
16.45 NIKDY NEODVRACAJ ZRAK
20.00 AVENGERS: ENDGAME
■ 29. 4. / 16.00 VODA, ČO MA DRŽÍ NAD VODOU
17.30 MIA A BIELY LEV
20.00 SILNÉ REČI (stand up comedy)
■ 30. 4. / 16.00 MIA A BIELY LEV
18.00 TVÁR (FK NAOKO)
20.00 JACK STAVIA DOM (FK NA-

OKO)

■ 1. 5. / 16.30 MIA A BIELY LEV
18.30 VODA, ČO MA DRŽÍ NAD VODOU
20.00 AVENGERS: ENDGAME

UNIVERZITNÝ TÝŽDEŇ ZEME

Premietanie, besedy, prednášky, ekologické aktivity

■ **9. apríla na radnici**
16.00 ŽIVÁ RIEKA
17.00 NESMRTEĽNÝ LES
Premietanie jedinečných filmov z trilógie Tajomné Karpaty
18.00 diskusia s jedným z tvorcov týchto filmov slovenským ekologom ERIKOM BALÁŽOM
■ **10. apríla o 15.30 h na radnici**
ODBORNÝ SEMINÁR
s environmentálnou a ekologickou tematikou

■ **11. apríla od 9.00 do 14.00 h na Trojičnom námestí**
AKO BYŤ EKO?

Pre návštevníkov budú pripravené rôzne ekologické aktivity, hry a prezentácie. Dozvedia sa viac o separácii či o liečbe životného prostredia, budú si môcť vyrobiť textilné vrecúška, vlastnú drogeriu alebo hmyzie domček. V prípade nepriaznivého počasia sa podujatie koná v Mestskej športovej hale

■ **11. apríla na radnici**
Vyhodnotenie a prezentácia literárnej a výtvarnej súťaže základných škôl pri príležitosti Dňa Zeme.

■ **12. apríla v aule UCM na Hajdóczyho ulici**
Vyhlásenie výsledkov Stredoškolskej odbornej činnosti Zelený Anjel

■ **12. a 13. apríla od 9.00 do 14.00 h**
UPRACME SI MESTO

Poslanci mestského zastupiteľstva a zamestnanci Mesta Trnavy sa s obyvateľmi zapoja do čistenia verejných priestranstiev
Podujatie zastrešujú Mesto Trnava a Univerzitná rada Mesta Trnava

Viac informácií na Facebooku Mesta Trnavy ■

OSLAVUJEME 1. NARODENINY NÁDVORIA

Nádvorie, priestor súčasnej kultúry, Štefánikova 4

Piatok 5. apríl .....

■ **9.00 a 10.00 h vo veľkej sále Malého Berlína**

LILI BATOLÁRIUM – divadlo pre najmenších. Príďte si so svojimi deťmi vychutnať príbeh o priateľstve a spoločnom objavovaní. Kapacita podujatia je obmedzená, preto je potrebné zaregistrovať sa e-mailom na rezervacie@malyberlin.sk

■ **11.00, 12.00 a 14.00 h**

na Nádvorí

POTULKY NÁDVORÍM – komentovaná prehliadka, stretnutie v podbránni na Štefánikovej 4. Objavte všetky zákutia Nádvoria! Priestormi vás budú sprevádzať architekti, ktorí stoja za projektom, aj majitelia. Na prehliadku je nutná rezervácia e-mailom na rezervacie@malyberlin.sk alebo osobne na recepcii Coworking Nádvorie, druhé poschodie – vchod od Štefánikovej 4, prípadne na mieste v deň prehliadok

■ **14.00 – 16.00 h**

EKO WORKSHOP S KUBIKOM

v exteriéri Nádvoria, v prípade nepriaznivého počasia vo výstavnom priestore Nádvoria. Príďte sa inšpirovať, ako predísť tvorbe odpadu, triediť ho či UPcyklovať. Počas workshopu si budete môcť s pomocou OZ PureLove premeniť napríklad aj krabicu od nápoja na peňaženku

■ **16.00 h DANO HERIBAN –**

Čosi úsmevné

Hudobné dobrodružstvo pre deti a rodičov

■ **19.30 h VIDIEK**

Legendárna skupina, ktorej hudbu milujú starší i mladší. Zaspievajte si spolu s nami Vidiečana a nechajte sa unášať melódiami hitov, ktoré určite poznáte

■ **21.00 h PUDING**

PANI ELVISOVEJ

Skvelí „Pudingáči“ odpália koncert ako stvorený pre piatkovú noc. Na Nádvorí predstavia svoj jedinečný mix plný experimentov a elektroniky

Sobota 6. apríl .....

■ **13.00 – 17.00 h**

NARODENINOVÁ VÝROBA TAŠIEK A ODZNAKOV NÁDVORIA

s Kubikom – v exteriéri Nádvoria, v prípade nepriaznivého počasia vo výstavnom priestore. Príďte si vytvoriť vlastný dizajn klasickej tašky cez rameno pomocou aplikácií a termolisu, alebo vlastné odznaky pomocou lisu. My zabezpečíme materiál a tašky, na vás nechávame kreatívny proces a estetické cítenie

■ **14.00 h Nové divadlo Nitra:**

CISÁROVE NOVÉ ŠATY

Krásna scéna a bláznivý príbeh ako stvorený pre deti od 3 do 100 rokov

■ **14.00, 15.00 a 16.00 h**

POTULKY NÁDVORÍM (komentovaná prehliadka)

Objavte všetky zákutia Nádvoria. Priestormi vás budú sprevádzať architekti, ktorí stoja za projektom, aj majitelia. Na prehliadku je nutná rezervácia e-mailom na rezervacie(zavináč)malyberlin.sk alebo osobne na recepcii Coworking Nádvorie. Prehliadky sa začínajú v podchode na Štefánikovej 4

■ **18.00 h vo veľkej sále**

BROČKA, HATTAS, VALLO

Aké hranice má v politike slušnosť? Bratislavu, Trnavu a Nitru spája jedna vec: Všetky tri mestá vedú bývalí aktivisti a primátori bez politického pozadia. Keď prvý raz vyhral voľby Peter Bročka, dovtedajšia garnitúra aj celá republika vyslovovali uznanie a jedným dychom sa s úškrnom prizerali, kedy zakopne. Lenže nezakopol, vyhral voľby aj druhý raz a pridali sa k nemu aj Matúš Vallo a Marek Hattas ako signál, že krajina si pre zmenu. Moderuje Mário Šmýkal

■ **19.30 h SMOLA A HRUŠKY**

Reggae úderka zo Spišskej Novej Vsi rozdáva dobrú náladu na svojich koncertoch už od roku 1997. Ani na Nádvorí to nebude inak. Uvidíme sa v sobotu!

■ **21.00 h POLEMIC**

Ona je taká, Komplikovaná alebo Ja som to vedel – k Polemicu naozaj netreba viac dodávať. Veľa hitov, skvelá zábava a neuveriteľných 30 rokov na scéne ■

Kalendár kultúrnospoločenských podujatí

■ **1. apríla o 11.00 h**

pri Pomníku osloboditeľov na Námestí SNP

SLÁVNOSTNÉ ZHROMAŽDENIE

pri príležitosti 74. výročia oslobodenia nášho mesta

■ **do 18. apríla v priestoroch**

ZOMOT na Hlavnej 5

OKA-MIHY

Výstava obrazov Kataríny Olíčkovej. K výtvarnému umeniu ju priviedlo

zhubné ochorenie. „Vďaka rodiene, intuícii, priateľom, vôli, láske, humoru a liečbe sa od základov zmenili moje priority. V procese náročnej liečby som vyrástla a pretváraním nielen seba, ale aj všetkého naokolo som dostala šancu, ktorá mi zachránila život. Dovoľte mi, aby som zmyla z vašich všedných dní prach každodennosti a na OKA-MIHY vás pozvala do sveta,

kde je všetko originál a hlavne zo srdca...“

■ **3. apríla o 17.30 h**

v západnom krídle radnice

JUBILEJNÁ VÝSTAVA

FOTOKLUBU IRIS

Vernisáž desiatej výročnej výstavy Fotoklubu IRIS, ktorý od roku 2009 funguje ako občianske združenie a za dekádu svojej činnosti sa každoročne spolupodieľa s Mes-

tom Trnava na fotografických podujatiach FoTToFest a Genius loci. Okrem toho členovia fotoklubu úspešne reprezentujú naše mesto na krajských aj celoštátnych súťažiach a rozvíjajú spoluprácu s ďalšími slovenskými i českými fotoklubmi. Poslaním výstavy je priblížiť verejnosti čaro zachytených prchavých okamihov života a sveta kolo nás. Zároveň môže byť inšpiráciou pre všetkých, ktorí radi fotografujú alebo hľadajú v Trnave a blízkom okolí podobných nadšencov, ktorí venujú tomuto ušľachtilému umeniu svoj voľný čas. Žánrové zloženie tvorby členov fotoklubu je veľmi pestré – krajina, makro, zátišie, portrét, ale i abstraktná fotografia a architektúra, takže návštevníci sa majú naozaj na čo tešiť.

Výstava potrvá do 28. apríla a bude otvorená každú stredu a nedeľu od 15.00 do 18.00 h

■ 4. apríla o 18.00 h

v Galérii Jána Koniarka

Jiří Černický: **ObrazOBOREK**

Vernisáž výstavy výrazného predstaviteľa českého intermedialného umenia

■ 4. apríla o 18.00 h

v Galérii Jána Koniarka

Diana Šencer Garafová,

Nikola Šušovicová: **JEDNO BEZ DRUHÉHO**

Vernisáž výstavy dvoch maliarok – absolventky doktorandského štúdia a študentky magisterského štúdia na VŠVU v Bratislave

■ 4. apríla od 8.00 h

v Mestskej športovej hale

MARATÓN POHYBU pre žiačky

a žiakov 2. stupňa základných škôl a študentov stredných škôl pri príležitosti Dňa narcisov a na podporu boja proti rakovine. Maratón má 5 kôl, cvičí sa 5 x 30 minút s desaťminútovými prestávkami medzi jednotlivými kolami. Príďte si zlepšiť svoju fyzickú kondíciu a zabaviť sa v rytme dobrej hudby
Organizátori: Kalokagatia – Centrum voľného času a Mesto Trnava – kancelária Zdravé mesto

■ 4. apríla o 19.00 h

v koncertnej sieni Marianum
TRNAVSKÁ HUDOBNÁ JAR

PIESEŇ O ZEMI / G. Mahler

LUCIA DUCHOŇOVÁ, mezzosoprána / SK

JING XING TAN, tenor/ ČÍNA

MAROŠ KLÁTIK, klavír / SK

KAMIL MIKULČÍK, recitácia / SK

■ 7. apríla od 16.00 do 20.00 h
v Trnavskom dvore

na Zelenečskej ulici 16

TANČIARENĚ PRE SENIOROV

Do tanca hrá Duo Expres, vstup je voľný

■ 9. apríla o 18.00 h

v Malom Berlíne

SCI-FI FILOZOFIA: TECHNICKÁ KONTROLA LÁSKY

Takmer polovica manželstiev končí rozvodom. Problémy ľudského párového spolužitia neunikli ani neurovedeckému výskumu. Rastúci počet publikácií naznačuje spojitost medzi láskou a biochemickými reakciami mozgu. Mali by sme sa obávať biotechnologickej kontroly lásky? Prednášku povedie Mgr. Juraj Odorčák, PhD. z Centra pre bioetiku na Katedre filozofie a aplikovanej filozofie FF UCM v Trnave.

■ 9. – 13. apríla

UNIVERZITNÝ TÝŽDEŇ ZEME

Besedy, prednášky, ekologické aktivity

■ 10. apríla o 18.00 h

v Malom Berlíne

LITERÁRNY VEČER

Autorské čítanie poézie Mariána Milčáka, básnika, prekladateľa a literárneho vedca, ktorý cieľavedome a kontinuálne pracuje s najstaršími kultúrnymi odkazmi. Spolupracuje so skupinou tvorcov časopisu Pobocza (Poľsko) a s vydavateľstvom Modrý Peter v Levoči

■ 11. apríla o 18.00 h v Synagóge – **Centre súčasného umenia**

Jozef Pilát: ŠuňaWood

Vernisáž výstavy vizuálneho umelca Jozefa Piláta je prierezom jeho tvorby posledných rokov. Prezentuje maľby, kresby, priestorové objekty, inštalácie a videoinštalácie

■ 12. apríla o 19.00 h

v Malom Berlíne

KATARÍNA KOŠČOVÁ

A DANIEL ŠPINER

Speváčka Katarína Koščová spolu s klaviristom Danielom Špinerom tvoria zohranú autorskú a interpre-

tačnú dvojicu. Ich spoločná tvorba inklinuje k hudobným štýlom ako jazz, folk, šansón. Katarína píše svoje texty v slovenčine, vychádza tiež zo slovenskej ľudovej tradície

■ 13. apríla o 14.00 h

v Západoslovenskom múzeu
Škola ľudových remesiel:

KURZ ZDOBENIA KRASLÍC

Pod vedením Viery Harmatovej z Trnavy sa záujemcovia naučia zdobit kraslice rôznymi technikami. Budú si môcť vyskúšať zdobenie pieskom aj náročnejšiu vrátanú techniku. Lektorka kurzu zároveň predvedie svoju osobitú výzdobnú techniku batikovaných kraslíc doplnenú maľbou. Počas kurzu si budú môcť návštevníci zakúpiť kraslice z jej tvorby. Objednávky účasti na kurze osobne alebo na telefónnom čísle 033/55 12 913. Vstupné je 2,50 €. Treba si priniesť vyfúknuté vajčička na zdobenie.

■ 13. apríla o 20.00 h

v Divadelnom štúdiu DISK

Blaho Uhlár a kolektív DISK:

OBOLUS

Hrajú: Monika Babicová, Daniel Duban, Missi Chudá, Silvia Ištoková, Zuzana Jankovská, Braňo Mosný, Ján Rampák a Peter Tilajčík. Réžia: Blaho Uhlár

Obolus môže byť maličký dar ktorým chceme niekomu pomôcť. Po desiatich rokoch sa divadelný súbor DISK rozhodol pustiť do tvorby predstavenia, kde je málo slov a nehrajú rozhodujúcu úlohu. Dostávame sa do sveta vnútorných predstáv, strachov, obsesí a úzkostí. Ľudia do seba narážajú, hľadajú navzájom útechu alebo dotyk, niekedy sú k sebe pozorní, inokedy bezcitní. Vidíme veľa chudoby, ale i vznešenosti, vidíme trochu nenávisť, ale omnoho viacej lásky.

Projekt finančne podporili Mesto Trnava, Trnavský samosprávny kraj a PwC Nadačný fond v Nadácii Pontis

Vstupné 5 eur, seniori, študenti a ZŤP 3 eurá

Predpredaj vstupeniek v TTi mestská veža

■ 14. apríla od 14.30 h
pred radnicou

NA KVETNÚ NEDZELU

14.30 h TO VAJÍČKO MALOVANÉ

Zdobenie trnavského korza

15.00 h UŽ SA HORY ZELENÁJÚ

Detské folklórne súbory z Trnavy a okolia

16.00 h na Hlavnej ulici a v Ružovom parku

MORENOVANIE – vynášanie Moreny

Letečkovanie – prinášanie letečka

15.00 – 18.00 v Kalokagatii na

Streleckej ulici

VESELÁ VEĽKÁ NOC – kreatívne dielne

■ **14. apríla 2019 o 15.00 h** v **Sade A. Bernoláka**
STROLLERING – PRETEKY KOČÍKOV 2019 v športovej chôdzi na trase dlhej cca 100 krokov, 8. ročník medzinárodnej akcie pre mamičky, oteckov a detičky s bohatým sprievodným programom: Preteky detičiek s kočíkom, tvorivé dielničky, prekážková dráha, maľovanie na tvár, skrásľovanie mamičiek, strollbola... Výťažok z akcie bude venovaný na podporu predčasne narodených detí v trnavskej nemocnici

■ **16. apríla o 19.00 h**

v **Malom Berlíne**
Nové divadlo: SLOVENSKO
V OBRAZOCH

Inscenácia na motívy štyroch Švantnerových poviedok o tom, ktorá suka je dobrá, ako sedliak až k smrti rodnú hruď miluje, prečo je ľudská hra vždy taká nebezpečná a čo sa stane s Piargami, keď sa v nich diabol narodí. To všetko je Nové divadlo o Švantnerovom obraze Slovenska a nielen o ňom

■ **17. apríla o 18.00 h**

v **Malom Berlíne**
TRADIČNÉ JARNÉ ZVYKOSLOVIE V TRNAVE A OKOLÍ

Na prednáške s Katarínou Nádaszkou sa dozvieme, prečo sa v minulosti muž a žena milovali na prvej jarnej brázde, ako sa vyrábali metly a ako súvisela krása ženského pozadia s blchou. Dozvieme sa, prečo sa vynášala Morena a prinášalo Letečko, aj o množstve ďalších zvykov a rituálov

■ **24. – 26. apríla o 15.30 h**

ZA PAMIATKAMI

S PAMIATKAMI.....

Pri príležitosti Medzinárodného dňa pamiatok a historických sídiel Krajský pamiatkový úrad Trnava pripravil podujatie na propagáciu kultúrneho dedičstva a zvýšenie povedomia o význame ochrany pamiatok prostredníctvom prehliadok vybraných najvýznamnejších objektov v meste.

24. apríla o 15.30 h

MEŠTIANSKA ARCHITEKTÚRA, stretnutie pred radnicou

25. apríla o 15.30 h UNIVERZITNÉ BUDOVY, stretnutie pred šľachtickým konviktom, Hollého 10

26. apríla p 15.30 h MESTSKÉ OPEVNENIE, stretnutie pred Okresným súdom, Hlavná 49

.....
■ **25. apríla o 19.00 h**

v **koncertnej sieni Marianum**
TRNAVSKÁ HUDOBNÁ JAR
VEČER POJSKEJ HUDBY

BARBARA KARASKIEWICZ, klavír / Poľsko

MAGDALENA ZIARKOWSKA, husle / Poľsko

■ **26. apríla o 19.00 h**

v **Divadle Jána Palárika**
Jess Borgeson, Adam Long, Daniel Songer: KOMPLETNÝ SHAKESPEARE ZHLTNUTÝ ZA 120 MINÚT

Premiéra: Tridsaťdeväť divadelných hier Williama Shakespeara za dve hodiny? Štyria mladí herci Tomáš Vravník, Martin Kochan, Braňo Mosný a Martin Križan sa pustili do tejto odvážnej výzvy a vytvorili vtipný koncentrát tragédií, komédií, historických hier a romancí najznámejšieho svetového dramatika všetkých čias. Réžia: Martin Čičvák

■ **27. apríla o 18.00 h**

v **Evanjelickom kostole**
MEDZINÁRODNÝ VOKÁLNY KONCERT

Účinkujú: VAFFELKORET (Senja, Nórsko), dirigent: Cato Simonsen VOX AURUMQUE (Trnava, Slovensko), dirigentka: Hana von Schlosser

Vstup voľný

www.facebook.com/VoxAurumque

■ **28. apríla od 16.00 do 20.00 h**

v **Trnavskom dvore na Zelenečskej ulici 16**

TANČIARENĽ PRE SENIOROV

Do tanca hrá Duo Expres, vstup je voľný

.....
■ **3. mája od 9.00 h**

na **Trojčiom námestí**

3. a 4. mája od 9.00 h v Štátnom

archíve na Štefánikovej

DEŇ SVÄTÉHO FLORIÁNA

Výstava historickej aj súčasnej hasičskej techniky v piatok na Trojičnom námestí, dni otvorených dverí v Štátnom archíve s prehliadkou výstavy Bohu na slávu, blížnemu na pomoc, ktorá mapuje formovanie, vznik a fungovanie Dobrovoľného hasičského zboru v Trnave od 18. storočia až po súčasnosť, tvorivé dielne, výtvarná súťaž...

4. mája o 12.00 a 15.00 h

Požiare v Trnave v 30. rokoch

20. storočia – prednáška Mgr.

Veroniky Paukovej

Organizátori: Profesionálni a dobrovoľní hasiči v spolupráci s Mestom Trnava, Štátnym archívom v Trnave a Trnavským samosprávnym krajom

.....
■ **3. a 4. mája v City Aréne**

NEZAHOĎ SVOJ ŽIVOT – urob si už dnes preventívny test

Súčasnou preventívnej skriningovej akcie na zníženie úmrtnosti na rakovinu hrubého čreva a konečníka je aj názorná osvetová Črevotour 2019. Návštevníci budú môcť prejsť obrovskou maketou hrubého čreva a získať životne dôležité informácie o jednom z najrozšírenejších onkologických ochorení od populárneho Trnavčana Patrika Hermana, ktorý je jedným z ambasádorov tohto projektu a spoločne s Trnavčankou Janou Pifflovou Špankovou aj spoluzakladateľom Aliancie Nie rakovine

■ **4. a 5. mája**

v **Mestskej športovej hale**
GRAND PRIX TYRNAVIA

21. ročník medzinárodného festivalu športového a spoločenského tanca. ■

TRNAVSKÁ HUDOBNÁ JAR 2019

51. ročník festivalu klasickej hudby

MESTO TRNAVA, BACHOVA SPOLOČNOSŤ NA SLOVENSKU

Festival z verejných zdrojov podporil

Fond na podporu umenia – hlavný partner festivalu

Štvrtok, 4. apríl, 19.00 h, koncertná sieň Marianum

.....PIESEŇ O ZEMI / G. Mahler.....

LUCIA DUCHOŇOVÁ, mezzosoprán / SK

JING XING TAN, tenor / ČÍNA

MAROŠ KLÁTIK, klavír / SK

KAMIL MIKULČÍK, recitácia / SK

Štvrtok, 25. apríl, 19.00 h, koncertná sieň Marianum

.....VEČER POĽSKEJ HUDBY.....

BARBARA KARASKIEWICZ, klavír / Poľsko

MAGDALENA ZIARKOWSKA, husle / Poľsko

Štvrtok, 9. máj, 20.00 h, Bazilika sv. Mikuláša

.....ORGANOVÝ RECITÁL.....

ESTEBAN ELIZONDO IRIARTE, organ / Španielsko

Organová hudba z Baskicka

Streda, 15. máj, 19.00 h, Nádvorie

(V prípade nepriaznivého počasia v Kostole sv. Jakuba)

.....ANIMA MUNDI.....

HELMUT HAUSKELLER, panova flauta / Nemecko

STANISLAV ŠURIN, organ / Slovensko

Štvrtok, 30. máj, 19.00 h, Synagóga – Centrum súčasného umenia

.....AKORDEÓNOVÝ RECITÁL.....

TIBOR ISTVÁN, akordeón / Fínsko

Sobota, 8. jún, 19.00 h, Evanjelický kostol

.....MORAVSKÍ MADRIGALISTI.....

MICHAEL DVORÁK, zbormajster / Česká republika

Nedeľa, 16. jún, 20.00 h, Bazilika sv. Mikuláša

.....ÓDA NA HÄNDLA.....

260. výročie úmrtia skladateľa

Pod záštitou J. E. Mons. Jána Oroscha, arcibiskupa trnavského

CUORE BAROCCO

TOMÁŠ KARDOŠ, umelecký vedúci

EMILY BRADLEY (GB) – soprán, MATÚŠ ŠIMKO – tenor, DÁVID HARANT – bas

DAVID DI FIORE, organ (USA)

TRNAVSKÁ HUDBNÁ JAR 2019

MEDZINÁRODNÝ FESTIVAL KLASICKEJ HUDBY